

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ ve İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ
ATATÜRK İLKELERİ ve İNKILAP TARİHİ ANABİLİM DALI

CUMHURİYET DÖNEMİ EĞİTİMİNDE
KÖY EĞİTMENLERİ PROJESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Barış ARSLAN

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Aynur SOYDAN

İstanbul – 2006

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ ve İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ
ATATÜRK İLKELERİ ve İNKILAP TARİHİ ANABİLİM DALI

CUMHURİYET DÖNEMİ EĞİTİMİNDE
KÖY EĞİTMENLERİ PROJESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Barış ARSLAN

Enstitü No
2901980007

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Aynur SOYDAN

İstanbul – 2006

ÖZET

Türkiye Cumhuriyeti, kurulduktan sonra eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesi siyasi otoritenin öncelikli konularından biri olmuştur. Genel nüfus içerisinde okuma yazma oranının çok düşük olması ayrıca sayısı 40.000'i bulan köylerde okuma yazma oranının yok denecek kadar az olması devlet yetkililerini yeni arayışlara yönlendirmiştir.

Eğitim alanındaki en büyük eksiklik köylerde görev yapacak öğretmenlerin sayısının azlığı olduğu görülmüştür. 40.000 köyün sadece 6000'inde köy öğretmeni vardır. Bu öğretmenlerde nüfusu fazla olan köylerde görev yapmaktadır. Nüfusu 400'ün altında olan köylerde eğitim alanında neredeyse hiçbir faaliyet yapılamamaktadır. Mustafa Kemal Atatürk, köy eğitimi meselesini çözmek için Kültür Bakanı Saffet Arıkan'a Köy Eğitmeni yetiştirilmesi için teklifte bulunur. Köy Eğitmeni yetiştirmek için Türk Silahlı Kuvvetlerinden yararlanma yoluna gidilerek askerliğini çavuş olarak yapanların eğitmen kurslarına katılmaları sağlanır. İlk eğitmen kursu 1936 yılında Eskişehir'in Çifteler Çiftliğinde açılır. Köy Eğitmeni yetiştirme kurslarında eğitmen adaylarına genel bilgi derslerinin yanında köy yaşamına uygun dersler verilir. Eğitmenli okullarda eğitim süresi 3 yıl olarak belirlenmiştir.

Köy Eğitmenleri sayesinde köylerin öğretmen ihtiyacının kısa sürede karşılanması büyük ölçüde sağlanmıştır. Eğitmenler görevlerinde başarılı olmuşlar, onların bu başarıları Köy Enstitülerinin kurulmasına zemin hazırlamıştır.

1936'da başlanan Köy Eğitmeni yetiştirme işine Türkiye'deki siyasi görüşlerin değişmeye başlamasıyla 1947'de son verilir. Köylerde görev yapmakta olan eğitmenlere bu tarihten itibaren ekonomik ve siyasi baskıları yapılmaya başlanır. Eğitmenlerin durumu 1963 yılında çıkartılan kanunla düzenlenir. Bu kanunla eğitmenlere hak ettikleri ekonomik ve sosyal haklar verilmiştir.

ABSTRACT

After the Republic of Turkey had been established, reorganization of the education system became one of the first privileged subjects of the political authority. The fact that the number of literate people in general population was very low, and that you could hardly find literate people in 40.000 villages, forced the state authority to find out new solutions.

In the field of education the biggest gap was lack of teachers to work in the villages. At that time there were teachers only in 6000 villages. They were working in layb villages. There was hardly any activity in the villages whose population was under 400. In order to selve the problem of village education Mustafa Kemal Atatürk proposed to the Ministry of Culture Saffet Arıkan, to train “village educators.” To train village educators those who completed their military service as sergeants were made to attend the teacher training courses. The first educator training course started on Çifteler Farm in Eskişehir in 1936. In the courses were taught general knowledge subjects as well as lessons about village life. The education period was for three years.

Thanks to village educators, with their hard work villages teachers requirements were met in a short time and they were all succesful. Their achievement led to the foundation of the Village Institues.

The training programs for village teachers ended in 1947 due to political views begining to change. from that date on village teachers working in the villages faced financial and political pressures. Only in 1963 labour law issued and village teachers received their financial and social rights.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, Cumhuriyet tarihimizin ikinci on yılı içinde gündeme gelen, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Ziraat Bakanlıkları'nın Türk köylerindeki öğretmen açığını karşılamak üzere "Köy Eğitmeni" adı altında köylerde öğretmenin yapacağı görevin bir kısmını üstlenen eğitim öğretim elemanı yetiştirmeyi amaçlayan proje incelenmiştir.

Çalışma konusunun bu şekilde belirlenmesindeki temel etken özellikle bir eğitimci olarak köy çocuklarının ve köylünün eğitimi konusunda sınırlı olanaklara rağmen elde edilen olumlu sonuçların üzerimde yarattığı etkidir. Üstelik elde edilen bu başarılı sonuçlar Türk eğitim tarihine eşsiz bir katkısı olan Köy Enstitüleri uygulamasını da gündeme getirmiştir.

Diğer taraftan Köy Enstitülerine ilişkin çalışmaların yoğunluğuna rağmen Köy Enstitülerine giden yolu açan Köy Eğitmenlerine ilişkin çalışmalar konusunda aynı yoğunluk söz konusu değildir. Çalışma konusunun "Cumhuriyet Dönemi Eğitiminde Köy Eğitmenleri Projesi" olarak belirlenmesinde Köy Eğitmeni deneyimi ile ilgili yayınların sınırlılığı önemli bir etken olmuştur.

Tez konusunun araştırılması sırasında gazete ve dergilerden ağırlıklı olarak yararlanma yoluna gidilmiştir. Diğer taraftan Köy Eğitmenleri ile ilgili doğrudan yayınlar bilmekten zorluk çekildiğinden öncelikle köy enstitüleri ile ilgili yazılmış yayınlar taranmıştır. Köy Eğitmenleri proje ve uygulamasının ayrıntılarına ilişkin veriler dönemin yayınlarından elde edilmiştir. Bu çerçevede Ulus, Son Posta gazeteleri, Maarif Vekaleti Dergisi, İlköğretim Dergisi, öğretmenlere, köy ve eğitime ilişkin bazı dergiler incelenmiştir. Dönemin meclis zabıtları gözden geçirilmiştir.

Tez çalışmam sırasında yaptığı yerinde yönlendirme ve eleştirilerle yardımcı olan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Aynur SOYDAN'a, yüksek lisans eğitimimi tamamlamam için devamlı telkinlerde bulunan Dr. Mahmut KAPLAN'a, büyük fedakarlıklarla yetiştiren aileme, eşime ve oğluma, yayınlarımdan yararlandığım Köy Enstitülerini Araştırma ve Eğitimi Geliştirme Derneği'ne (KAVEG), Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve İSAM Kütüphanesine ve çalışanlarına teşekkürü bir borç bilirim.

Barış ARSLAN
İstanbul 2006

İÇİNDEKİLER

ÖZET	VI
ABSTRACT	VII
ÖNSÖZ	VIII
İÇİNDEKİLER	IX
TABLolar LİSTESİ	XI
KISALTMALAR LİSTESİ	XIII
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİNDE EĞİTİMDE DÜZENLEMELER ve KÖY EĞİTMENİ YETİŞTİRME KURSLARININ AÇILMASI ÇALIŞMALARI

1.1. Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eğitim Alanındaki Faaliyetler	5
1.1.1. Tevhid-i Tedrisat Kanunu	6
1.1.2. Harf İnkılabı	7
1.1.3. Millet Mektepleri	8
1.1.4. Türk Eğitiminde Yabancı Uzmanlar	9
1.2. Köy Eğitim Kurslarının Oluşturulmasının Nedenleri	11
1.2.1. Nüfus Durumu	11
1.2.2. Eğitim Durumu	13
1.2.3. Cumhuriyet Halk Partisi ve Köy Eğitimi	19
1.2.4. Eğitimde Saffet Arıkan Dönemi	19

2. BÖLÜM

KÖY EĞİTMENİ YETİŞTİRME FAALİYETİNİN BAŞLAMASI

2.1. Köy Eğitmeni Yetiştirme Kurslarının Kuruluşu	23
2.2. Eskişehir Çifteler Köy Eğitmeni Yetiştirme Kursu	25
2.2.1. Köy Eğitmenleri Projesinin Getirdiği Yenilikler	37
2.2.2. Eğitmen Yetiştirme Projesi Hakkındaki Görüşler	38
2.2.3. İlk Mezunların Verilmesi	44
2.3. Köy Eğitmeni Yetiştirme Projesinin Kanunlaşması	48

2.3.1. Köy Eğitimcileri Kanunu.....	49
2.3.2. Eğitimcilerin Kurslarının Açılabilmesi Yerleri	51
2.3.3. Kursların Bütçeleri.....	52
2.3.4. Eğitimcilerin Adaylarının Seçimi	54
2.3.5. Eğitimcilerin Kurslardaki Yaşamları	56
2.3.6. Köy Eğitimcilerin Kurslarının Yönetimleri	58
2.3.7. Köy Eğitimcileri Yetiştirme Kurslarında Eğitim ve Öğretim.....	59
2.3.7.1. Köy Eğitimcileri Müfredatı.....	59
2.3.7.2. Öğretim Teknikleri	60
2.3.7.3. Derslerin Uygulanışı.....	62
2.3.8. Kadın Eğitimcilerin Projeye Dahil Edilmesi	62
2.3.9. Köy Eğitimcilerinin Köylerdeki Görevleri	66
2.3.9.1. Eğitim Öğretim İşleri.....	66
2.3.9.2. Tarım İşleri	66
2.3.10. Eğitimcilerin Denetlenmesi	67
2.3.11. Köy Eğitimcilerinin Köylere Atanması	68
2.3.12. Eğitimcilerin Köylerdeki Faaliyetleri	71

3. BÖLÜM

KÖY ENSTİTÜLERİNİN KURULUŞU SONRASINDA

KÖY EĞİTİMCİLERİ

3.1. Köy Enstitülerinin Açılışı.....	74
3.2. Köy Enstitüleri Kanunu	76
3.3. Köy Enstitülerinden Sonra Köy Eğitimcilerin Kursları	79
3.4. Köy Eğitimcileri Yetiştirme Kurslarının Sağladığı Faydalar	85
3.5. Köy Eğitimcilerinin Görevden Alınmaları	86
SONUÇ	90
KAYNAKÇA	93
EKLER	99

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1.: 1927 nüfus sayımına göre köylerin durumu	12
Tablo 1.2.: Köy muallim mekteplerinde okutulan dersler ve yıllara	
göre dağılımı	15
Tablo 2.1.: Çifteler eğitim kursunda haftalık iş programı	32
Tablo 2.2.: Çifteler eğitim kursunda haftalık iş programı	34
Tablo 2.3.: İlk mezun eğitimcilerin Ankara'da görev yapacakları görev	
bölgeleri hane, nüfus, öğrenci sayıları	46
Tablo 2.4.: Yıllara göre Köy Eğitim kurslarının dersane, öğretmen,	
öğrenci sayısı ve giderlerini gösteren çizelge	54
Tablo 2.5.: Köy Eğitim kurslarının 7 saatlik ders çizelgesi ve saatleri	
Eğitim kurslarının ders çizelgesi ve saatleri	61
Tablo 2.6.: 1940 yılında çalışmakta olan eğitimcilerin ülke genelinde dağılımı ..	70
Tablo 3.1.: Köy enstitülerinin gelişimi	79
Tablo 3.2.: Yıllara göre yetiştirilen eğitimci sayısı, eğitimci bağımsız	
okul ve öğrenci sayısı	84

KISALTMALAR LİSTESİ

a. e.	:	Aynı eser
a.g.e.	:	Adı geçen eser
a.g.m.	:	Adı geçen makale
b.	:	Basım
C.	:	Cilt
s.	:	Sayfa
S.	:	Sayı
TBMMZC	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi
v.d.	:	ve diğerleri

GİRİŞ

Eğitimin ağırlıklı olarak medreseler aracılığıyla yapıldığı Osmanlı Devleti'nde eğitim faaliyetlerinden en fazla şehir ve kasabalarda yaşayan insanlar yararlanabilmiştir. Köylerdeki insanlar pek çok haktan mahrum olmalarının yanı sıra eğitim hakkından da yoksun yaşamaktaydılar. Köylerde yaşam köylünün değer yargıları üzerine kuruluydu. Devlet vergi alacağı ve asker toplayacağı zaman köylüyü hatırlıyordu. Duraklama ve gerileme döneminde yapılan ıslahatlar elit kesimin ihtiyaçlarına belli ölçüde cevap verse de köylünün ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte değildi. Bu nedenle köy ve köyün eğitimi ile ilgili ıslahatlara rastlamak mümkün değildir.

Osmanlı Devleti'nin yükselme döneminden itibaren köylerden şehirlere yoğun bir göç yaşandığını görmekteyiz. 1530-1580 yılları arasında şehir nüfusları % 100'ün üzerinde bir artış göstermiştir. İstanbul'un nüfusu 1478 yılında 97956 iken 1520 yılında hızla artış göstererek 400.000'e, XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren 800.000'e ulaşmıştır. İstanbul XVII. yüzyılın başında dünyanın en büyük kenti olmuştur. Paris ve Londra'nın nüfusu aynı dönemde ancak İstanbul'un nüfusunun yarısına ulaşabiliyordu.¹

Osmanlı'da şehir nüfusunun hızla artması ve Avrupa'da rönesans, reform, Sanayi İnkılabının yaşanması üzerine Osmanlı devlet adamları, devletin çöküşünü engelleyebilmek için ıslahatlar yapmaya başlamışlardır. Eğitim alanında yapılan ıslahatları ancak XIX. yüzyılda görmekteyiz. Özellikle II. Mahmut döneminden itibaren Osmanlı Devleti, eğitime önem vermeye başlamıştır. Bu dönemde Avrupa'ya öğrenciler gönderilmiş ilköğretim zorunlu hale getirilerek Osmanlı eğitim sisteminde en önemli adım atılmıştır. Nüfus sayımı yapılarak Osmanlı ülkesinde yaşayan insanların mevcudu öğrenilmek istenmiştir. Yine bu dönemlerde Osmanlı'nın başka bir coğrafyası olan Mısır'da da eğitim alanında önemli gelişmeler olmuştur. Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa ordunun eğitimi için Fransa'dan subaylar getirmiş, tıp okulu açmış ve Vekayi-i Mısır adlı gazete çıkarmıştır. II.

¹ Ali Arayıcı, **Kemalist Dönem Türkiye'sinde Eğitim Politikaları ve Köy Enstitüleri**, İstanbul, Ceylan Yayınları, s. 78.

Mahmut döneminde Avrupa'nın önemli merkezleri olan Paris, Londra, Viyana'da önemli sayıda Türk öğrenci bulunmaktaydı. Bu öğrencilerin büyük çoğunluğu askeri okullarda eğitim görmekteydi.

Tanzimat döneminde eğitim alanında önemli gelişmeler olmuştur. 1869 yılında Maarif-i Umumiye Nizamnamesi kabul edilmiştir. Bu dönemde Avrupa'ya sadece askeri eğitim alanında değil mühendislik, tıp, güzel sanatlar, edebiyat vb. alanlarında da öğrenci gönderilmiştir. Ayrıca sıbyan mektepleri yeniden düzenlenirken, orta öğretimde de rüştiye, idadiye ve sultaniye şeklinde bir derecelendirme yapılmıştır.²

Tanzimat döneminde öğretmen yetiştirme işine özel bir önem verilmiştir. 1848'de rüştiyelere öğretmen yetiştirmek amacıyla "Darülmualimin" kurulmuştur.³ 1870 yılında kız rüştiye okullarında görevlendirilmek üzere kadın öğretmen yetiştirilmesi için "Darülmualimat" kurulmuştur. Osmanlı'nın önemli şehir merkezlerine bu okulların açılmasıyla eğitim ve öğretimde büyük bir hamle yapılmıştır.

II. Abdülhamid'in saltanatı boyunca (1876-1909) giderek ağırlaşan özgürlük kısıtlamaları, sansür ve baskıya rağmen eğitim alanındaki gelişmeler çerçevesinde 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesine hayatîyet ve işlerlik kazandırma çabaları aralıksız sürmüştür fakat toplumsal çalkantılar ve ulusçu hareketler eğitimi etkilemiştir.⁴

II. Meşrutiyet döneminde (1908-1918) düşünce ve siyaset alanında etkili olan "Türkçülük" akımı eğitim alanında da etkili olmuştur. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine doğru II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesiyle siyasi hayat ve fikir hareketleri canlanmıştır. Balkan Savaşları'ndan sonra çökmekte olan devleti eğitim ve öğretmenler kurtaracak şeklinde bir görüş yaygınlaşmış ancak gerçeklik kazanamamıştır.⁵

Eğitim alanında hem düşünsel hem de pratik açıdan birçok girişime sahne olan II. Meşrutiyet döneminde yetişen kadroların Türkiye Cumhuriyeti eğitim sisteminde

² Yahya Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi**, İstanbul Kültür Koleji Yayınları, 1994, s. 137.

³ Necdet Ekinci, **Sanayileşme ve Uluslaşma Sürecinde Toprak Reformundan Köy Enstitülerine (1923-1950)**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1989, s. 78.

⁴ Necdet Sakaoğlu, **Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi**, İstanbul, İletişim Yayınları, 1992, s. 97.

⁵ Akyüz, **a.g.e.**, s. 229.

oynadıkları rol önemlidir. Diğer taraftan II. Meşrutiyet dönemi köye ve köylüye farklı bir bakış açısının sergilendiği dönem olması nedeniyle de konumuz açısından ayrıca önem taşımaktadır.

Bu dönemde köy eğitimi ile ilgili ilk fikirler öne süren kişilerden biri olan İsmail Mahir Efendi'dir. "Öğretmen çiftçiler-çiftçi öğretmenler" formülünü sistemleştiren. İsmail Mahir Efendi Osmanlı Meclisi Mebusanı'nda yaptığı bir konuşmada ⁶

*"Bu gidişle ancak 150 yılda eğitimi kurtarabiliriz. Ben başka ulusların yaptığına yakın bir şey öneriyorum. Aşağı yukarı 70 tane sancağımız var. Bu sancak bölgelerine, uzak yerlere 70 tane yatılı okul açıp buralara her köyden biri kız diğeri erkek iki öğrenci alırız ve bunları köy koşullarıyla yetiştiririz. Bunları ilkokuldan sonra 3 yıl daha okuturken bir yandan da köylere okul ve öğretmen evi yaptırırız; ayrıca kendilerine tarlada verir ve onları evlendirir, ayda 2 lira gibi bir aylıkla kendi köyelerine öğretmen olarak atarız... Böyle yapılmaz da kız ve erkek öğretmen okullarından öğretmen çıksın da ondan sonra dersiniz 300 senede öğretmen yetiştirirsiniz."*⁷

İsmail Mahir Efendi'nin, okulun iş ve ziraat hayatına bağlanması yolundaki teklifi köy eğitimi konusunda en büyük şikayet noktası olan "nazarilikten" kurtulmak içindir. Köyde öğretmenlik yapacakları, köyün içinden seçmeyi önermekle öğretmenin köy hayatından kaçmasını önlemeyi amaçlamıştır.⁸ İsmail Mahir Efendi'nin bu görüşleri önemli taraftar toplamışsa da ekonomik ve siyasi sıkıntılar nedeniyle uygulamaya geçirilememiştir. İsmail Mahir Efendi'nin görüşlerinin ancak 1936 yılında kurulan eğitim kursları ve 1940 yılında kurulan Köy Enstitüleri ile uygulamaya geçirilebildiğini söylemek yanlış olmayacaktır.⁹

II. Meşrutiyet döneminin eğitim alanında önemli isimlerinden biri de Ethem Nejat'tır. Köy eğitimi meselesinde öğrencilere teorik bilginin yanında pratik bilginde verilmesi gerekliliğini savunan Ethem Nejat özellikle köy öğretmenlerine verilen ziraat derslerinin uygulamalı olarak yapılması üzerinde durmuştur.¹⁰

⁶ Hıfzırrahman Raşit Öymen, "Köy Enstitüleri, Köy Öğretmen Okulları", **Eğitim Hareketleri**, S. 55-56, s. 1.

⁷ İlhan Başgöz, Howard E. Wilson, **Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk**, Ankara, Dost Yayınları, 1968, s. 48.

⁸ **a.e.**, s. 49.

⁹ Yalçın Kaya, **Bozkırdan Doğan Uygarlık Köy Enstitüleri "Antigoneden Mızraklı İlmihale**, İstanbul, Tıglat Matbaacılık, C. 1, s. 29.

¹⁰ Şevket Gedikoğlu, **Niçin Eğitim Kursları ve Köy Enstitüleri**, Ankara, İdeal Matbaası, 1949, s. 45.

II. Meşrutiyet döneminde de yeni okullar açılmış, medreselerin ıslah edilmesine çalışılmış, teknik ve sanat okullarının gelişimine önem verilmiş. Avrupa'ya öğrenci gönderilmesine devam edilmiştir. Bu dönemde Avrupa'ya gönderilen öğrencilerden biri de Köy Eğitimcileri projesinin ve Köy Enstitülerinin önemli ismi İsmail Hakkı Tonguç'tur.¹¹

¹¹ Pakize Türkoğlu, **Tonguç ve Enstitüler**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1997, s. 46.

1. BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİNDE EĞİTİMDE DÜZENLEMELER ve KÖY EĞİTMENİ YETİŞTİRME KURSLARININ AÇILMASI ÇALIŞMALARI

1.1. Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eğitim Alanındaki Faaliyetler

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı Devleti'nin kalıntıları üzerine kurulmuştur. Osmanlı Devleti; Trablusgarp, Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı'nda aldığı mağlubiyetlerle yıkılışa sürüklenmiş, Anadolu işgal edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olan Mustafa Kemal ve onun arkadaşları da Kurtuluş mücadelesini yaparak işgalcileri Anadolu'dan çıkartıp yeni bir devlet kurmuşlardır. 1911-1922 tarihleri arasında Türk milleti dört büyük savaş yaşamıştır. Bu savaşların etkisiyle her alanda gelişmiş devletlerin gerisinde kalmıştır. Osmanlı'nın temelleri üzerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinde bu denli zor ve ağır şartlar vardır.

Kurtuluş Savaşı'nın bitmesi, Lozan Barış Antlaşması'nın yapılmasıyla Mustafa Kemal yeni kurulan devletin rejimini belirlemiş ve 29 Ekim 1923'te Türkiye Büyük Millet Meclisi Cumhuriyeti ilan etmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra devlet müesseselerinin kurulması yoluna gidilmiş, ekonomi, sağlık, adalet, askeri ve eğitim alanlarında Cumhuriyetin yeni kurumları oluşturulmaya başlanmıştır.

Osmanlı Devleti'nin eğitim alanında yaşadığı sıkıntıları yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin de yaşadığını görmekteyiz. Ekonomik alanda mali sıkıntı, öğretmen eksikliği, bina sıkıntısı ve hepsinden önemlisi eğitimin çağdaşlaşmasını sağlayacak düşüncede, eğitime yön verecek insanların çok sınırlı sayıda olması yeni Türk devletinin en önemli problemlerindendi.

Mustafa Kemal, bu noktada devreye girerek önderlik vasfını göstermiş, ilk önce Osmanlı'nın yıkılışına da zemin hazırlamış olan medreselerin kapatılmasını sağlamıştır. Osmanlı'nın son dönemlerinde çağdaş anlamda bazı eğitim kurumları açılmış olsa da, toplumdaki din duygusunu kullanan medrese softaları bu kurumların tümüyle yaygınlaşmasını önlemeye çalışmışlardı. Mustafa Kemal hem eğitim öğretimde birliği sağlamak, hem de köhnemiş medrese eğitimine son vermek için Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde "*Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun*" kabul edilmesini sağlamıştır.

1.1.1. Tevhid-i Tedrisat Kanunu

Mustafa Kemal'in düşündüğü eğitim sistemi çağdaş eğitimidir. Buna göre Eski eğitim yöntemleri terk edilip yerine gelişmiş ülkelerin eğitim sistemleri incelenmiş Türk milletine özgü yeni bir eğitim sistemi ve eğitim politikaları oluşturulmuştur.

Mustafa Kemal eğitim ve öğretimde birliğin sağlanması ve mutlaka tek elden yönetilmesi gerekliliğine inanıyordu. Osmanlı'nın medrese usulü eğitiminden ve hocalarından kurtulmak gerekliliği vardı. 1923 yılında görevde bulunan 12.000 öğretmenin, 4000 kadarı öğretmen okulu mezunu. 8000 kadarı ise medrese usulü eğitim almış veya ilkokul çıkışlı öğretmenlerdi.¹² Yeni kurulan, Cumhuriyet rejimine dayalı devlete sahip çıkacak nesilleri yetiştirmekle görevli olacak öğretmenlerin ilk önce kendilerinin cumhuriyeti ve cumhuriyetin faziletlerini bilmeleri gerekmektedir. Osmanlı'nın tamamıyla dini eğitim veren medreselerinde yetişmiş olan öğretmenlerinden (hocalarından) cumhuriyeti koruyacak ve sahip çıkacak nesiller yetiştirmesini beklemek hayaldi. Osmanlı'nın son dönem medreselerinde tamamen bağnaz, tutucu yeniliklere kapalı bir din eğitimi verilmekteydi. Bu nedenle Mustafa Kemal'in saltanatın kaldırılmasından sonraki ilk inkılap hareketi artık işlevini yitirmiş ve yozlaşmış olan medreseleri kapatmak olmuştur. 3 Mart 1924'te Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile medreseler kapatılmıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile Türkiye içerisindeki bütün eğitim öğretim kurumları Maarif Vekaleti'ne (Milli Eğitim Bakanlığı) bağlanmıştır.¹³ Böylece eğitim öğretimde birlik sağlanmış ve yönetimi tek merkeze aktarılmıştır.

Türkiye'de medreselerin kapatılması, eğitim öğretimin tek elde toplanması laiklik kavramının da yerleşmesi açısından önemlidir. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile kabul edilen laik esasların azınlık okullarında uygulanması içinde büyük titizlik gösterilmiştir.¹⁴

Eğitim öğretimin tek elde toplanmasını sağlamakla laiklik anlayışının yerleşmesi açısından önemli bir işlevi olan Tevhid-i Tedrisat Kanunu sonrasında

¹² Kaya, **a.g.e.**, s. 59.

¹³ Sabahattin Özel-Ali İhsan Gencer, **Türk İnkılap Tarihi**, İstanbul, Der Yayınları, 9.b., 2004, s. 235.

¹⁴ Başgöz, Wilson, **a.g.e.**, s. 83.

eğitim alanındaki bir diğer gelişme de 1927-1928 eğitim öğretim yılından itibaren karma eğitime geçilmesiyle gerçekleşmiştir.¹⁵

1.1.2. Harf İnkılabı

Tevhid-i Tedrisat Kanununun kabulünden sonra devrimler peş peşe yapılmaya başlanmıştır. Şapka giyilmesi, tekke ve zaviyelerin kapatılması, miladi takvimin uygulanmasına geçilmesi, ölçü ve tartılarda değişiklik, devlet dairelerinde Türkçe'nin resmi dil olarak kullanılması, medeni kanunun kabulü, uluslararası rakamların kabulü gibi çağdaşlaşmayı gerektiren alanlarda devrimler yapıldıktan sonra sıra yazı alanında harf devriminin yapılmasına gelmiştir.

Köylü kentli herkesin zorlanmadan kolayca okuma yazma öğrenmesi kendi konuştuğu dilinin kurallarını bilmesi ona göre konuşması artık Türk milleti için zorunlu hale gelmişti. Yüz yıllardır kullanılan Arap alfabesi Türk milletinin eğitimini olumsuz yönde etkilemişti.¹⁶ 1920'li yıllarda toplumun ancak şehir ve kentlerde yaşayan bölümünün düşük bir oranının okuma yazma bildiği istatistiklerden anlaşılmaktadır. Köylerde ise okuma yazma oranı yok denecek kadar azdır. Köylerde okuma yazma bilenler köyün dışına çıkabilen, az sayıdaki köylüden ibaretti (askerlik vb. nedenlerle).

Mustafa Kemal eski düzenin simgeleri arasında yer alan harflerinde bir an önce değiştirilmesini gerekli görüyordu. Latin alfabesi çağdaşlaşma hedefindeki Türk toplumunun yeni alfabesi olmalıydı.

Mustafa Kemal, yazı devriminin yapılacağını 8 Ağustos 1928'de Gülhane Parkı'nda düzenlenen bir törende duyurmuştur. Mustafa Kemal Gülhane Parkı'nda yapmış olduğu konuşmasında:

“... Arkadaşlar güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Bizim güzel ahenktar, zengin lisanımız yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Asırlardan beri kafalarımızı demir çerçeve içinde bulunduran, anlaşılamayan ve anlamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak ve bu lüzumu anlamak mecburiyetindeyiz.

¹⁵ Mustafa Ergun, **Atatürk Devri Türk Eğitimi**, Ankara, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1982, s. 68.

¹⁶ Özel-Gencer, **a.g.e.**, s. 240.

*Lisanımızı muhakkak anlamak istiyoruz. Bu yeni harflerle behemehal pek çabuk bir zamanda mükemmel bir surette anlayacağız. Anladığımız asarına yakın zamanda bütün kainat şahit olacaktır. Ben buna katiyetle eminim, sizde emin olunuz...*¹⁷

1 Kasım 1928’de Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Latin alfabesine geçilmesiyle ilgili kanunu kabul etmesiyle, köylü kesiminin okuma yazma oranı kentlilerden daha az etkilenmiştir. Alfabe değişikliği aşamalı bir şekilde olacak ve Arap harflerinin yerine artık Latin alfabesi kullanılacaktır.

1.1.3. Millet Mektepleri

Harf İnkılabının yapılmasından sonra Türkiye’de okuma yazma oranını artırmak ve yeni harfleri halkın öğrenmesini sağlamak amacıyla 1928 yılında “Millet Mektepleri” açılmıştır.¹⁸ Millet Mektepleri yeni Türk harflerinin kolay bir şekilde okunup yazılabilesinden bütün milleti faydalandırabilmek ve büyük halk kitlelerini hızla okur yazar duruma getirebilmek için kurulmuşlardır. Millet Mekteplerinde, eski ve yeni alfabeyi bilmeyenler 4 aylık A kursuna, eski alfabeyi bilenler ise 2 aylık B kursuna alınmışlardır.¹⁹

Millet Mekteplerinde 3 aşamalı bir eğitim programı uygulanmıştır.

“A dersanelerinde okuma yazma bilmeyen yurttaşlara okuma yazma,

B dersanelerinde A bölümünü bitirmiş ya da okuma ve yazmayı kendi kendine öğrenmiş yurttaşlara hayat ve geçimlerinin ve yurttaşlık haklarının gerektirdiği temel bilgiler,

C dersanelerinde B bölümünü bitirmiş yurttaşlara hayat ve geçimlerinin ve yurttaşlık haklarının gerektirdiği genel bilgiler verilmektedir.”²⁰

Yaşları 15-45 arasında olan kadın erkek okula gitmemiş bütün vatandaşlar Millet Mektebi’nin öğrencisi sayılmıştır.²¹ Millet Mektepleriyle nüfusun en az yarısına okuma yazma öğretmek amaçlanmıştır. Bu ise ciddiyle sarılan yetkililerin

¹⁷ **Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1989, C. 2, s. 272.

¹⁸ Necdet Sakaoğlu, **Osmanlı’dan Günümüze, Eğitim Tarihi**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2003, s. 190.

¹⁹ Ergun, **a.g.e.**, s. 101.

²⁰ Cavit Binbaşoğlu, **Türk Eğitim Düşüncesi Tarihi**, Ankara, Anı Yayıncılık, 2005, s. 288.

²¹ Sakaoğlu, **a.g.e.**, s. 192.

çalışmaları sonunda 1929-1935 yılları arasında 2.376.845 kişi “Millet Mektebi Şehadetnamesi” almaya hak kazanmıştır.²² Millet Mektepleri 1950’li yıllardan itibaren önemini kaybetmeye başlamıştır.

1.1.4. Türk Eğitiminde Yabancı Uzmanlar

Türkiye Cumhuriyeti, Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Harf İnkılabı ile eğitim alanında önemli devrimci atılımlar gerçekleştirmişti. Bu devrimlerin uygulamada verimli olması için de yeni adımlar atılması gerekmektedir. Köylerde, kentlerde, şehirlerde yaşayan vatandaşların yeni bir eğitim sistemine göre eğitilmeleri ve yetiştirilmeleri gerekmektedir. Mustafa Kemal, çağdaş medeniyetlerin seviyesine çıkabilmek için onların geçtiği yollardan, izledikleri eğitim politikalarından yararlanmak gerekliliğine inanıyordu. Bu maksatla dünyanın gelişmiş ülkelerinden eğitim uzmanları Türkiye’ye davet edilmişlerdir. Türkiye’ye gelen eğitim uzmanlarından, Türk eğitim sisteminin problemleri ve çözüm yolları hakkında raporlar hazırlamaları istenmiştir.

Türkiye’ye eğitim alanında incelemelerde ve tavsiyelerde bulunması için ilk davet edilen eğitim uzmanı, Amerika Birleşik Devletleri Columbia Üniversitesi profesörlerinden John Dewey olmuştur.²³ Eğitimci John Dewey 1924’te Türkiye’ye gelerek Türk eğitim sistemini inceleyip bir rapor hazırlamıştır. Dewey’in hazırladığı rapora göre:

“Milli Eğitim Bakanlığı ilk önce uzun vadeli bir planlama yapmalıdır. Bakanlığın eğitimle ilgili sağlıklı kararlar alabilmesi için önce uzman eğitimciler yetiştirmesi gerekmektedir. Yetişen uzmanlar eğitim meselelerinin köklerine inerek incelemeler yapmalıdır. Eğitim meseleleri ayrı ayrı komisyonlarca tespit edilip çözüm yolları aranmalıdır. Kurulacak komisyonların her türlü siyasi etki ve otoriteden bağımsız çalışması gerekmektedir. Mesleki eğitime önem verilmeli, yeni okul binaları yapılmalıdır. Fiziki gelişmenin yanında bu kurumlarda çalışacak öğretmen ve müdürlerin de eğitimine önem verilmelidir. Öğretmenlerin mesleklerini hakkıyla yapabilmeleri için ekonomik durumlarının

²² Sakaoglu, **a.g.e.**, s. 192.

²³ Akyüz, **a.g.e.**, s. 355.

da iyi olması gerekir. Türkiye’de öğretmen maaşları çok düşüktür. Öğretmenlerin mali durumları düzeltilmedikçe eğitimde gerçekçi bir iyileşme olamaz.”²⁴

Hazırlamış olduğu raporun bir bölümünde de köy eğitimi meselesine yer veren John Dewey kurulmasını önerdiği köy öğretmen okullarının niteliklerini şöyle belirlemiştir:

“Köy okullarının programları, çevrenin iş hayatı göz önünde tutularak ayarlanmalıdır. Köy hayatına sıkı sıkıya bağlı olacak ilk ve orta öğrenim okullarının kurulması Türkiye için en önemli meseledir. Bu okullar yalnız öğrenciye ders vermekle yetinmemelidir. Özellikle toplumsal hayatın faal cereyanlarından uzak kalan bölgelerde topluluk hayatının merkezini okul meydana getirmelidir. Köy okulları buldukları yerin sağlık merkezi olmalıdır. Okul öğrencisi ve öğretmenleri, sıhhat memurları ve doktorlarla işbirliği yaparak hastalıklarla savaşma işinde öncülük yapmalıdır. Okul meydanları halkın da oyun, eğlence ve toplanma yeri olmalıdır. Bunlardan başka sını ve ekonomik istatistikleri toplamak için okullardan faydalanılmalı buralar birer istatistik merkezi ödevi de görmelidir.”²⁵

1925 yılında Türk eğitim sistemi üzerinde incelemelerde bulunmak üzere gelen Kühne, hazırlamış olduğu raporda Türkiye’nin Avrupa’nın yaklaşık olarak 100 yıl gerisinde olduğunu, mesleki ve temel eğitime önem verilmesi gerektiğini belirtmiş, köylerin mutlaka eğitilmesi ve öğretmen sayısının kısa zamanda artırılmasının zorunlu olduğunu savunmuştur.²⁶

Türkiye’ye 1925 yılından sonra da yabancı eğitim uzmanları gelmeye devam etmiştir. Gelen uzmanlar arasında Omar Buyse, E. Walter Kemerrer, Dr. Berkly Parker vardır.²⁷

Bu yabancı eğitim uzmanlarının hazırladıkları raporlar Türkiye’nin eğitim problemlerinin çözümünde pek fazla yardımcı olmamıştır. Bir yabancı eğitim uzmanından sonra hemen başka bir eğitim uzmanının çağrılması, yeni gelen uzmanın bir öncekinden farklı raporlar hazırlaması, önerilen çözümlerin uygulamasına fırsat vermemiştir. 1930’lu yıllarda dünyada yaşanan ekonomik çalkantılardan Türkiye de

²⁴ Başgöz, E. Wilson, **a.g.e.**, s. 133.

²⁵ **a.e.**, s. 134.

²⁶ Bahattin Uyar, **Tonguç’un Eğitimcileri**, Öğretmen Dünyası Yayınları, Ankara 2000, s. 36.

²⁷ Başgöz, E. Wilson, **a.g.e.**, s. 140.

etkilendiği için raporlardaki çözüm önerilerinin getirdiği ekonomik yükü Türk ekonomisi kaldıramayacağından çözüm yollarını uygulama imkânı olmamıştır. Hazırlanan raporlardan konumuz açısından en önemlisi John Dewey'in üzerinde özellikle durduğu köy eğitimi ile ilgili olan rapordur. Raporun bu bölümü ileriki yıllarda dikkate alınmış, eğitimde köye öncelik verilmesi fikrinin eğitimciler tarafından kabul edilmesinde etkili olmuştur.

1.2. Köy Eğitim Kurularının Oluşturulmasının Nedenleri

1.2.1. Nüfus Durumu

Cumhuriyetin ilk yıllarında nüfusta hızlı bir artış olmuştur. Nüfusun büyük bir kısmı köylerde yaşadığı için köylerdeki nüfus artış hızı şehir ve kasabalardan daha fazladır. 1927 yılı nüfus sayımına göre Türkiye Cumhuriyeti'nin nüfusu 13.658.270 civarındadır. 1935 yılına geldiği zaman ise nüfusumuz % 20 civarında artarak 16.200.694'e ulaşmıştır. 1935 nüfus sayımına göre bu nüfusun 3.799.742'si şehir ve kasabalarda, 12.400.952'si ise köylerde yaşamaktadır.²⁸ Oransal olarak nüfusun % 23,5'u şehir ve kasabalarda, % 76,5'u köylerde yaşamaktadır. Bu dönemde köylerin toplam sayısı ise 40.000 civarındadır. Nüfusun % 76,5'unu teşkil eden köy nüfusunun dağılımı ise aşağıdaki gibidir.

Nüfusu 800'den fazla olan köylerde 2.388.354

Nüfusu 800-400 arası olan köylerde 3.175.759

Nüfusu 400'den az olan köylerde 6.836.839

kişi yaşamaktadır.²⁹

²⁸ **Maarif Vekaleti Dergisi**, 1937, s. 45.

²⁹ **Ulus Gazetesi**, 10 Nisan 1936, s. 5.

Tablo 1.1. 1927 nüfus sayımına göre Türkiye Cumhuriyetinde köylerin nüfus durumunu gösteren tablo*

Kategori	Nüfus Durumu	Köy Sayısı
I	1200'den fazla	514
II	801-1200	1427
III	401-800	5.505
IV	151-400	16.305
V	1-150	16.052

* **Maarif Vekaleti Dergisi**, 1937, s. 45.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi nüfusu 400'den az olan köy sayısı 32.000 civarındadır. Bu 32.000 köyün 16.000'inde de nüfus 150'den azdır. Köylerdeki nüfusun dağınık bir coğrafyaya yayıldığını ve az nüfuslu köylerin çoğunlukta olduğunu görmekteyiz.

Köylerdeki eğitime muhtaç çocuk sayısını basit olarak nüfusun % 10'u olarak kabul etsek bile en az 1.200.000 köylü çocuğunun eğitim görmesi gerekmektedir. Köy çocuklarını eğitmek için öğretmene ihtiyaç vardı. Köylerde görev yapan öğretmen sayısı ise 1934 yılında sadece 6638 idi.³⁰ 1930'ların Türkiye'si'nin ekonomik durum bu veriler eklendiğinde ayrıca eğitim durumunu düşündüğümüzde köylerdeki eğitime muhtaç 1.200.000 çocuğun uygulanan köy eğitimi politikasıyla eğitime kavuşturulması imkânsız gözükmekteydi.

Şehir ve kasabalardaki çocukları da dahil ettiğimizde 1.800.000'e yakın bir öğrenci sayısı ile karşı karşıya kalmaktayız. Bu rakama mukabil 1935-1936 ders yılında eğitim sistemi içine alınabilen öğrenci sayısı ise 688.102'dir.³¹ Büyük bir kısmı köylerde olmak üzere en az 1.000.000 öğrencinin eğitim sistemine dahil edilmesi gerekmektedir.

³⁰ Şevket Gedikoğlu, **a.g.e.**, s. 15.

³¹ Halil Oran, v.d., **Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri**, İzmir, Dikili Belediyesi Kültür Yayınları, 1993, s. 5.

1935 nüfus sayımına göre okuma yazma bilen nüfusumuz 2,517.588'dir. Bunun nüfusa oranı ise % 15,6'dır. Okuma yazma bilenlerin büyük çoğunluğu şehir ve kasabalarda yaşamaktadır. Köy nüfusunun % 89,5'i okuma yazma bilmemektedir.³²

1.2.2. Eğitim Durumu

1935'li yılların Türkiye'sinde okul ve öğretmen açığı çok büyüktür. Bazı köy ve kasabalarda öğretmen bulunması bir yana okul binası bile bulunmamaktaydı. Cumhuriyetin eğitim konusunda karşılaştığı en büyük problem olan öğretmen ihtiyacı sadece köylerde değil şehir ve kasabalarda da karşılaşılan büyük bir sorundu. Öğretmen okullarından mezun öğretmenlerle öğretmen ihtiyacını karşılamak imkânsızdı. Öğretmen okulları yılda en fazla 600 civarında mezun verebilmekteydi. Eğitime katılan 600 öğretmen varken, çeşitli nedenlerle görevlerinden ayrılan bir o kadar da öğretmen vardı. Nüfus artışını da düşünürsek öğretmen açığı her yıl katlanarak artmaktaydı.

Köy şartlarına uygun öğretmen yetiştirme fikrini ilk ortaya atanın II. Meşrutiyet döneminde yaşayan İsmail Mahir Efendi olduğu daha önce belirtilmişti. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra da köye uygun öğretmen yetiştirme tartışmaları 1925 yılında Konya'da toplanan Maarif müfettişleri kongresinde gündeme gelmiştir. Bu kongrede öğretmen sorunu tartışılmış özellikle de köy şartlarına uygun öğretmen yetiştirilmesi üzerinde durulmuştur. 1926 yılında Mustafa Necati Bey'in Maarif Vekaleti'ne getirilmesiyle öğretmen yetiştirilmesi işine özel bir önem verilmeye başlanmıştır. Mustafa Necati ilk önce "*Maarif Teşkilatı Yasası*" ile o zamana kadar örgütlenmemiş olan maarif teşkilatını yasal bir statüye kavuşturmuştur. Maarif Vekaleti Teşkilatı Kanunu ile ilkokullar, şehir ve köy okulları olmak üzere ikiye ayrılmışlardı. Mustafa Necati, ilkokulları köy ve şehir okulları olarak ayırarak köye uygun ders ve müfredatın uygulanmasını amaçlamıştır. Daha sonraki yıllarda da

³² Gedikoğlu, a.g.e., s. 13.

ilkokul öğretmenlerinin yetiştiği muallim okullarını ayırarak “Köy Muallim Mekteplerini” kurmuştur.³³

Mustafa Necati Bey, öğretmen yetiştirme işini bir plana bağlamak için on yıllık bir öğretmen yetiştirme planı hazırlamıştır. Her biri 600 öğrenci alacak 10 yeni, büyük ve modern öğretmen okulu açılması kararlaştırılmıştır. Böylece her yıl 3000 öğretmen yetiştirilebilecektir.³⁴

1927-1928 eğitim-öğretim yılında ilki Kayseri Zincidere ve diğeri Denizli’de olmak üzere iki tane köy muallim mektebi açılmıştır.³⁵ Yeni açılan köy muallim mektepleri üçer yıl eğitim vereceklerdir. Bu okullar öğrencilerini köylerden alacaklardı. Okullar şehir merkezlerinin dışında geniş araziler üzerine kurulmuşlardı. Öğlene kadar nazari dersler, öğleden sonra ise 30 dönümlük tarlası, 5 dönümlük bağı, sebze bahçesi, arılığı ve fenni kümesleri bulunan okulda uygulama dersleri yapılırdı.³⁶ Bu iki okulda yapılan ders uygulamalarına daha sonra açılacak olan Köy Eğitim Kursları ve Köy Enstitüleri’nde de rastlamak mümkündür. Kayseri ve Denizli’de açılan Köy Muallim Mektepleri’nde 1927-1928 öğretim yılında 133 öğrenci öğrenim görmüştür. 1929-1930 öğretim yılından itibaren kız öğrenciler de bu okullara kabul edilmeye başlanmıştır.³⁷

³³ Cavit Binbaşoğlu, “Eski Milli Eğitim Bakanlarından Mustafa Necati’nin Türk Eğitim Tarihindeki Yeri”, **75 Yılda Eğitim Bilanço Serisi**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, 1999, s. 121.

³⁴ Başgöz, Wilson, **a.g.e.**, s. 148.

³⁵ Yahya Akyüz, **a.g.e.**, s. 338.

³⁶ Başgöz, Wilson, **a.g.e.**, s. 151.

³⁷ Cemil Öztürk, “Cumhuriyet Döneminde Öğretmen Yetiştirme”, **75 Yılda Eğitim Bilanço Serisi**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, 1999, s. 297.

Tablo 1.2. Köy Muallim Mekteplerinde Okutulan Dersler ve Dağılımı*

Dersler	Sınıflar		
	1	2	3
Türkçe	5	5	5
Milli Tarih ve Medeniyet Tarihi	2	2	1
Coğrafya	2	2	1
Yurt Bilgisi	–	1	1
Din Dersleri	1	–	–
Ruhیات Terbiye ve Mektep Hıfzıssıhhası	–	3	2
Usul-ü Tedris	–	–	6
Tatbikat-ı Dersiyе	–	–	2
Riyaziyat	4	3	2
Tabii İlimler	2	2	–
Hayatıyat, Hıfzıssıhha ve Ziraat	2	1	1
Resim	2	2	1
El işleri	1	1	1
Musiki	2	2	1
Yazı	1	–	–
Toplam	24	24	24

* Necdet Sakaoğlu, **Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi**, s. 72

Mustafa Necati Bey döneminde açılan köy muallim mektepleri, onun genç yaşta ölümü ile önemini ve işlevini kaybetmişti. Destekçisini kaybeden bu iki köy şartlarına uygun öğretmen yetiştiren kurum kapatılmıştır. Kayseri Köy Muallim Mektebi 1932 yılında, Denizli Köy Muallim Mektebi ise 1933 yılında kapatılmıştır.

Mustafa Necati'den sonra köye uygun öğretmen yetiştirme işi duraklamıştır. Ancak Reşit Galip'in 1933 yılında Maarif Vekaleti'ne getirilmesiyle köyün eğitimi meselesi yeniden gündeme gelmiştir. Reşit Galip köy eğitimi meselesi ile ilgili olarak "*Köy İşleri Komisyonunu*" kurmuştur. Komisyon çalışmalarını tamamlayarak aşağıda ana hatları verilmiş olan raporu hazırlamıştır:

“Öyle bir öğretmen tipi yaratmalıyız ki o yalnız köylünün inançlarını işlemek, toplumsal kurumlarını etkilemekle kalmasın. Köyün maddi yüzünü ve ekonomik hayatını da değiştirsin. Bu öğretmenin haiz olacağı nitelikler şöyle sıralanabilir:

1- Köyün inanışlarına etkin olmak niteliği (devrimcilik, laiklik ve cumhuriyetçilik gibi ilkelerin köyde önderliği)

2- Köyün toplumsal hayatını etkileyebilme vasfı (medeni kanunun köyde uygulanması onun kurallarına ailede, insanların ilişkilerinde uymanın temini. Kanunun hedefi olan toplum ve uygarlık esaslarının köyde yerleşmesine çalışmak).

3- Köyün maddi ve ekonomik hayatına etkin olmak niteliği (ileri ziraat usullerini geniş mal değişimini, düzenlenmiş Pazar ilişkilerini köye sokmak).

4- Aydın olmak (iyi yetişmiş bir okul öğretmeni olmak, öğretmenlik mesleğinin bütün çalışmalarını edinmiş olmak).”³⁸

Reşit Galip’in bakanlığının kısa sürmesi eğitim alanında önemli gelişmelerin gerçekleşmesini engellemiştir. Reşit Galip döneminde “köy yatı mektepleri” projesi ortaya atılmıştır. Bu projeye göre köy yatı okulları, 8-10 okulsuz köyün çocuklarını bir köyde toplamak ve burada eğitmek esasına dayanmaktaydı. Okulu bulunan köyden bir ev yatı evi olarak kullanılacak, civar köylerden çocuklar birer haftalık yiyeceklerini alarak bu evde kalacaklardı. Köy kadınlarından bilgili olanlarından biri de “yatı anası” seçilecek çocukların yiyecek, temizlik, sağlık işleriyle ilgilenecekti. Öğretmenler ise bu çocukları hem eğitecekler, hem de çocukların yiyecek, sağlık ve barınma işleriyle uğraşacaklardı. Bu proje öğretmenlere fazla yük getirmesi, köylünün kız çocuklarını göndermemesi, kış mevsiminde öğrencilerin köylerine gidip gelememeleri, yiyecek sıkıntısı, yatı analarının bilgisiz ve eğitimsiz kimseler olması gibi nedenlerle uygulamada başarılı olamamıştır.³⁹ Adana ve Ardahan’da kısa süreli olarak uygulanan bu proje başarısızlığı nedeniyle sürdürülememiştir.⁴⁰

1935-1936 eğitim öğretim yılında 13 tane öğretmen okulu faaliyette bulunmaktaydı.⁴¹ 1932-1933 ders yılında ilkokul öğretmen okullarının eğitim süresi 6 yıla çıkarılmıştır. İlk üç yıl ilk devre sayılarak bu devrede ortaokul programlarının

³⁸ Gedikoğlu, a.g.e., s. 63.

³⁹ Fay Kirby, **Türkiye’de Köy Enstitüleri**, Ankara, İmece Yayınları, 1961, s. 70.

⁴⁰ Başgöz, Wilson, a.g.e., s. 160.

⁴¹ Oran, v.d., a.g.e., s. 7.

aynen tatbiki kararlaştırılmış, son üç yıl da mesleki devre sayılarak yeni bir program yapılmıştır.⁴² Bu okullarda ağırlıklı olarak nazari dersler okutulmaktaydı. Nazari derslerin ve ders saatlerinin fazla olmasından dolayı bu okullarda ezber metoduyla eğitim yapılmaktadır. Derslerin işlenişinde aktif olan öğretmendir. Öğrenci ancak yazılı ve sözlü yoklamalarda derse katılırdı. Okullarda bulunan laboratuvarlar öğrenciler zarar verir endişesiyle kapalı tutulurdu.⁴³

Öğretmen okulları geniş araziler üzerine kurulmuşlardı. Genellikle yakınlarında çiftlikler vardı. Maalesef okullarda öğretmen adayı öğrencileri çiftliklere götürüp burada köylünün kullandığı aletleri yerinde görmeleri, tarım ürünlerini tanımaları, nasıl yetiştikleri hakkında bilgi sahibi olmaları gibi uygulamalar yapılmazdı. Köy ve köycülük hakkında bilgi nazari olarak verilir. Dersler daha çok kitaplardaki bilgi ve resimlerden faydalanılarak işlenirdi.

Öğretmen okullarındaki eğitim süresi dört yıldan altı yıla çıkarılmasına rağmen buralarda uygulanan eğitim öğretim metotlarında değişiklik yapılmamıştır. Ezberci ve sıkı disipline dayanan eğitim öğretim aynen devam etmiştir. Bu okullardan istenilen verimin alınmamasında görev yapan öğretmenlerin pedagojik yönden eksik olmalarının da önemli rolü vardır. Bu öğretmenler köylerde görev alacak öğrencilere köy ve köy yaşantısı hakkında pratik olarak hiçbir şey öğretmemekte ve uygulama olarak göstermemekteydiler. Öğretmen okulu mezunlarının köylerde başarısız olmasının bir nedeni de bu okullara şehir ve kasabalarda yaşayan, köy yaşantısından uzak öğrencilerin alınmasıdır.

1937 yılından itibaren öğretmen okullarının iki devreye ayrılması, ikinci devreye (meslek sınıflarına) ortaokul mezunu talebeler alınmasıyla köy çocuklarının öğretmen okullarına gidebilmeleri adeta imkansız hale gelmişti.⁴⁴ Köylerde görev yapacak öğretmenlerin neredeyse tamamı şehir ve kasabalarda yetişmiş köy ve köy hayatını tanımayan, bilmeyen kimseler olacaktır.

Öğretmen okulları, her yıl 600 kadar mezun vermekteydi. Fakat her yıl da neredeyse bir o kadar öğretmen mesleğinden ayrılmaktaydı. 1930'lu yıllarda oldukça

⁴² Akyüz, **a.g.e.**, s. 330.

⁴³ Gedikoğlu, **a.g.e.**, s. 27.

⁴⁴ **a.e.**, s. 32.

önemli miktarda öğretmen görevinden ayrılmıştır. Kanımızca bunda etkili olan faktörler şunlardır.

a) İlkokul öğretmenlerinin, diğer devlet memurlarına göre maaşları daha düşüktü. Göreve yeni başlayan bir ilkokul öğretmeni bu yıllarda 16 lira maaş alırdı.⁴⁵ Maaşlarının azlığının yanında birde maaşlarını düzenli olarak alamazlardı. 1934 yılında öğretmenlerin ödenmeyen maaşlarının toplamı 265.000 lira idi.⁴⁶ Köylerde görev yapan öğretmenler, kendilerinden daha az tahsil görmüş başka bakanlıklarda çalışan devlet memurlarını görünce; diğer bakanlıklarda çalışmanın yollarını aramışlar, fırsat bulanlar öğretmenlikten ayrılarak diğer bakanlıklara geçmiştir.

b) Şehir ve kasabalarda ilkokul mezunlarının sayısının hızla artması ortaokul ihtiyacını meydana getirmiştir. Ortaokullarda görev alacak öğretmenlerin sayısı azdı. Ortaokul öğretmeni ihtiyacını karşılamak için ilkokul öğretmenlerinden yararlanma yoluna gidilmiştir. İlkokul öğretmenlerinden gönüllü olanlara kısa bir eğitim verilerek ortaokul öğretmeni olmaları sağlanmıştır.⁴⁷ Köyden kurtuluş yolu olarak ortaokul öğretmenliğini gören köy öğretmenleri, şehir ve kasabalardaki ortaokullarda görev yapmak için bu kurslara katılıp köyden kendilerini kurtarmışlardır. Dikkat edilirse köylerde görev almak isteyen öğretmen bulunması bir yana mecburi olarak görev yapacak öğretmenin bulunması bile güçleşmiştir.

c) Köylerde görev alan öğretmenlerin, köy yaşantısından uzak yetiştikleri için köylere uyum sağlayamayarak görevden ayrılmaları.

d) Şehir ve kasabalarda doğup büyüyen insanların köylerde görev alınca çevreleri tarafından acınacak insan gibi bakılmaları. Köyün ve köy hayatının şehir ve kasabalardaki insanlar için sürgün yeri olarak görülmesi.

e) Şehir ve kasabalardan gelen öğretmenleri köylere bağlayacak maddî ve manevî unsurların bulunmaması.

f) Köylerde görev yapan öğretmenlerin, çocuklarına yeterli düzeyde eğitim veremeyeceklerine inanmaları.

⁴⁵ a.e., s. 17.

⁴⁶ a.e., s. 17.

⁴⁷ T.B.M.M. Z.C.,İ:68, 26.05.1936, C. 2, s. 247.

g) Köyde görev yapan öğretmenlerin, kendilerini yetiştirebilecekleri kitap, dergi, gazete ve diğer materyallerden mahrum olması.

Yukarıda belirtmeye çalıştığımız nedenlerle öğretmen okulları, köy yaşantısına uygun öğretmen yetiştirememektedir. Öğretmen okullarından mezun olup köylerde göreve başlayanlar köy şartlarına uyum sağlayamadıkları için kısa süre sonra köyden ayrılmanın yollarını aramaya başlamaktadırlar.

1.2.3. Cumhuriyet Halk Partisi ve Köy Eğitimi

Cumhuriyet Halk Partisi kuruluşundan itibaren eğitime özel bir önem vermiştir. Partinin 1935 yılında toplanan kurultayında köy ve köy eğitimi önemli bir yer tutar. Kurultayda bir eğitim komisyonu kurulmuştur.⁴⁸ Eğitim komisyonunun üyeleri köy ve köy eğitimi ile ilgili olarak aşağıdaki kararları almış ve bu kararların da aynen Cumhuriyet Halk Partisi parti programına alınmasını sağlamışlardır:

“Köy çocuklarına kısa zamanda pratik hayat için gerekli bilgiyi verecek üç veya dört sömestrl köy okulları açılacaktır. Bu tip köy okullarında çocukların daha olgun yaşta okumaya başlaması ve okumanın aralıksız sürdürülmesi, bu işin askerlik borcu gibi sıkı tutulması gereklidir. Milli eğitimi köylere kadar yaymak, köy çocuklarını hayat şartlarına uygun olarak yetiştirmek gerekmektedir.”⁴⁹

Cumhuriyet Halk Partisi, parti programında köy eğitimi meselesinin yer alması, bu konunun ileriki dönemlerde daha fazla üzerine gidilmesini sağlamıştır. Artık köylüye hak ettiği değer verilmeli bir an önce köy ve köylü makus kaderinden kurtarılmalıydı.

1.2.4. Eğitimde Saffet Arıkan Dönemi

Mustafa Kemal Atatürk, eğitim meselesini çözmek için Maarif Vekaleti'ne Saffet Arıkan'ı getirmiştir. Saffet Arıkan 10 Nisan 1935'te Maarif Vekaleti'nin başına geçmiştir. Saffet Arıkan bu göreve gelmeden önce Çanakkale savaşlarına katılmış, I. Ordu müfettişliği kurmaylığı, Batı cephesi Kurmay Başkanlığı, Moskova

⁴⁸ Erdoğan Başar, **Milli Eğitim Bakanları'nın Eğitim Faaliyetleri (1920-1960)**, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2004, s. 314.

⁴⁹ Gedikoğlu, **a.g.e.**, s. 20.

Askeri Ataşeliği gibi askeri görevlerde bulunmuştu. Askerlik görevinden ayrıldıktan sonra da Erzincan milletvekilliği ve Cumhuriyet Halk Partisi genel sekreterliği yapmıştır.⁵⁰

1935 yılında Maarif Vekaleti'nin başına getirilen Saffet Arıkan, köy eğitimi meselesini çözmek için bu konularda çalışması bulunan İsmail Hakkı Tonguç'u İlköğretim Genel Müdürlüğü görevine vekaleten getirmiştir.⁵¹ İsmail Hakkı Tonguç 3 Ağustos 1935'ten 22 Eylül 1946'ya kadar görevinin başında kalır. İsmail Hakkı Tonguç'un ilköğretim genel müdürlüğü görevine vekaleten atanması, yüksek öğrenim görmemiş olması ve Almanya'dan aldığı yüksek öğrenim belgelerinin yeterli olmadığı belirlenmesi nedeniyle olmuştur.⁵² İsmail Hakkı Tonguç'un bu göreve getirilmesi hakkında bazı olumsuz görüşler olmuşsa da Kültür Bakanı Saffet Arıkan, İsmail Hakkı Tonguç'a her zaman sahip çıkmıştır.⁵³

İsmail Hakkı Tonguç, bakanlıktaki görevine hemen başlamıştır. Bakan Saffet Arıkan'ın isteği üzerine ilköğretim meselesi hakkında özverili bir çalışma sonrasında bir rapor hazırlamıştır. Muhtıra niteliğinde olan bu rapor bakan tarafından Başbakan İsmet İnönü'ye sunulur.⁵⁴ Hazırlanan rapor o güne kadar yabancı eğitim uzmanları tarafından hazırlanmış olan raporlardan farklıdır. Raporu diğerlerinden ayıran başlıca nokta nitelik özellikleriyle olduğu kadar nicelik özellikleriyle konuyu ele almasıdır:

*“Türkiye’de demokrasinin politik, toplumsal, ekonomik ve kültürel örgütlerinin dayanağı olacak olan “memleketin efendileri” yalnızca Türk köylüsü denilip geçilen şey değildir. Bunlar nüfusu 400’den az köylerde yaşayan Türkiye nüfusunun yarıdan fazlasını oluşturan bir kitleydi... Türk devriminin baş sorunu bu bilinmeyen ve erişilmesi zor olan <yarıdan fazlaya> erişmektir.”*⁵⁵ İsmail Hakkı Tonguç tarafından hazırlanan bu muhtıra köylüye eğitim yoluyla ulaşmanın yöntemini getiriyordu.⁵⁶ Muhtıra niteliği taşıyan bu raporun ana hatları şöyledir.

⁵⁰ Başar, **a.g.e.**, s. 312.

⁵¹ Cavit Binbaşoğlu, **Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri Tarihsel Bir Çerçeve**, İzmir, Dikili Belediyesi Kültür Yayınları, 1993, s. 24.

⁵² Kaya, **a.g.e.**, s. 150.

⁵³ **Ulus**, 31.07.1935, s. 3.

⁵⁴ Türkoğlu, **a.g.e.**, s. 110.

⁵⁵ Kirby, **a.g.e.**, s. 111.

⁵⁶ Türkoğlu, **a.g.e.**, s. 111.

“1933-1934 istatistiklerine göre kentlerdeki ilkokul sayısı 1192, öğretmen sayısı 6853, öğrenci sayısı 254.517’dir. Köylerde 4999 ilkokul 6786 öğretmen, 313.169 öğrenci vardır. Köylerde bir öğretmene 46, kentlerde 37 öğrenci düşmektedir. Okuma çağında 1.800.000 öğrencimiz vardır.

Türkiye’deki 40.000 köyün, 32.000’in nüfusu 400’den azdır. Türkiye nüfusunun 8.000.000’u bu köylerde oturmaktadır. Bu köylere okul açmak ve öğretmen göndermek imkan dahilinde değildir. Buralarda “gezici öğretmen ya da yarı yıllık” gündüzlü veya yatılı bölge okulları açılabilir.

32.000 küçük köyü eğitime kavuşturabilmek için yeni yollar aramalıyız. Bu köylerin durumu keşfedilmemiş bir konu olarak ele alınıp hazırlanmak gerekir.

Nüfusları 400-1200 arasında olan köy sayımız 7.000’e yakındır. Buralarda üç öğretmenli 4-5 sınıflı ilkokul açılırsa 20.000 öğretmene ihtiyaç vardır.

Nüfusları 1200’den fazla olan 514 köyümüz vardır. İdeal olarak her köye 3 öğretmen verirse 1500 öğretmene ihtiyacımız vardır.

Kentlerde de eğitimin sağlıklı sürdürülebilmesi için en az 1500 öğretmen gerekmektedir.

Şu an Maarif Vekaleti’nin eğitimde düzeni sağlayabilmesi için ilk etapta en az 15.000 öğretmene ihtiyaç vardır. Şu an mevcut öğretmen okullarından bu ihtiyacı karşılamak yüz yıl sürebilir.”⁵⁷

İsmail Hakkı Tonguç’un hazırladığı bu rapordan sonra köy eğitimi meselesi iyice gündeme oturmuştur. 1936 Maarif Vekaleti bütçesinin görüşmeleri sırasında köy eğitimi meselesi yeniden gündeme gelmiştir. Bakan Saffet Arıkan, köy eğitimi meselesinde dağınık köy tipinin ve dağınık nüfus yapısının en önemli meseleleri olduğunu nüfusu 150’den az 16.000, nüfusu 400’den az 16.000 olmak üzere 32.000 köyün bulunduğunu söylemiş bu köylerin hepsine öğretmen gönderebilme imkanının olmadığını belirtmiştir.⁵⁸ Bütçe görüşmeleri sırasında Saffet Arıkan artık köy eğitimi meselesinde yeni bir yol izleneceğini açıklamıştır.

“Muhterem arkadaşlar; düşündüğümüz şudur: Bugün kahraman ordumuz, bütün memlekete şamil ve başlarında binlerce zabıt olan bir mekteptir. Bahusus harf inkılabından

⁵⁷ İsmail Hakkı Tonguç, **İlköğretim Kavramı**, İstanbul, Remzi Kitapevi, 1946, s. 266.

⁵⁸ **T.B.M.M. Z.C.,İ:68**, 26.05.1936, C. 2, s. 245.

sonra orduda okuma yazma bilenlerin miktarı % 90'ı geçmiştir. Hele küçük zabıtlık yapmış olanlar bugün köylerde mükemmel muallimlik yapmaktadır... Bu gibi unsurlardan istifade etmek istiyoruz. Bunların keyfiyetçe en iyilerini toplayarak ve Ziraat Vekaleti ile teşriki mesai ederek yedi sekiz aylık bir kurstan geçireceğiz. Bunlar köylüye okuyup yazma, faize kadar basit hesapları öğreteceklerdir. Türk tarihi ve coğrafyası hakkında mükemmel fakat temelli malumat vermek aynı zamanda hayat bilgisi işini ve ziraat bilgilerini köylüye ameli olarak öğreteceklerdir.”⁵⁹

Saffet Arıkan, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yapmış olduğu bu konuşmayla köylünün eğitimi için ordudan yararlanılacağını ve “Köy Eğitimcileri Yetiştirme Kursları'nın” kurulacağını açıklamıştır. Saffet Arıkan'ın 26.05.1936'daki bu konuşmasından çok kısa bir süre sonra Temmuz 1936'da Eskişehir'in Mahmudiye Bucuğunun Çifteler Çiftliğinde ilk Köy Eğitimcileri Yetiştirme Kursu açılmıştır.

⁵⁹ T.B.M.M. Z.C.,İ:68, 26.05.1936, C. 2, s. 246.

2. BÖLÜM

KÖY EĞİTMENİ YETİŞTİRME FAALİYETİNİN BAŞLAMASI

2.1. Köy Eğitmeni Yetiştirme Kurslarının Kuruluşu

1934 yılında Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alay Kıtası Komutanı İsmail Hakkı Tekçe Paşa'nın erlere okuma yazma öğretmedeki gayreti ve askerlerin terhis olduktan sonra köylerindeki insanlara okuma yazma öğretilmeleri gerekliliği yolundaki telkinleri Mustafa Kemal Atatürk üzerinde büyük bir etki bırakmıştı. Mustafa Kemal Atatürk, aklına gelen yeni bir fikirle Kültür Bakanı Saffet Arıkan'a Türk köylüsünü eğitime kavuşturmak amacıyla ordudan terhis olmuş zeki çavuşları kısa süreli kurslarda eğiterek köylere eğitmen olarak atanması teklifinde bulunmuştur.⁶⁰

Mustafa Kemal Atatürk'le benzer mesleki deneyimleri olan Saffet Arıkan köy eğitmeni yetiştirme projesini hemen benimsemiştir. İş eğitimcileri bu projeye inandırmaya hiç olmazsa karşı çıkmamalarını sağlamaya kalıyordu.⁶¹ Köy eğitmeni yetiştirme projesi Kültür Bakanlığı'ndaki üst düzey bürokratlarla görüşülmüş ve onların desteği alınmıştı. Bakan Saffet Arıkan, İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'u Türk köyünü ve köylüsünü yerinde görmek, incelemelerde bulunmak üzere Anadolu'ya gönderir. Orta Anadolu gezisine çıkan İsmail Hakkı Tonguç, Anadolu'nun uçsuz bucaksız köylerinde incelemelerde bulunmuştur. Düşünülen niteliklerde eğitmen adaylarının bulunup bulunamayacağını araştırmıştır. İsmail Hakkı Tonguç, orduda onbaşı ve çavuş olarak askerliğini yapanların eğitim ve sosyal durumlarını incelemiş onlarla görüşmeler yapmıştır. İsmail Hakkı Tonguç, bu gezisinde Kayseri, Yozgat ve Çorum'da incelemelerde bulunmuştur.⁶² Türk köylüsünün bu konudaki isteğini müşahade ederek Ankara'ya dönmüştür.⁶³

⁶⁰ Hasan Ali Koçer, **Cumhuriyet Döneminde Eğitim**, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1983, s. 102.

⁶¹ Engin Tonguç, **Bir Eğitim Devrimcisi "İsmail Hakkı Tonguç"**, Ankara, Güldiken Yayınları, 1997.

⁶² **a.e.**, s. 278.

⁶³ Türkoğlu, **a.g.e.**, s. 118.

Yetiştirilmesi düşünölen eğitmenler sayesinde Türk köylüsünün, Osmanlı'dan beri yüzyıllardır süren cehaleti ortadan kaldırılacak, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin bilinçli ve eğitimli bireyleri olarak hayatlarını devam ettireceklerdi. İsmail Hakkı Tonguç, gelecekte Köy Enstitöleri'nin temelini oluşturacak köy eğitimcileri işine büyük önem vermiştir. Eğitim kurslarında görev alacak öğretmenleri de bu işin faydalı olacağı konusunda inandırmaya çalışmıştır.⁶⁴

1936 yılının Mayıs ayında girişilecek denemenin ayrıntılarını, uygulanacak öğretim programlarının esaslarını saptamak üzere bir çalışma grubu toplanmıştır. İzmir Milli Eğitim Müdür Yardımcısı M. Rauf İnan, Ankara İlköğretim Müfettişlerinden M. Emin Soysal, Edirne Başöğretmenlerinden Murat Özgün, Germencik Başöğretmeni Mehmet Tuğrul, Ankara Başöğretmenlerinden Necati Öngay, Bucak Başöğretmeni Tahsin Gülöksüz, Tekirdağ İlköğretim müfettişlerinden M. İlhan Görkey bu iş için Ankara'ya çağırılmışlardır.⁶⁵ Bu komisyon üyeleri Mayıs ve Haziran ayları boyunca çalışacaklar, eğitimcilerin çalışma yönetmeliğinin hazırlıklarını yapacaklar, eğitimcilerin kurs programlarının temel ilkelerini saptayacaklar, köylere gittikleri zaman kullanacakları kılavuz kitapları, ilkokul birinci, ikinci, üçüncü sınıfların ders kitaplarının yazılması işlerine başlayacaklardı. Ders kitaplarının hesap ve ölçüler bölümünü Rauf İnan ve Mehmet Tuğrul, yurt ve yaşama bilgisi bölümlerini diğer üyeler hazırlayacaklardı.⁶⁶

Ankara'da kurulmuş olan komisyonun çalışmalarını tamamlamasıyla 1936 Temmuz'unda Kültür ve Ziraat Bakanlıkları tarafından ortaklaşa oluşturulan "Köy Eğitimcileri Projesi" Eskişehir'in Mahmudiye Bucağının Çifteler Çiftliğinde faaliyette geçirilmiştir.⁶⁷

⁶⁴ **Öğretmen Dergisi**, 1960, C. 2, S. 2, s. 13.

⁶⁵ Engin Tonguç, **a.g.e.**, s. 279.

⁶⁶ **a.e.**, s. 280.

⁶⁷ **Ulus**, 06.08.1936, s. 2.

2.2. Eskişehir Çifteler Köy Eğitmeni Yetiştirme Kursu⁶⁸

Çifteler çiftliğinde açılan kursta kültür ve ziraat öğretmenleri bir arada bulunacaktı. Kursun büyük bir çiftlikte açılmasının amacı tarım ve genel bilgi derslerinin bir arada verilmesinin uygun görülmesinden dolayıdır.⁶⁹

Kursa alınan eğitmen adaylarının askerliğini yapmış, onbaşı veya çavuş rütbesi almış, okur yazar köylü gençlerden olmaları gerekmektedir.⁷⁰ Yeni açılan kursa uygun vasıfları taşıyan Ankara ve köylerinden gençler alınmıştı. Ayrıca kursa Tunceli'den de köylü gençler alınmıştır.⁷¹

Eskişehir Çiftelerdeki köy eğitmenleri kursunun yöneticiliğine Ankara ilköğretim müfettişlerinden M. Emin Soysal atanmıştır.⁷² Kursta toplam iki ilköğretim müfettişi ve 12 öğretmen görevlendirilmişti.⁷³

Köy eğitmen kursu 84 erkek eğitmen adayıyla eğitime başlamıştır. Köy eğitmeni adayları 8-10 kişilik iş gruplarına ayrılmışlar, her grubun başına da öğretmen okulu mezunu, köylerde başarıyla görev yapmış bir öğretmen ve ziraat okulu mezunu, ziraat memuru verilmiştir. Kursun bir müdürü, eğitim ve öğretim işlerini yürüten programları düzenleyen bir eğitim şefi vardır.⁷⁴

⁶⁸ Köy eğitmeni yetiştirme kursunun açıldığı yer daha önceleri ve kursun açıldığı dönemde çiftlik ve hara olarak kullanılan bir yerdir. Hara ve çiftlik Kumarcı Mustafa denilen bir derebeyinin geçmişteki 1 milyon dönümlük arazisi üzerindeydi. Seydi suyunun geçtiği bu verimli ve sulak arazide tarımın yanında geniş çapta hayvancılıkta yapıyordu. Kumarcı Mustafa, Sakarya nehrinin kaynağına yakın yıllar sonra bile Kumarcı adası adıyla anılan küçük bir adadaki kulede otururdu. II. Mahmud döneminde buradan geçen orduya yiyecek vermediğinden ve buyruklara boyun eğmediğinden üstüne Bursa valisi gönderilmiş, kanlı bir çatışmadan sonra Kumarcı asılmış ve kulesi de yıktırılmıştı (1813). Böylece arazi ve hayvanlar devlete geçmişti. 1815'de orduya at yetiştirmek amacıyla hara kurulmuştu. Meşrutiyet döneminde çoğunlukla Dobruca bölgesinden gelen Rumeli göçmenleri araziye yerleştirildi. 35 köy kuruldu, toprak dağıtıldı. Mahmudiye bu köylerden biriydi. Haraya 60-70 bin dönüm toprak kaldı. Engin Tonguç, **a.g.e.**, s. 283, "A 36/23 Hara Fen Heyeti Çifteler Harası Tarihi".

⁶⁹ Niyazi Altunya, **Köy Enstitüsü Sisteminin Düşünsel Temelleri**, Ankara, Uygun Basım, 2002, s. 41.

⁷⁰ **Ulus**, 13.10.1936, s. 2.

⁷¹ **Ulus**, 29.10.1936, s. 2.

⁷² Binbaşıoğlu, **Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri Tarihsel Bir Çerçeve**, s. 24.

⁷³ **Ulus**, 20.10.1936, s. 2.

⁷⁴ Mevlüt Kaplan, **Aydınlanma Devrimi ve Köy Enstitüleri**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002, s. 30.

8 veya 10 kişilik iş gruplarına ayrılan eğitimci gruplarına Sakarya Altıok, Kocatepe, Dumlupınar, İnönü, Bozkurt, Çankaya, Göçyolu, Tınaztepe, Ergenekon isimleri verilmiştir.⁷⁵

Kursun başlangıcında Kültür ve Ziraat Bakanlıkları'nca hazırlanmış ve onaylanmış bir program, öngörülen bir yönetim tarzı, eğitimci adayının köylerde uygulayacağı program hatta okutacağı kitap yoktu. Problemler günlük işleyiş içerisinde kursu idare edenler tarafından çözülüyor ve işleyiş programlanıyordu.⁷⁶

Çifteler köy eğitimci yetiştirme kursunda Matematik, Türkçe, Yurt ve Yaşama Bilgisi, Tarih gibi genel bilgi derslerinin yanında tarla ziraatı, ziraat aletleri, tohum, yem, hayvancılık, sütçülük, süt mamulleri, arıcılık, tavukçuluk, ipekböcekçiliği gibi ziraat dersleri de vardı.⁷⁷ Bu derslerden başka köy eğitimci adaylarına Ankara Yapı Mektebi öğretmen ve talebeleri tarafından inşaat işleri de öğretilmekteydi.⁷⁸ Köy eğitimci adaylarına üç tip okul binası inşa edilmesi öğretilmekteydi.⁷⁹

1- Bir dersaneli temelleri taş, duvarları kerpiç, üstü yerli kiremitlerle örtülü öğretmen evi bulunan köy okulu binası.

2- İki dersaneli temelleri taş duvarları tuğla, üstü Eskişehir kiremidi ile örtülü bina.

3- İki dersaneli bodrum katında; mutfak, çamaşırhane, yemekhane, zemin katında; iki dersane çatı arası katı ise yatakhane olan bina. Bu bina pansiyonlu talebesi olan köy okulu tipidir.

Ankara Yapı Mektebi öğretmenleri ve öğrencileri tarafından yapılan binalarda köy eğitimci adayları bizzat görev almakta idiler. İnşaatın her safhasında çalışmaktaydılar.⁸⁰ Kursiyerlerin inşaat işlerinde çalışmasından anlaşılacağı gibi kursun ders ve iş programları klasik öğretmen okullarının eğitim ve öğretim programlarından farklıdır. Köy eğitimci projesi köylünün ihtiyaçlarını karşılayacak, köy yaşamında kullanılabilecek eğitim ve öğretim tekniklerini içinde barındırmaktaydı.⁸¹

⁷⁵ İsmail Hakkı Tonguç, **Canlandırılacak Köy**, İstanbul, Güven Matbaası, 1947, s. 104-105.

⁷⁶ **Ulus**, 20.11.1936, s. 2.

⁷⁷ **Köy Eğitimci Müfredat Program Taslağı**, Ankara, Maarif Vekilliği, 1941, s. 3.

⁷⁸ **Ulus**, 13.10.1936, s. 2.

⁷⁹ **Ulus**, 20.10.1936, s. 2.

⁸⁰ **Ulus**, 20.10.1936, s. 2.

⁸¹ **Öğretmen Sesi**, 1937, S. 65, s. 337.

Çifteler Köy Eğitimci Yetiştirme Kursu, Ziraat Bakanlığı'na ait Çifteler Çiftliğinde (hara) açıldığı için tarım derslerinde her türlü tarım ve hayvancılıkla ilgili materyale ulaşmakta eğitimci adayları zorluk çekmemekteydi.⁸²

Eğitimci adaylarının; günlük, haftalık çalışma programları bakanlık tarafından değil günlük, haftalık iş ihtiyacına göre kursu idare edenler ve öğretmenler tarafından belirlenmekteydi.⁸³ Kurs müdürleri yapılan eğitim öğretim ve işler hakkında 15 günlük faaliyetlerini içeren bir aylık raporlarını bakanlığa gönderirlerdi.⁸⁴

Köy eğitimci projenin kurucuları olan Kültür Bakanı Saffet Arıkan ve İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç, kursu devamlı kontrol altında tutmuşlar, Çiftelerdeki kursun faaliyetlerini yerinde görmek amacıyla kursu ziyaret etmişlerdir. Ziyaret sonrası Ankara'ya dönüşlerinde köy eğitimci yetiştirme projenin başarıyla ilerlediği yolunda beyanatlar vermişlerdir.⁸⁵

Kurs müdürü Emin Soysal'ın Kültür Bakanlığı'na kursun faaliyetleri ile ilgili olarak göndermiş olduğu üç adet raporu aşağıda inceleyeceğiz. Raporlar kursun başlangıç, ortası ve son dönemlerine aittir. Raporlara dikkatle bakılırsa projeye ne kadar önem verildiği ve uygulamaların da ne kadar ciddi yapıldığını görmek mümkün olacaktır.

Kursun başlangıç dönemine ait 17 Temmuz 1936 tarihli rapor

1- *“Geçen haftaki programdan doğan ihtiyaç ve zaruretler göz önüne alınarak yeni program hazırlandı. Bu programda koyunculuk adı altında muhtelif ağılların tetkiki, atçılık adı altında haradaki muhtelif at cinslerinin tetkiki, Mahmudiye’de mevcut muhtelif olarak makineleri ile biçme makinesini kullanma, bahçecilik, sütçülük işleri programcı alındı.”*⁸⁶

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi kursta eğitim öğretim ve işler önceden hazırlanmış plan ve programlara göre yürütülmüyordu. Yapılacak işler o anki şartlara göre belirlenmekteydi.

2- *“Okuma yazma işine daha fazla önem verildi. Gruplar büyük ve küçük harflerle yazı yazmaya çalışıyorlar. Eski usûl yazı yazmaları engellenmeye çalışılmaktadır.”*⁸⁷

⁸² **Ulus**, 29.10.1936, s. 22.

⁸³ **Ulus**, 29.10.1936, s. 22.

⁸⁴ **Köy Eğitimci Kanun ve Talimatnamesi**, Ankara, Maarif Vekilliği, 1938, s. 5.

⁸⁵ **Ulus**, 06.08.1936, s. 2.

⁸⁶ **Maarif Vekaleti Dergisi**, 1937, s. 85.

⁸⁷ **Maarif Vekaleti Dergisi**, 1937, s. 85.

Projeye katılan kursiyerler, her ne kadar okuma yazmayı daha önceden bilseler de onlar eğitmen olup köylü çocuğunu yetiştirecekleri için bilgileri pekiştirilmekteydi.

3- *“Geçen hafta iş programına tamamen bağlı kalınamadı. Yeni işler çıkabiliyor. Meselâ bir at emaskülatörle enemek ameliyesi oluyordu. O gün her işi bırakarak bütün grupları oraya gönderdim. Bir baytar bu çok faydalı işi göstererek hem yaptı hem de anlattı. Ayrıca bir de yulaf biçme işi çıktı. Çayır biçmeye gidenlerin bir kısmını oraya gönderdim.”*⁸⁸

4- *“Yurt ve yaşama bilgisi kitapları her gün bir gruba verilerek okutuluyor. Okunulan bahislerin eğitmen adaylarında ilgi uyandırdığı müşahede edildi. Adaylar okuma yazma ve hesap derslerinde başarılılar. Bu arada resim yapma, harita çizme, musiki faaliyetleri devam etti. Eğitmen adayları İstiklal Marşını kısmen öğrendiler. İki grup da Sakarya Marşını öğrendi.”*⁸⁹

Kursiyerlere milli bilinç ve Türklük duygusu da bu kursta verilmeye çalışılmış ve başarılı olunulmuştur. Eğitmen adaylarına kursun amaçlarından biri olan pratik bilginin verildiğini görmek mümkündür.

5- *“Talebelerin kültür ve ziraat dersleri hakkında teneffüs ve istirahat zaman aralarında münakaşalar yapmaları bizleri sevindirmektedir. Yulaf biçme işine her gün iki grup gidiyor. Sabahleyin gruplar önce makinenin başına toplanıp, makinenin aksamı, nasıl işleyip biçtiği öğretmen tarafından anlatılıyor. Öğleden sonra ise öğretmen biçme makinesini bozarak eğitmen adaylarından tamir ederek biçme işine başlamalarını istiyor. Adayların başarıyla biçme makinesini tamir ederek biçme işine başladıkları görülmüştür. Sabahleyin makinede çalışan grup yulaf toplamada, yulaf toplayan grup ise biçme makinesinde çalışmaktadır.”*⁹⁰

Köylerde kullanılan tarım aletleri hakkında teknik bilgiler verilerek basit arızaları tamir edebilmeleri köy eğitmen adaylarına öğretilmektedir. Uçsuz bucaksız Anadolu'nun köylerinde görev yapacak eğitmenlere karşılaşılabilecekleri problemler gösterilmekte ve çözüm yolları öğretilmektedir.

⁸⁸ **Maarif Vekaleti Dergisi**, 1937, s. 85.

⁸⁹ **Maarif Vekaleti Dergisi**, 1937, s. 85.

⁹⁰ **Maarif Vekaleti Dergisi**, 1937, s. 85.

6- “Talebelere öğle yemeğinden sonra 15.⁰⁰’e kadar uyumaları için izin verilir. Ancak bu durum ders ve işe göre değişiklik gösterebilmektedir.”⁹¹

7- “Her akşam 22.⁰⁰’ye kadar karşılıklı sohbetler yapılır. Sohbetlerde milli savaflara dair birer parça okutulur.”⁹²

Kursun süresi kısa olduğu için kursu idare edenler, bu kısa sürede verilebilecek azami bilgi ve tekniği öğretmeyi amaçlamışlardır. Sabah kalkışından gece yatışına kadar devamlı olarak bir eğitim vardır.

8- “Cumartesi akşamları 20.⁰⁰’den 22.⁰⁰’ye kadar eğlenceler düzenlenir. Güzel saz, kaval, cura çalan talebeler sanatlarını icra ederler.”⁹³

Kursta iş kadar eğlenceye de önem verilmiş, haftada bir gün eğitimden adaylarının rahatça eğlenebilmeleri istenmiştir. Kursiyerler gramofon kullanmayı öğrenmişler yemek aralarında gramofon çalmaktadırlar.⁹⁴

Kurs faaliyetinin ortalarına rastlayan 14 Eylül 1936 tarihli bir diğer raporsa şöyledir:

1- “Mahmudiye ve Mesudiye’nin köylerine gidilerek bu köylerdeki çocuklar üzerinde tetkiklerde bulunulacak. Eylül ayının sonuna kadar bu faaliyet tamamlanmış olacaktır. Bunda güdülen amaç eğitimden adaylarına çocuk sevgisi ve çocuğa nasıl davranılacağına uygulamalı olarak gösterilmesidir.”⁹⁵

Kurs faaliyetleri ilerledikçe kursiyerlere pedagojik eğitimde verilmeye başlanmıştır. Çocuk davranışları, çocuğun ruhi yapısı anlatılarak okullardaki köy çocuklarıyla nasıl iletişim kuracakları öğretilmek istenmiştir.

2- “Sütçülük, atçılık, koyunculuk gibi derslere bu haftada mümkün olduğu kadar devam edilecektir.”⁹⁶

3- “Okuma yazma hesap işleri devam etmiş. Özellikle imla konusu üzerinde durulmuş hatalar düzeltilmiştir.”⁹⁷

⁹¹ Maarif Vekaleti Dergisi, 1937, s. 85.

⁹² Maarif Vekaleti Dergisi, 1937, s. 85.

⁹³ Maarif Vekaleti Dergisi, 1937, s. 85.

⁹⁴ Gedikoğlu, a.g.e., s. 141.

⁹⁵ Maarif Vekaleti Dergisi, 1937, s. 100.

⁹⁶ Maarif Vekaleti Dergisi, 1937, s. 100.

⁹⁷ Maarif Vekaleti Dergisi, 1937, s. 100.

4- “Yemekler düzenli olarak verilmektedir. Bir haftadan beri ikinci kahvaltısı verilmektedir. Yeni karyolalar geldi. Bütün talebeler artık karyolada yatıyor.”⁹⁸

Kursun ilk dönemlerine ait sıkıntılar atlatılmış daha düzenli ve intizamlı bir yaşamla kurs faaliyetleri devam etmektedir.

5- “Köy eğitmenleri kursunun tatbikat okulu inşaatı hızla devam etmektedir. Yapı mektebi öğretmenleri tarafından yapılan üç okulun inşaatında kursiyerler de çalışmaktadır.”⁹⁹

Eğitmenler kursunun son haftasında hazırlanan 3 Kasım 1936 tarihli raporda ise şu bilgiler yer almaktadır:

1- “Geçen haftanın programına büyük ölçüde uyuldu.”

2- “Mahmudiye halkına “Yarım Osman” isimli piyes temsil edildi. Eğitmen adaylarıyla köylünün bir araya gelip kaynaşması amaçlanmıştır.”

3- “Talebelerin bir kısmına yeni elbiseler verilmiştir.”

4- “Eskişehir’deki Cumhuriyet bayramı törenlerine adayların bir kısmı katılmışlardır.”

5- “İnşaat işleri normal seyrinde devam etmektedir.”

6- “Kurs faaliyeti sona gelmektedir. 13 Kasım’da imtihan yapılacak 15 Kasım da Ankara’ya hareket edilecektir.”¹⁰⁰

Yukarıdaki rapor örneklerinden de anlaşılacağı gibi, Eskişehir Çifteler köy eğitmeni yetiştirme projesinde adaya istenilen eğitim verilmiş, yapılan imtihan bütünü adaylar başarılı olarak Ankara’ya hareket etmiştir.

Köy eğitmen adaylarının ders uygulamaları Çifteler Çiftliğinde veya Mahmudiye’nin köylerinde yapılmıştır.

Çifteler köy eğitmeni yetiştirme projesinin işlerliği sırasında hiçbir disiplin olayının olmadığı görülmüştür. Dört ay süreyle devam eden kursta kayda değer hiçbir disiplin olayı olmamıştır.¹⁰¹ Disiplini bozacak olayların yaşanmamasında kurstaki sıkı disiplin, eğitmen adaylarının askerlikte aldıkları eğitim ve çavuşlukları

⁹⁸ **Maarif Vekaleti Dergisi**, 1937, s. 100.

⁹⁹ **Maarif Vekaleti Dergisi**, 1937, s. 100.

¹⁰⁰ **Maarif Vekaleti Dergisi**, 1937, s. 109.

¹⁰¹ **Ulus**, 20.10.1936, s. 2.x

sırasında erlere verdikleri sıkı disiplin içeren eğitim etkili olmuştur. Gerek eğitimci adaylarının, gerekse de öğretmenlerin vazifelerini en iyi şekilde yapmadaki arzularının da bunda etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca kurslardaki sıkı disiplin sevgi, saygı ve kendine güven çerçevesinde oluşturulmuştur.¹⁰²

Eskişehir Çifteler Köy Eğitmeni Yetiştirme Kursundan gelen raporları ilk önce ilköğretim genel müdürü İsmail Hakkı Tonguç incelemekteydi. Tonguç, Köy eğitimci kursunun faaliyetinin devam etmesine zarar verebilecek, bu kursa yönelik tepki uyandırabilecek ve kişisel görüşlerin fazla olduğu bölümleri raporlardan çıkartarak yeniden düzenlemekteydi. Örneğin M. Emin Soysal'ın göndermiş olduğu bir raporda yer alan İstiklal Marşı'nın söylenmesindeki güçlüğü anlatan “softalığı haykıran bu marşın ... büyük ve asil Türk köylüsünün olamayacağı” sözlerini rapordan çıkarmıştır.¹⁰³

Yukarıda eğitim öğretim ve işlerle ilgili hazırlanan raporlardan örnek verdiğimiz gibi aşağıda da bu döneme ait hazırlanmış olan çalışma planlarından kursun başlangıç ve son dönemine ait iki örnek sunacağız.

¹⁰² Kaplan, **a.g.e.**, s. 27.

¹⁰³ Engin Tonguç, **a.g.e.**, s. 291.

Tablo 2.1. Çifteler Eğitimci Kursunda Haftalık İş Programı*

Tarih	Öğretmenin adı	Sabah işi		Saat	Öğretmenin adı	Öğleden sonra iş		Saat
18/7/1936	Numan	Umumi ziraat:	Arslan g. 7-11:30 Teoman " Oğuz " Kütekin " Çaldığı "			Okuma-yazma	Arslan g. 15:30-18:30 Teoman " Oğuz " Kütekin " Çaldığı "	
		Yulaf biçme ma.	Sakarya g. 7-11:30 Ozan "		Ibrahim	Yulaf biçme ma.:	Sakarya g. 15:30-18:30 Ozan "	
		Timar:	Atilla g. 6-11:30 Dumlupınar " 7-12			Timar:	Atilla g. 15:30-18:30 Dumlupınar " 15:30-18:30	
19/7/1936		Nöbetçi:	Erciyes "					
		Azat						
20/7/1936	Salih	Açılık:	Arslan g. 7-12 Teoman " Oğuz "		Omer	Koyunculuk	Arslan g. 13:30-18:30 Teoman " Oğuz "	
		Okuma-yazma:	Kütekin " Çaldığı " 7-12 Sakarya g. Ozan "			Okuma-yazma	Kütekin " Çaldığı " Sakarya g. Ozan "	
		Bahçecilik:	Erciyes "			Bahçecilik	Dumlupınar g.	
	Necati	Nöbetçi:	Atilla g. 7-11:30 Dumlupınar "					
21/7/1936	Salih	Açılık:	Kütekin g. 7-12 Çaldığı " Sakarya "		Omer	Koyunculuk	Kütekin g. 13:30-18:30 Çaldığı " Sakarya "	
		Okuma-yazma:	Arslan " Teoman " 7-12 Oğuz g. Ozan "			Okuma-yazma:	Arslan " Teoman " 15:30-18:30 Oğuz g. Ozan "	
		Bahçecilik:	Erciyes "				Erciyes "	
	Necati	Nöbetçi:	Atilla g. 7-11:30 Dumlupınar "			Bahçecilik:	Atilla g. 15:30-18:30 Dumlupınar "	
22/7/1936	Salih	Açılık:	Ozan g. 7-12 Atilla " Dumlupınar "		Omer	Koyunculuk	Ozan g. 13:30-18:30 Atilla " Dumlupınar "	
		Okuma-yazma:	Erciyes " Kütekin " 7-11:30 Sakarya g. Arslan "			Okuma-yazma:	Kütekin " Sakarya g. Arslan "	
		Bahçecilik:	Teoman g.				Sakarya g.	
	Necati	Nöbetçi:	Oğuz g. 7-11:30 Çaldığı "			Bahçecilik:	Oğuz g. 15:30-18:30 Çaldığı "	

Tarih	Öğretmenin adı	Sabah işi		Saat	Öğretmenin adı	Öğleden sonra iş		Saat
		Okuma-yazma:	Çaldığı			Okuma-yazma:	Çaldığı	
23/7/1936		Okuma-yazma:	Çaldığı	7-11:30		Okuma-yazma	Çaldığı	13:30-18:30
			Oğuz	"			Oğuz	"
			Ozan	"			Ozan	"
			Atila	"			Atila	"
			Dumlupınar	"			Dumlupınar	"
	Necati	Hamidiye ortak ma.	Teoman	5:30-11:30	Necati	Hamidiye ortak ma.:	Teoman	13:30-18:30
		Bahçecilik:	Kültekin	7-11:30		Okuma-yazma:	Sakarya	15:30-18:30
		Timar:	Sakarya	7-11:30		Bahçecilik:	Kültekin	15:30-18:30
		Okuma-yazma:	Erciyes	7-11:30		Okuma-yazma:	Erciyes	15:30-18:30
		Nöbetçi	Arslan	"		Nöbetçi	Arslan	"
24/7/1936	Fikri	Sütçülük:	Çaldığı	7-11:30	Numan	Genel ziraat:	Çaldığı	15:30-18:30
			Oğuz	"			Oğuz	"
			Ozan	"			Ozan	"
			Atila	"			Atila	"
			Dumlupınar	"			Dumlupınar	"
		Okuma-yazma:	Arslan	7-11:30		Okuma-yazma:	Arslan	15:30-18:30
	Necati	Timar:	Teoman	7-11:30		"	Teoman	"
		Bahçecilik:	Erciyes	7-11:30		Bahçecilik:	Erciyes	15:30-18:30
		Hamidiye ortak ma.	Sakarya	5:30-11:30		Hamidiye ortak ma.:	Sakarya	15:30-18:30
		Nöbetçi	Kültekin	"		Nöbetçi	Kültekin	"
	Necati	Bahçecilik:	Dumlupınar	7-11:30	Necati			
		Nöbetçi	Atila	"				
25/7/1936	Numan	Genel ziraat:	Kültekin	7-11:30		Hamidiye ortak ma.:	Erciyes	13:30-18:30
			Sakarya	"		Bahçecilik:	Ozan	15:30-18:30
			Erciyes	"	Necati	Timar:	Kültekin	15:30-18:30
			Teoman	"		Okuma-yazma:	Dumlupınar	15:30-18:30
			Arslan	"		Nöbetçi:	Arslan	"
	Necati	Hamidiye ortak ma.	Erciyes	5:30-11:30		Okuma-yazma:	Kültekin	15:30-18:30
		Bahçecilik:	Ozan	7-11:30			Sakarya	"
		Timar:	Kültekin	7-11:30			Erciyes	g.
		Okuma-yazma:	Dumlupınar	7-11:30			Teoman	"
		Nöbetçi	Arslan	"			Arslan	"

*Maarif Vekaleti Dergisi, 1937, s.36

Tablo 2.2. Çifteler Eğitimci Kursunda Haftalık İş Programı									
Günler	Öğretmenin adı	Sabah işi	Saat	Öğretmenin adı	Öğle işi	Saat	Öğretmen	Akşam işi	Saat
02/11/2006	Şaban Güler	Nöbetçi : Kültür g. Jimnastik : Bütün gruplar Dülgelik : Atilla Öğretim denemesi Tunceli (Mandıra) (Hesap) Öğretim denemesi Sakarya (Mah- (Hesap) : müdiye) Öğretim denemesi Erciyas (Mah- (Hesap) : müdiye) Öğretim denemesi (Hesap) : Oğuz (Mahmudiye) Tavukçuluk Kıta okuma Çaldığı, Aslan Tavukçuluk Teoman Kıta okuma : Dumluşınar Genel ziraat Kıta. Durmuş Güngör okuma : Çaldığı, Aslan Genel ziraat Kıta. Teoman Hamit Tuncel okuma : Dumluşınar Okuma (hesap Erciyas öğrenme) Sakarya Oğuz Öğretim münakaşası Erciyas g	6:30-7 7:00-12: 6:30-12:30 8:30-11:30 8:30-11:30 8:30-11:30 7:30-09:30 7:30-09:30 9:30-12 9:30-12 7:30-8:30 11:30-13:30	Numan Medtha	Nöbetçi : Kültür g. Dülgelik : Erciyas Genel ziraat : Bütün gruplar Müzik : " " Oyun-Mütalea Serbest	13:30-16:30 13:30-16:30 16:30-17:30 17:30-18:20	Emin Sosyal	Oğretim metodu Mütalea	19:00-19:50 20:00-21:00
03/11/2006	Şaban Güler	Nöbetçi : Kültür g. Jimnastik : Bütün gruplar Dülgelik : Oğuz Aslan (Mandıra) (Hesap) : Çaldığı (Mahmudiye) Öğretim denemesi Teoman (Hesap) : (Mahmudiye) Öğretim denemesi Atilla (Mahmudiye) (Hesap) Okuma (Hesap öğreneğinden Teoman, Çaldığı, öğretim münakaşası Atilla Sakarya g İnsan bedeni : Dumluşınar Hesap-Tahrir Durmuş Güngör (dilekçe ve tezilere Tunceli, Kültürün Hamit Tuncel yazma	6:30-7 7-12 8:30-11:30 8:30-11:30 8:30-11:30 8:30-11:30 7:30-8:30 11:30-13:30		Nöbetçi : Erciyas g. Dülgelik : Çaldığı Öğretim denemesi Sakarya, Teoman (Okuma) : Dumluşınar Aslan Puls, termometre (Mandıra kullanma ve hesap : Oğuz Firkı Avcılık : Atilla, Kültürün, Hesap : Tunceli Puls kullanma ve Atilla, Kültürün Kemal Astarlı harita yapma : Tunceli g. Reşat Altıkaya Müzik : Bütün gruplar Oyun-Mütalea Serbest Medtha	13:30-16:30 13:30-16:30 13:30-16:30 13:30-15:30 15:30-16:30 15:30-16:30 16:30-17:30 17:30-18:30	Emin Sosyal	Oğretim metodu Mütalea	19-19:50 20-21

Günler	Öğretmenin adı	Sabah işi	Saat	Öğretmenin adı	Öğle işi	Saat	Öğretmen	Akşam işi	Saat
4/11/2006		Nöbetçi : Atilla g.							
Çarşamba		Jimnastik : Bütün gruplar	6:30-7	Kazım	Nöbetçi : Atilla	6:30-7	Erin Soysal	Öğrenme metodu	19-19:50
	Şaban Güler	Dülgürlük : Sakarya "	07-12		Dülgürlük : Tunceli	07-12		Mütalea	
		Öğretim denemesi Erciyas (Mandıra)	6:30-12		Öğretim denemesi Erciyas (okuma) : (Mandıra)	6:30-12			20-21
		(Hesap)			Öğretim denemesi Çaldığı (okuma) : (Mahmudiye)	8:30-11:30			
		Öğretim denemesi Tunceli (Mah- (Hesap) : mukiye)	8:30-11:30		Öğretim denemesi Kütlekin (Hesap) : mukiye)	8:30-11:30			
		Öğretim denemesi Çaldığı (Mah- (Hesap) : mukiye)	8:30-11:30	Fikri	Öğretim denemesi Oğuz (okuma) : (Mahmudiye)	8:30-11:30			
		Öğretim denemesi Kütlekin (Hesap) : (Mahmudiye)	8:30-11:30		Öğretim denemesi Oğuz (okuma) : (Mahmudiye)	8:30-11:30			
		Okuma (hesap Tunceli, Çaldığı, öğreneninden) : Kütlekin	7:30-8:30		Okuma : (Mahmudiye)	7:30-8:30			
		Öğretim Tunceli, Çaldığı, münakaşası : Kütlekin	11:30-12		Arıcılık : Sakarya.	11:30-12			
	Reşat Alkaya	Pusla kullanma, Aslan cihetler	7:30-12		Pusla kullanma, cihetler Teoman, Aslan (y.yaşama) : Atilla	7:30-12			
		insan bedeni : Teoman Oğuz	7:30-12		Hesap : Sakarya	15:30-16:30			
		Hesap- Tahrir (dilekçe ve tezkere Dumlupınar yazma)		Kemal Astarlı	Müzik : Teoman, Aslan	17:30-18:30			
				Mediha	Oyun : Bütün gruplar				
					Serbest : "				
5/11/2006		Nöbetçi : Teoman g.							
Perşembe		Jimnastik : Bütün gruplar	6:30-7		Nöbetçi : Teoman	6:30-7	Erin Soysal	Öğretim metodu	19-19:50
	Fuat	Dülgürlük : Kütlekin	7-12		Dülgürlük : Teoman	7-12		Mütalea	
		Öğretim denemesi : Atilla (Mandıra)	6:30-12		Öğretim denemesi Erciyas (okuma) : (Mahmudiye)	6:30-12			20-21
		" " : Erciyas (Mah- mukiye)	8:30-11		Öğretim denemesi Oğuz (okuma) : (Mahmudiye)	8:30-11			
		" " : Dumlupınar (Mah- mukiye)	8:30-11		Öğretim denemesi Aslan (okuma) : (Mahmudiye)	8:30-11			
		" " : Oğuz (Mahmudiye)	8:30-11		Öğretim denemesi Aslan (okuma) : (Mahmudiye)	8:30-11			
		Pusla, kullanma, cihetler : Sakarya	7:30-12		Öğretim denemesi Atilla (Mandıra) (okuma) : Sakarya,	7:30-12			
		insan bedeni Çaldığı, Kütlekin	7:30-12		Sigirçılık : Teoman,	7:30-12			
		Tahrir, Okuma, Tarih Erciyas, Dumlupınar,			Müzik : Kütlekin,				
		okuma (hesap öğreneninden) : Oğuz	7:30-12		Oyun-mütalea : Tunceli				
	Nuri İncekara	Öğretim münakaşası : Oğuz	7:30-8:30		Serbest : Bütün gruplar	7:30-8:30			
			11-12			11-12			

Günler	Öğretmenin adı	Sabah işi	Saat	Öğretmenin adı	Öğje işi	Saat	Öğretmen	Akşam işi	Saat
6/11/2006		Nöbetçi : Çaldığı g.							
Cuma		Jimnastik : Bütün gruplar	6:30-7	Omer	Nöbetçi : Çaldığı	13:30-16:30	Emin Soysal	Öğretme metodu	19-19-50
		Dulgerlik : Kültürün "	7-12		Dulgerlik : Sakarya	13:30-16:30		Mütalea	
		Öğretim denemesi	6:30-12:30		Öğretim deneme Teoman (okuma)	13:30-16:30			20-21
		(Hesap)			Teoman (Mandira)				
		Öğretim denemesi	6:30-12:30		Sakarya (Mah-	13:30-16:30			
		(Hesap)			Öğretim denemesi mudiye)				
		Öğretim denemesi	6:30-12:30		Tunceli (Mah-				
		(Hesap)			Öğretim denemesi mudiye)				
		Öğretim denemesi	6:30-12:30		Öğuz (Mahmudiye)				
		(Hesap)			Öğuz (Mahmudiye)				
		Okuma (hesap)	7:30-8:30		Sakarya, Tunceli,				
		öğreneğinden			Öğuz				
		Öğretim münakaşası	11-12		Sakarya, Tunceli,				
		Öğuz			Öğuz				
		İnsan bedeni	7:30-12		Aslan, Erciyas				
		Pusla kullanma,			Aslan, Erciyas				
		cihazlar	7:30-12		Aslan, Erciyas				
		Hesap-Tahrir			Aslan, Erciyas				
		(dilekçe ve tezkereler)			Aslan, Erciyas				
		yazma			Aslan, Erciyas				
7/11/2006		Nöbetçi : Dumlupınar g.							
Cumartesi		Jimnastik : Bütün gruplar	6:30-7	Dr. Talat	Nöbetçi : Dumlupınar	12-14:30	Eğlence		
		Dulgerlik : Tunceli	7-12		A-zat : Bütün gruplar	14:30-16:30			
		Öğretim denemesi			Sağlık bilgisi :				
		(Hesap)							
		Öğretim denemesi	8:30-11						
		(Hesap)							
		Öğretim denemesi	8:30-11						
		(Hesap)							
		Öğretim denemesi	8:30-11						
		(Hesap)							
		Arıcılık	08:30-11						
		Okuma	8:30-11:30						
		Hesap	7:30-8:30						
		Okumar(Hesap)	10:30-12						
		öğreneğinden	7:30-8:30						
		Öğretim	11-12						
		münakaşası							
08/11/2006		Genel Temizlik ve							
Pazar		azat							
		Yeni Köye gidilecek							

* Maarif Vekaleti Dergisi, 1937, s.37

Eğitmen adayları, ifteler Kursunda gruplara ayrılmışlar ve her gruba da bir isim verilmiştir. Kursun başlangıcında adaylara okuma yazma, hayvancılık ve tarımla ilgili genel bilgi dersleri gösterilmiştir. Kursta dersler, sabah ve öğleden sonra olmak üzere iki bölümde yapılmıştır. Gruplar sabah gördükleri derslere öğleden sonrada devam etmişlerdir. Günlük eğitim mesaisi 07⁰⁰-18³⁰ saatleri arasında yapılmıştır. Ders saatleri yapılan dersin tamamlanıp tamamlanmamasına göre değişkenlik göstermiştir. Kurs merkezinin dışında köylerde de eğitim yapılmıştır. Pazar günleri eğitmen adayları serbest bırakılmış eğitim yapılmamıştır.

Kursun son haftasına ait olan raporla, kurstaki eğitim ve öğretimin hızla ilerlediğini görmek mümkündür. Okuma yazma dersi ilerleyerek kitap okuma ve kitaplar hakkında münakaşalar yapma şekline dönüşmüştür. Matematik dersine daha fazla önem verilmiştir. Sabahları derse başlamadan adaylar jimnastik yapmaktadırlar. Kursiyerlere, köylünün kullanabileceği basit tarım aletleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. Ayrıca ğretme metodları da öğretilmiştir. Temizlik ve sağlıkla ilgili genel bilgiler verilmiştir. Cumartesi akşamları eğlenceye ayrılmıştır. Pazar günleri ise eğitmen adaylarının kendi ihtiyaçlarını giderebilmeleri için serbest gün kabul edilmiştir.

2.2.1. Köy Eğitmenleri Projesinin Getirdiği Yenilikler

Müfredat ve çalışma programlarının günlük veya haftalık iş ihtiyacına, iş esaslarına, eğitmen adaylarının yetişme durumlarına göre işin başında düşünülmesi ve uygulanması projenin en farklı yanlarından biridir. Programlar önceden bir kurul tarafından hazırlanmışsa da uygulamada esneklik olmuştur. Program hazırlanırken doğabilecek her türlü sorunların ve ihtiyaçların uygulama sırasında çözümlenmesi amaç edinilmiştir.

Haftalık alışma programları yerinde, ihtiyaca göre yapılmasına rağmen hafta içinde yapılan programa yüzde yüz bağlı kalınmamıştır. Uygulamada esneklik gösterilmiş, yeni gelişen ihtiyaçlara ve olaylara mutlaka öncelik verilmiştir.¹⁰⁴ Bunu hazırlanan ve bir kısmını incelediğimiz raporlarda da görmek mümkündür.

¹⁰⁴ **Maarif Vekaleti Dergisi**, 1937, s. 100.

Eğitmen adaylarının okudukları, Türkçe, Matematik, yurt ve yaşama bilgisi ders kitapları kurs öğretmenleri tarafından hazırlanmıştır.¹⁰⁵ Bu durum da ilk defa karşımıza çıkmaktadır.

Kursiyerler öğretmenlerin gözetiminde 8-10 kişilik gruplara ayrılmışlar, böylece kursiyerlerle daha yakın ve sıcak ilişkiler kurulmuştur. İleriki dönemlerde de gruplar arasında hoş bir rekabet ortamı sağlanarak başarıya 4 ay gibi kısa sürede ulaşılmıştır.

İş ve ders kadar eğlenceye de önem verilmiş. Cumartesi akşamları düzenlenen eğlencelerle hem talebelerin rahatlamaları hem de gelecek haftaya daha iyi motive olmaları sağlanmıştır. Yeni müzik aletlerini tanımaları ve kullanmaları sağlanarak çağdaşlaşmaları da amaçlanmıştır.¹⁰⁶

2.2.2. Eğitmen Yetiştirme Projesi Hakkındaki Görüşler

Temmuz 1936'da açılan köy eğitmeni yetiştirme kursu basında büyük bir ilgi uyandırmıştı. Bu dönemde yayınlanan gazete ve dergilerde köy eğitmeni yetiştirme projesinden övgüyle bahsedilmektedir. Eğitmen adaylarının kurstaki günlük yaşamları ve başarıları gazete ve dergilerde yayınlanan makalelerde, günlük haberlerde anlatılmaktadır. Aşağıda bu dönemde gazete ve dergilerde köy eğitmenleri projesiyle alakalı yayınlanmış bazı yazıları inceleyeceğiz.

Varlık dergisinde Hıfzırrahman Raşit Öymen imzalı çıkan bir makalede başka ülkelerin köy eğitimi ile ilgili uygulamalarını birebir almanın faydadan öte zarar getireceği her toplumun farklı bir yapısının olduğu belirtilmekte köy eğitimi için milli bir proje gerçekleştirilmesi gerekliliği anlatılmaktadır. Yazının devamında ise köy eğitmenleri projesinin kopyacılık faaliyeti olmadığı Kültür ve Ziraat Bakanlıkları'nın ortaklaşa yeni bir projesi olarak faaliyete geçtiği ve olumlu neticeler verileceğine inanıldığı yazılmaktadır:

“Kültür Bakanlığı'nun, Tarım Bakanlığı ile Eskişehir'in Çifteler Çiftliğinde köy kalkınması mevzu etrafında yaptığı faaliyeti bu kopyacılık zihniyetinden sıyrılıp da kendi

¹⁰⁵ **Ulus**, 29.10.1936, s. 22.

¹⁰⁶ Kaplan, **a.g.e.**, s. 27.

ihtiyaçlarımız ve kendi materyalimiz bakımından müteala edecekler, bu teşebbüsü bizim gibi müspet ve verimli bir köy pedagojisinin ilk tohumları diye adlandırmakta gecikmezler. Bu faaliyetin ilk elemanları, köy halkının içinden yetişmiş, ordu hizmetini yaparken başarı göstermiş, öğrenmenin ve öğretmenin zevkini duymuş köylü öğretmenlerdir. Bunlar bugünkü ölçülerle bir okulu yaşatamayacak kadar küçük, şehir çevresinden uzak ve en sert tabiat şartları ile karşı karşıya bulunan köylerde ilk hareketi yapacaklardır. Bunların birinci hazırlanma devresi, Eskişehir'in 50 kilometre kuzeydoğusunda Sakarya suyunun çıktığı yerde faaliyete geçmiştir. Bu suretle müterakki bir ziraat ve hayvan bakımının merkezi olan Çifteler Çiftliğinde, dört aydan beri köye göre bir pedagoji faaliyetine de mukaddime olacak bir teşkilata başlanılmış bulunuluyor.”¹⁰⁷

Hıfzırrahman Raşit Öymen, yazısına eğitmen kurslarında gösterilen derslerden örnekler vererek devam etmiştir. Eğitimi olarak yapılan uygulamaları memnuniyetle karşıladığını ve eksiksiz bulunduğunu belirterek yazısını şöyle tamamlamıştır. “*Son olarak bir daha diyelim ki biz bu hareketi (ki içine ilköğrenim dahildir) mühim önemli ve çok şeyler vadeden bir başlangıç sayıyoruz. Büyük Türk kütlesinin yüksek zeka ve başarısına geniş imkanlar verecek bir yolun üzerindeyiz. Büyük kütleyi için için harekete geçirmekten daha esaslı bir terbiye yolu var mıdır?”*

Ulus gazetesindeki bir yazıda da köyün kalkınması için eğitmenlerin oynayabileceği rol hakkında eğitmenlerde aranan vasıfları sayıldıktan sonra devamında şu ifadeler yer almıştır:

“Bu vasıfların bir kısmını kendiliğinden taşıyan ve diğerlerini de rasyonel hareket edilerek yetiştirildiği takdirde kolayca iktibas edebilecek olan elemanı da ancak okuma yazma bilen ve askerlik vazifesini de başarı ile bitirmiş olan köyüne bağlı köylüler arasından bulmak mümkündür. Bu bakımlardan memleketin muhtelif yerlerinde yaptırılan incelemeler köylerde bu iktidarda elemanın mevcut olduğunu göstermiştir. Kültür ve Ziraat Bakanlıkları, müşterek hareket ederek bu özellikleri taşıyan köylülerden köy eğitmeni yetiştirmek amacıyla tecrübe mahiyetinde bir kurs açmıştır. ... Eğitmenlerin görev alacakları köylere kendilerinden daha yüksek seviyeli öğretmenler ve ziraatçiler gelip çalışmaya kadar köylere ve memlekete çok faydalı işler görecektir. Bu eğitmenlerin köyde çalışması ile köy hayatında canlı ve temiz bir manzara görülecektir.”¹⁰⁸

¹⁰⁷ Hıfzırrahman Raşit Öymen, “Köy Eğitimi ve Bize Göre Yeni Bir Köy Pedagojisi”, **Varlık**, 01.12.1936.

¹⁰⁸ **Ulus**, 19.06.1937, s. 2.

Eğitmenlerin Çiftelerde çok iyi bir eğitim aldıklarını ve köylerde başarılı olacaklarına inanıldığını vurgulayan bir başka yazıda da “*Ve işte içinde yaşadığı köye taze, yeni hayat bilgileriyle dolu olarak giden bu inkılapçı muallim, köyünün bugünkü yaşayışını değiştirecek olan çalışmasını yeni imkanlar içinde yapabilmek için pratik bir programa sahip bulunmaktadır. Bu program klasik mektep usulünün yerine Türk köyünün nevi şahsına münhasır, ihtiyaçlarını karşılayabilecek tedbirler taşımaktadır.*”¹⁰⁹

Köy eğitmen adaylarının Ankara’da vermiş oldukları temsile katılan Falih Rıfki Atay, eğitmenler hakkında şu ifadeleri kullanmaktadır:

*“Terbiyecilere yalnız okuma yazma usulleri değil, Türk köyünün umumi kalkınmasına ve köyü hükümete daha sıkı bağlamaya yardım edecek her şey öğretilmektedir. Birinin ders verişini gördüm, sizi temin ederim ki ben ve benim neslim, en büyük Osmanlı şehirlerinin iptidai mekteplerinde asla böyle bir muallim bulmak saadetini duymadık. Sonra diğerlerinin bu ders veren arkadaşlarını tenkit edişlerine baktım. Bütün köylülerimizin zeka ve kabiliyetleri bunların yarısı kadar açıldığı zaman, Türk köyü davasına hal olmuş gözü ile bakabiliriz.”*¹¹⁰

Köy eğitmenlerinin Ankara’daki gösterilerini izleyen başka bir gazeteci de projeye emeği geçenlerden övgüyle bahsetmiş, eğitmenlerin köylerde büyük başarılar elde edeceğini yazmıştır. Yazı şöyle devam ediyor:

“İlk defa köy sahnede konuşuyor. Kendi hayatıyla kendi diliyle kendi dekoruyla. Bu müsamere emsalini binlerce defa gördüğümüz “perde açıldı, perde kapandı, sahne alkışlandı” formülünden tamamen uzaktı. Bu aşılmaz meselenin üstünden seslenen köyü, sahnede ilk defa konuşurken gördüğüm içindir ki ondan bahsedeceğim.

Sahne ve sahnede yaşayan şahıslar muharrirlerin, müelliflerin, artistlerin tanımadıkları alemde bir parça idi. Saffet Arkan’ın bir Kristop Kolomb’muş gibi Anadolu’nun içinde keşfettiği insanlar köy realitesini hükümet mertebesinin sahnesine nakletmişlerdi. Beklenen istenen sahnenin yarınki Türk eğitiminin tomurcuklarını onların sahnede hareket haline geçen ruhlarında, sözlerinde orijinal hakikati tesbit eden seslerinde tanıdım.

Ümit doluyum ümidim yalnız bana uzanmadığım alemde bana haberler parçalar getirmesinden değildir. Kırk bin köyümüz var ve bu köylerden on altı bininin nüfusu yüz

¹⁰⁹ **Ulus**, 20.11.1936, s. 2.

¹¹⁰ Falih Rıfki Atay, “Köy Terbiyecileri”, **Ulus**, 19.11.1936, s. 2.

elliden on altı nüfusu dört yüzden aşağıdır. Bu köylerin ancak onda bininde devlet teşkilatı mevcuttur. Köylerin yeni davalara, yeni hayata intibak ettirmek için daha basit bir sözle ifade edeyim ümmilikle mücadele için en aşağı otuz altı bin hocaya ihtiyacımız var. Otuz altı bin köy hocasını bizim muallim mektepleri ancak yarım asırdan fazla bir zamanda ortaya atabilir. Halbuki analfabetizm ile en yakın zamanda bunu meydana getirmek mecburiyetindeyiz. Saffet Arıkan ilk mücadelesinde en kuvvetli en işe yarar unsuru keşfetti. İlk mücadelesi en kısa zamanda en iyi kumandanların eline geçiyor.”¹¹¹

Eskişehir Çifteler köy eğitmeni yetiştirme kursunu başarıyla bitirip Ankara'nın Saray köyünde görev yapan bir eğitmenin faaliyetleri hakkında Ulus gazetesinden Kazım Nami Duru'nun bir yazısını okuyalım:

“Çayırıkta bir çocuk kalabalıklığı, yere saplanmış değnekler üzerinde üç Türk bayrağı gördüm. Yaklaştık otuz kadar mektep gömleği giyinmiş kız erkek çocukları ikişer dizilmişlerdi. Otomobilden indim; çocukların yanına gittim. Yedi ile on, on bir yaşları arasında çocuklar. Üstleri başları tertemiz. Gözleri parlıyor; yağız yüzlerinde Türk köylüsüne mahsus vakardan başka bir şeyler görmüş, bir şeyler öğrenmiş kimselerin vakarı var. Sizi görünce kaçan o utangaç köy çocukları nerede? Kiminin ayakları çıplaktı, kiminin otomobil lastiğinden yapılmış pabuçları vardı. Bir kaçında sarı iskarpin gördüm; fakat hepside şehir talebesi gibi gri önlüklü idi. Kızların saçları taranmıştı. Yüzünüze suallerinizi bekleyen bir eda ile bakıyorlardı.

...

Bazı şeyler okuttuk, bazı şeyler sorduk. Hiç sıkılmıyorlardı. Umulmayan bir serbestlikte idiler. Şaşırdım. Sevindim; fakat şoförümüz benden yufka yürekli imiş. Ağladı.

Köylüler eğitmenlerine öyle ısınmışlar ki onun dediklerini yapıyor, istediklerini yerine getiriyorlar. Köyün sokakları, meydanı temizlenmiş...”¹¹²

Saray köyünde eğitmenin başarılı faaliyetlerini ve köylüyle kaynaşmasını gören yazar, yazısında şaşkınlığını ve hayretini gizlemeyerek “İtiraf edeyim. Bu kadarını beklemiyordum, ummuyordum. Okur yazar erkeklerden seçilen gençlerle köy kalkınması işi başarılmaya başlıyordu. Gelecek yıllar büyük vaatlerle dolu, sekiz on evliden yüz evliye kadar otuz otuz beş bin köy ancak böyle bir teşebbüsle kalkınabilecektir” diyordu.

¹¹¹ **Ulus**, 10.04.1937, s. 1.

¹¹² Kazım Nami Duru, “Kültür Sahasında Bir Deneme”, **Maarif Vekaleti Dergisi**, 1937, s. 133.

Basında devamlı olarak köy eğitimcileri ile ilgili olarak yazı ve haberler çıkarken bir de göreve başlamış olan bir köy eğitimcisi ile yapılmış olan röportaj vardır. Ankara'nın Osmaniye köyünde göreve başlayan köy eğitimcisi Süleyman Özkan köyünde yapacağı faaliyetleri şöyle sıralamaktadır.

“Yeni Öğretmenin Hıviyeti

Köyüme yeni bir insan olarak gidiyorum. Doğduğum ve büyüdüğüm evladımın da doğup büyüyeceği bu topraklarda yeni ve mesut bir hayatın doğuşuna kendimi vereceğim. Arzusunu derdini isteğini, iyi ve kötü taraflarını bildiğim köyümün toprağının verimini artırmak, onlardan biri olduğum için ruhunu, düşüncesini ve karakterini bildiğim köylü kardeşlerimi daha ileri genellikle kalmanın sırrını öğrenerek köyüme dönüyorum.

İlk İşler

İlk işlerim şunlardır: İyi ve güzel işin sağlam ve sıhhatli vücuttan, iyi işleyen dimağdan çıktığını biliyorum, evleri ahırlardan ayırtacağım. Ahır ve evin içiçe olmasının getirdiği hastalıkları, kötülükleri önleyeceğim. Bu, her ikisi içinde iyi olacak, beyaz badanalı, tabanı tahta, bol güneş ve ışık olan pencereci camlı odalar ve bu evlerden uzakta tabanı samanlarla örtülmüş, su yolları olan iyi yapıli ahırlar...

Fazla İstihsal, İyi İstihsal

Memleketin kalkınmasında yediden yetmişe kadar hepimize ayrı ayrı vazifeler düştüğünü anlatacağım. Kış artık bir uyusukluk mevsimi olmayacak...

Altı ve üstü hazine olan bu topraklar üstünde baysallık gerlik içinde yaşamak için durmadan çalışmanın gerekli olduğunu anlatacağım. Ekilmemiş bir karış toprak kalmayınca kadar rahat uyumayacağız, yedek tohumluk, yedek para fazla üretimin bir yaşama şartı olduğuna inandıracacağım.

Cumhuriyet köylüsünün karasaban kullanmasını ayıp saydığını, bir pulluğun beş saban olduğunu, makine dururken el ile tohum atmanın bile bile emeğini ve parasını heder etmek olduğunu anlatacağım. Tohumu ilaçlamasını, ayıklanmasını yağın makine ile çıkarmasını öğreteceğim.

Yalnız buğday ekmenin kafi olmadığına inandıracak tavuk besleme, arı besleme, bol hayvan beslemeye alıştırarak köyün havasına iklimine ve verimine göre yeni yeni mahsul neveleri bulmaya savaşıcağım.

Yeşil Köy

Ağaç sevgisinin gönüllerde yer tutması, köyümüzün adının yeşil köy olması, ağacın sağlık ve sıhhat beldeği olarak tanınması ilk yapacağım işler arasındadır. Bir ağacın; bir

evlat kadar mukaddes olduğunu, eğer köyümüzün yanında bir ormancık olursa, bizim tezeğin gönül karartıcı kokusundan kurtulacağımızı, bu ağaçların gölgesinde dinlenecek evlatlarımızın bizi hayırla anacaklarını ve bu ormanın köyümüzü kuraklıktan kurtaracağını anlatacağım.

Köyün Sıhhat Memuru

Sıhhat müdürlüğü bize bir çanta verecektir. Bu sağlık çantasında tentürdiyot, gazlı bez, oksijenli su, aspirin, kinin, derece bulunacak. Köye kocakarı ilacını unutturacağım. Temiz gezmenin bol bol yıkanmanın, köyde lağım çukurları yapmanın düzgün helalara sahip olmanın bir Cumhuriyet vatandaşının bilmesi ve yapması lazım gelen haller olduğunu anlatacağım.

Köyde Spor

Köye sporu sokacağız. At sevgisi, atçılık, binicilik gibi dedelerimizin olan tarihi sporları köyde yeniden canlandıracağız. Sıhhatli gürbüz bir nesil yetiştirmeye çalışacağız. Bir spor meydanı yaptırmak benim başlıca isteklerim arasındadır.

İdeal Köye Doğru

Köy kanununun tatbikine gayret edeceğim. Köyde tasarruf terbiyesinin yerleşmesine çalışacağım. Bir köy meydanı, bol kitap ve gazetesi olan köyodası, toplu ve hareketli bir hayat yaratmak için yılmadan ve bıkmadan uğraşacağım. Evde dokunan bezin, halının ve el işlerinin sahibine para getirir bir hale gelmesi için teşkilatlanmasının ne kadar gerekli bulunduğu kooperatiflerin köy hayatında ne büyük bir dayanak olduğunu öğrenmemiş değilim. Ve bütün bunlar yapılırca bol nüfuslu, şehir ve mesut Anadolu'nun doğacağına inanarak ümit, neşe, sevinç ve huzur içinde köyüme gidiyorum...¹¹³

Bu dönemde köy öğretmenleri ile ilgili çıkan yazılarda onlardan övgüyle ve Türk köylüsünü kurtaracak insanlar olarak bahsedilmesinde, şehirlerde yaşayan halkın da bu projeye destek vermesi amaçlanmıştır. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti üniter yapısıyla tek devlet, tek millet, tek dilin konuşulduğu laik ve demokratik bir devlettir. Türkiye Cumhuriyeti'nin bir bölgesinde çıkabilecek huzursuzluktan veya toplumun bir kesiminde meydana gelebilecek rahatsızlıklardan toplumun tamamı olumsuz yönde etkilenecektir.

¹¹³ **Ulus**, 20.11.1936, s. 2.

Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşlarının amacı Türk toplumundaki bütün bireylerin müreffeh, rahat ve kalkınmış bir ortamda yaşamasıdır. Kalkınmayı toplumun tüm katmanlarına yaymaktır. Bunun için de ilk önce yüz yıllardır geri bırakılmış olan Türk köyünün ve köylüsünün kalkındırılmasını amaçlamışlardır.

Yukarıdaki vermiş olduğumuz gazete haberi, köşe yazısı ve makale örneklerinden de anlaşılabilceği gibi Türk basını da bu projeye sahip çıkmıştır. Halkın sahip çıkması için de yayınlar yapmıştır. Dönemin basınına göre kalkınmanın temeli köydür. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilerlemesi ve çağdaşlaşması ancak köyün kalkınmasıyla olacaktır.

2.2.3. İlk Mezunların Verilmesi

Eskişehir Çiftelerdeki eğitim kursunda verilen dört buçuk aylık eğitim 15 Kasım 1936'da sona ermişti. Eğitim adayları Ankara'nın Ayaş ilçesinin yetmiş dokuz köyünde stajyer olarak göreve başlayacaklardır. Bu yetmiş dokuz köy on bir bölgeye ayrılmıştı. Her bölgede öğretmen okulu mezunu gezici başöğretmen ve tarım memuru denetiminde beş-sekiz köyde birer stajyer eğitimci çalışacaktır.¹¹⁴

Eğitimci adaylarının aldıkları eğitim Ankara Gazi Çiftliğindeki 10. Yıl İlkokulunda kontrol edilir.¹¹⁵ Eğitimci adaylarından biri İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç, Kültür Bakanı Saffet Arıkan ve diğer devlet adamları önünde Gazi Çiftliği Yatı Mektebi talebelerine alfabe ve okuma dersi verir.¹¹⁶ Ertesi gün de Ankara Halkevi'nde "*Çoban ve Yarım Osman*" adlı piyesleri oynarlar.¹¹⁷

Köy eğitimci adaylarının hepsi başarılı olarak Ankara'nın Ayaş ilçesi ve civarındaki yetmiş dokuz köyde göreve başlamaya hak kazanır.¹¹⁸ Eskişehir Çiftelerden mezun olan eğitimciler baharda tekrar Eskişehir'e dönerek eğitimlerini tamamlayıp asli olarak görevlerine başlayacaklardır.¹¹⁹ Ankara'nın köylerine stajyer olarak atanan eğitimcilerden:

¹¹⁴ Engin Tonguç, **a.g.e.**, s. 298.

¹¹⁵ Ergün, **a.g.e.**, s. 170.

¹¹⁶ **Maarif Vekaleti Dergisi**, 1937, s. 143.

¹¹⁷ Engin Tonguç, **a.g.e.**, s. 299.

¹¹⁸ Kaya, **a.g.e.**, s. 158.

¹¹⁹ **Ulus**, 25.11.1936, s. 2.

33 kişisi kendi köyüne

23 kişisi kendi köyüne yakın köylere

24 kişisi ise köy ve bölge başöğretmenleriyle olan ilişkilerine göre yabancı köylere tayin olmuşlardır.¹²⁰

Aşağıda Ankara'nın Ayaş ilçesinde görev yapacak olan öğretmenlerin görev bölgeleri, hane sayısı, nüfus sayısı ve öğrenci sayılarını göreceğiz.

¹²⁰ Uyar, **a.g.e.**, s. 144.

Tablo 2.3. İlk mezun eğitimcilerin Ankara’da görev yapacakları görev bölgeleri, hane, nüfus, öğrenci sayıları

Bağlum Bölgesi						
Köyün adı	Hane sayısı	Nüfus Sayısı			Gündüz	Gece
		Erkek	Kadın	Yekün	Talebe sayısı	Talebe sayısı
Solfasol	130	329	382	711	80	40
Evedik	28	112	83	195	15	20
Kapaklı	12	–	–	83	16	7
Kakacık	48	155	168	323	34	33
Ovacık	35	121	126	247	29	18
Saray	34	120	108	228	30	26
Mahmudiye	27	50	58	108	20	19
Kösrelik	20	59	57	116	14	8
Etimesut Bölgesi (Peçenek)						
Ergazi	40	128	155	282	24	15
Kutuğum	40	171	156	317	19	17
Alacaatlı	35	121	123	244	38	–
Bağlıca	45	143	116	259	28	23
Elvan	30	96	82	178	21	12
Sincan	40	150	152	302	18	15
Eryaman	30	98	89	187	27	20
Yuva	80	247	223	470	50	20
Susuz	70	243	212	455	32	25
Teşrek	37	96	90	187	25	15
Orhaniye	69	297	321	618	88	–
Fethiye köyü Bölgesi						
İlyakut	37	117	115	232	25	20
Mülk	56	148	155	302	38	25
Fethiye	132	244	237	481	53	40
Kışla	10	56	49	105	11	15
Bitik	24	98	56	154	19	20
Kımk	10	61	63	124	23	23
Balaçemşit	23	82	88	170	15	15
Emir	22	77	101	178	22	30
Hakavun Bölgesi						
Kazan	9	27	29	56	9	15
Halkavun	26	115	110	225	44	28
Balakayı	11	43	53	96	15	18
Yılbant	12	46	49	95	15	15
Sancar	42	142	152	294	23	35
Ahi	62	201	236	437	40	44
Yassıveren	67	181	204	385	32	37
Alpavut	27	79	85	164	22	30

<u>Köyün adı</u>	<u>Hane sayısı</u>	<u>Erkek</u>	<u>Kadın</u>	<u>Yekün</u>	<u>Talebe sayısı</u>	<u>Talebe sayısı</u>
Orhaniye Bölgesi						
Osmaniye	22	55	61	116	20	16
Polatlar	31	114	118	232	20	15
Çimşit	15	87	73	160	18	22
Peçenek	27	161	182	343	30	25
Saraycık	20	52	36	88	18	15
Çoğlu	20	69	57	128	18	25
Akcaören	–	–	–	285	21	22
Bucuk	100	184	216	401	56	45
Küçükyozgat Bölgesi						
Yenişeh	175	450	513	963	75	20
Kayadibi	108	323	319	642	45	30
Edige	21	88	83	171	20	12
Odabaşı	76	268	273	541	41	30
Karacahasan	85	264	303	567	40	25
Tatlar Bölgesi						
Kavaklı	55	172	202	374	45	40
Tatlar	45	132	136	268	43	44
Karaağaç	40	–	–	168	29	39
Peçenek	60	477	258	735	60	65
Karapürçek	80	302	313	615	54	69
Aydıncık	46	113	106	219	35	32
Nenek	60	160	195	355	42	32
Taşpınar Bölgesi						
Balgat	37	176	143	319	21	25
Hacılar	49	134	118	252	30	20
Taşpınar	110	145	168	313	40	27
Ballık	64	86	88	174	27	–
Karakusunlar	25	94	89	183	28	20
Tulumtaş	44	186	185	371	45	30
Yalıcak	25	121	89	210	27	22
Lodumu	65	172	128	300	32	24
İncik	23	82	80	162	23	15

<u>Köyün adı</u>	<u>Hane sayısı</u>	<u>Erkek</u>	<u>Kadın</u>	<u>Yekün</u>	<u>Talebe sayısı</u>	<u>Talebe sayısı</u>
Yakupabdal Bölgesi						
Yakupabdal	70	318	300	618	53	30
Bursal	41	132	128	260	42	25
Virancık	33	131	132	263	35	37
Karataş	50	168	178	364	35	37
Mühye	50	234	205	439	35	29
Üreğil	20	–	–	106	18	20
Araplar	30	–	–	176	36	32
Yeregözü Bölgesi						
Yeregözü	205	481	572	1053	53	–
Oltan	84	300	287	587	63	26
Gökler	132	393	423	816	25	–
Tekke	62	116	109	225	36	40
Kayı	83	–	–	410	45	31
Başayaş	69	124	160	284	23	40
Başbereket	49	131	201	332	32	26
Ilca	52	133	172	305	29	30
YEKÜN					2518	1942
Umumi Yekün					4460	1942

* Maarif Vekaleti Dergisi, 1937, s. 149

Köy Eğitimcileri, projenin amacına uygun olarak nüfusu 400'ün altında olan Ankara'nın Ayaş ilçesinin köylerine atanmışlardır.

2.3. Köy Eğitimcileri Yetiştirme Projesinin Kanunlaşması

Köy eğitimcileri kursları, kuruluş tarihleri olan Temmuz 1936'da bu ismi almamışlardır. Köy eğitimcileri projesine “*Köy muallim okulu*¹²¹, *çavuş öğretmen*¹²², *yeni köy öğretmenleri*¹²³, *köy terbiyecileri*¹²⁴, *çavuş kursu*¹²⁵ gibi isimler verilmişti. Projenin kanunlaşmasından sonra köy eğitimcileri ismi kesin olarak kullanılmaya başlanmıştır.

¹²¹ **Ulus**, 13.10.1936, s. 2.

¹²² **Ulus**, 06.08.1936, s. 2.

¹²³ **Ulus**, 29.10.1936, s. 22.

¹²⁴ **Ulus**, 19.11.1936, s. 1.

¹²⁵ **Ulus**, 22.12.1936, s. 6.

Eskişehir Çiftelerdeki kursun başarıyla neticelenmesi gelecekte de açılacak kursların başarılı olacağı umudunu artırdı.¹²⁶ Türk köylüsünü ancak köylünün içinden çıkan eğitilmiş köylülerin kurtarabileceği görüşü devlet yönetiminde hızla yayıldı. Çifteler denemesi yasal olsa da yasa olmayana bir denemeydi. Bu durumyla öğretmen kurslarını yurt düzeyine yayma imkanı yoktu. Bu iş için önce yasa çıkarılması gerekiyordu.¹²⁷ Bunun üzerine Kültür ve Ziraat Bakanlıkları tarafından ortaklaşa kanun hazırlandı. Hazırlanan, “Köy Öğretmeni Yetiştirme Kanunu” Türkiye Büyük Millet Meclisinde 3238 sayılı ile kabul edildi ve 24.06.1937’de yürürlüğe girdi.¹²⁸ Aşağıda 3238 sayılı kanunun içeriğini göreceğiz.

2.3.1. Köy Öğretmenleri Kanunu

“1- Nüfusları öğretmen gönderilmesine elverişli olmayan köylerin öğretim ve eğitim işlerini görmek, ziraat işlerinin fenni bir şekilde yapılması için köylülere rehberlik etmek üzere köy öğretmenleri istihdam edilir.

2- Köy öğretmenleri. Maarif ve Ziraat Vekillikleri tarafından ziraat işlerini yaptırmaya elverişli okul veya çiftliklerde açılan kurslarda yetiştirilir.

Eğitmen yetiştirme kurslarının masrafları Maarif ve Ziraat Vekillikleri bütçelerinden ödenir.

3- Maarif Vekilliği’nce seçilecek ve mezun sayılarak kurslara vazife görmek üzere gönderilecek ilköğretim müfettişleri ile, ilkokul öğretmenleri bu kurslarda buldukları müddetçe müktesep hakları olan maaşlarını ve makam ücretlerini tam olarak alırlar.

4- Öğitmen bulunan köylerden lüzumu kadarı birleştirilerek bir bölge teşkil edilir. Her bölgeye gezici bir başöğretmen veya öğretmen tayin olunur ve bunlar köy öğretmeni yetiştirme kurslarına iştirak etmiş ilkokul öğretmenlerinden seçilir.

Gezici öğretmen veya başöğretmenlerin müktesep hakları olan maaş ve makam ücretleri mensup oldukları hususi idare bütçelerinden ödenir.

Bunların gezmeleri için harcırah mukabili olarak bölge merkezi haricinde vazifede geçirecekleri her gün için 100 kuruşu geçmemek üzere Maarif Vekilliğince tayin edilecek miktarda mezkûr vekillik bütçesinden tediyat yapılır.

¹²⁶ Türkoğlu, **a.g.e.**, s. 119.

¹²⁷ Uyar, **a.g.e.**, s. 153.

¹²⁸ Başar, **a.g.e.**, s. 331.

5- Köy eğitimcilerine İcra Vekilleri Heyeti'nce tasdikli kadrolarda tesbit edilecek miktar üzerinden ve Maarif Vekaleti bütçesine mevzu vilayetlere yardım tahsisatından alakadar vilayetlerce aylık ücret;

Ziraat Vekaleti bütçesinden de meccanen tohum, fidan, damızlık ve ziraat aletleri gibi vesait verilir.

6- Köy eğitimcilerinin kurslara alınmaları, yetiştirilme tarzları, köylerdeki ödevleri beşinci madde de yazılı vesaiti icabında köylü lehine nasıl kullanacakları işlerinin takip ve teftişi Maarif ve Ziraat Vekilliklerince müştereken kararlaştırılır.

7- Bu kanun neşri tarihinden itibaren muteberdir.

8- Bu kanun hükümlerini icraya Dahiliye, Maarif, Maliye ve Ziraat Vekilleri memurdur.”¹²⁹

Birinci madde köy eğitimcinin ödevini, ikinci madde ne suretle yetiştirileceğini, üçüncü ve dördüncü maddeler de kurslarda ve kurslardan sonra iş başında da eğitimcileri yetiştirmek vazifesini görececek ilkokul öğretmenleri ile ilköğretim ispekteplerinin maaş ve yol paralarını ne suretle alacaklarını, beşinci madde eğitimcilerle verilecek aylık ücreti ve ziraat vasıtalarını, altıncı madde de bunlardan başka işlerin ne suretle yapılacaklarını saptayacak bir talimatname hazırlanacağını göstermektedir.¹³⁰

1937 yılının ikinci devresinden itibaren açılan köy eğitimci yetiştirme kursları bu kanuna göre açılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde de kabul edilmiş 3238 sayılı “Köy Eğitimci Yetiştirme Kanunu'ndan” ve yapılan uygulamalardan çıkardığımız sonuçlara göre köy eğitimcilerinin seçiminde aşağıdaki özelliklerin arandığını görmekteyiz.

a) Eğitimci köy hayatını yaşamış bilmiş olmalı, köye tamamen bağlanmış olmalı

b) Köyde karşılaştığı güçlükleri yenebilecek iradeye ve güce sahip olmalı

c) Köye, sade fakat ileri bir yaşam sokabilmek için çalışacak azimde biri olmalı

d) Köyün mecburi tahsil yaşındaki çocuklarıyla, yetişkin gençlerine okuma, yazma, hesap, yurt ve yaşama bilgilerini öğretecek derecede kendini geliştirmeli

¹²⁹ **Düster**, 11 Haziran 1937, III. Tertip, XVIII. C. s. 1316.

¹³⁰ **Enerji**, Ağustos 1937, s. 148.

e) Köylüye rehberlik yapabilmeli. Köylünün eğitim ve tarım işleri hakkında yüksek düzeyde bilgi sahibi olmalı

f) Köyde devleti temsil edebilecek güç ve iktidarı taşıyan biri olmalı.¹³¹

Köy öğretmenlerinde aranması gereken özellikleri iki kısımda incelemek mümkündür. Birincisi bu özelliklerin adayda daha önceden bulunması gerekliliği. İkincisi ise öğretmen kurslarında köylü gençlere bu özelliklerin kazandırılmasıdır. Buradan varacağımız en önemli sonuç öğretmen adaylarının öngörülen vasıfları taşıyıp taşımadıklarına dair bir seçime tutulmalarının gerekliliğidir. Özel şartları uygun olan kişiler kurslarda yetiştirildikten sonra köy öğretmeni olmuşlardır. Köy öğretmenleri adaylarının seçimini gezici başöğretmenler ve müfettişler yapmışlardır.¹³²

Eğitmen adaylarının başarılı olması sadece onların kişisel yetenek ve kabiliyetlerine bağlı değildi. Kültür ve Ziraat Bakanlıklarına düşen görevler de vardı. Kursun uygun bölgede açılması, gerekli eğitim araçları ile malzemenin sağlanması, köy yaşamı ve eğitimi ile ilgili bilgiye sahip şef ve öğretmenlerin görevlendirilmesi gibi etkenler de başarıda önemlidir. Gezici başöğretmen ve müfettişlerin de köy öğretmen adaylarını yetiştirebilecek, eksik kaldıkları noktaları tamamlayabilecek bilgi ve görgüye sahip olmaları gerekmektedir.

2.3.2. Eğitim Kurslarının Açılabileceği Yerler

Köy Eğitim kursları, köy öğretmen adaylarının çalışacakları küçük köylere benzer mütevazı ve sade ilkokul binalarında açılmışlardır.¹³³ Açılacak kurslarda tam teşekküllü hazır binalar, tarımın çok iyi yapıldığı çiftlikler tercih edilmemiştir.¹³⁴ Köy öğretmen adaylarının çalışacakları Anadolu'nun her bakımdan geri kalmış, köylerindeki binalar ve tarımın zorlukla yapıldığı araziler tercih edilmiştir. Köy öğretmen adaylarının eğitim gördükleri yerdeki binaların, bağ ve bahçelerin meydana gelmesinde bizzat görev olarak tecrübe kazanmaları da düşünülmüştür.¹³⁵

¹³¹ Gedikoğlu, a.g.e., s. 154.

¹³² Kaplan, a.g.e., s. 25.

¹³³ **Son Posta**, 18.10.1937, s. 5.

¹³⁴ **Son Posta**, 04.04.1938, s. 5.

¹³⁵ **Son Posta**, 21.08.1938, s. 5.

Göreve başladıkları zaman köylerde bina ve arazi işleriyle uğraşacakları için eğitimleri sırasında bu işleri de öğrenmeleri düşünülmüştü. Köy eğitmeni yetiştirilmesindeki amaç sosyal ve kültürel açıdan geri kalmış olan Türk köyünü ve köylüsünü kalkındırmak olduğu için eğitmenlerin problemlerle eğitimleri sırasında karşılaşmaları ve bunları çözebilmeleri amaçlanmıştır.

Köy eğitmenleri, nüfusu 400'den az olan 32.000 Türk köyünde oturan 6.800.000 vatandaşın öğretmen ihtiyacını karşılayabilecek köylere atanacaklardır.¹³⁶

Köy eğitmenlerinin eğitim gördükleri boş, ıssız ve تنها çiftlikler kısa sürede eğitmen adaylarının çabalarıyla bina, bağ, bahçe ve yeşillik kavuşmuştur. Kurslardaki bağ ve bahçelerden kısa sürede ürün alınmaya başlanmış, yetiştirilen hayvanların sayısı da hızla artmaya başlamıştır. Kurslar çok kısa sürede bayındır hale gelmişlerdir.

Köy eğitmen kurslarında, çok kısa bir sürede bu denli gelişme olması, kurucularını da sevindirmiştir. Köylü gençler hem eğitim alıyorlar hem de eğitim gördükleri kursları kalkındırıyorlardı. Kurslarda yetişen ve elde edilen ürünlerden köy eğitmen adaylarının yaşeleri de sağlanmaktaydı.¹³⁷ Bunun sayesinde devlet bütçesinden de çok fazla kaynak aktarılmasına gerek kalmamaktaydı.

Köy eğitmenleri projesinin başarılı olmasıyla yurdun dört yanına yeni kurslar açılmıştır. 1938'de yeni açılan kurslar şunlardır: Eskişehir (Mahmudiye, Hamidiye), Edirne, Kocaeli, Erzincan, İzmir, Kars, Kastamonu, Kayseri, Manisa, Malatya ve Trabzon'dur.¹³⁸

2.3.3. Kursların Bütçeleri

Köy eğitmeni yetiştirme projesi Kültür ve Ziraat Bakanlıkları'nın ortaklaşa projesi olduğu için kursların masrafları da bu iki kurum tarafından karşılanmaktaydı.¹³⁹

Kültür Bakanlığı bütçesinden eğitmen kurslarına harcanacak kalemler şunlardır:

¹³⁶ Galip Candoğan, **Köy Enstitüleri Sistemi ve Çağdaş Eğitim**, İzmir Dikili Belediyesi Kültür Yayınları, 1993, s. 21.

¹³⁷ **Son Posta**, 04.11.1937, s. 11.

¹³⁸ **Son Posta**, 25.11.1938, s. 5.

¹³⁹ Gedikoğlu, **a.g.e.**, s. 136.

“a) Eğitmen adaylarının yol paraları, giyecek, yiyecek masrafları ders araç bedelleri.
b) Eğitmen yetiştirme kurslarında görevden kültür ve ziraat dersleri oğretmenlerinin maaşları.

c) Eğitmen yetiştirme kurslarında görev alan oğretmen ve memurların yiyecek masrafları.

d) Eğitmen yetiştirme kursunu başarıyla bitiren eğitmen adaylarının köylerdeki maaşları.

Ziraat Bakanlığı btcesinden eğitmen kurslarına harcanacak kalemler ise şunlardır:

a) Kursta çalışacak ziraat eğitim şeflerinin yol paraları ve aylık maaşları.

b) Kurs faaliyeti için lüzumlu ziraat kitapları, tarım ürünleri ve hayvanların tedariki.

c) Kursu bitirecek olan eğitmen adaylarına ücretsiz verilecek olan tohum, fidan, hayvan ve ziraat aletlerinin tedariki.”¹⁴⁰

Ziraat Bakanlığı’nın Eskişehir ifteler, eğitmen yetiştirme kursundan mezun ilk gençlere parasız olarak 100 kilo buğday, 50 kilo arpa, 25 kilo yulaf, 25 kilo avdar verdiğini ayrıca yine bu eğitmenlere verilmek üzere pulluk ve trmık sipariş ettiğini görmekteyiz.¹⁴¹

Birçok köye yeni bilinmeyen ürünler eğitmenler vasıtasıyla girdiği için bu ürünlerin başına eğitmen sözcüğü eklenmiştir. “eğitmen buğdayı, eğitmen arpası, eğitmen elması, eğitmen bağı vb.”¹⁴²

İleriki yıllarda köy eğitmen kurslarının yaşadıkları kaynak, araç, gereç sıkıntısını aşabilmeleri için Türkiye Büyük Millet Meclisi bu konuyla alakalı bir kanun tasarısı hazırlamıştır. Bu tasarıya göre eğitmen kurslarına 20.000 liraya kadar sermaye verilebileceği açıklanmıştır.¹⁴³ Hazırlanan kanun tasarısı mecliste kabul edilmiş, böylece eğitmen kurslarının bazı ihtiyaçlarının karşılanması için mütedavil sermaye verilmesi kabul edilmiştir.¹⁴⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin köy eğitmen kurslarına ilave bütçe vermesinin nedeni Ziraat Bakanlığı’nın eğitmen kurslarına ilk dönemlerdeki kadar kaynak aktarmaması ve ilgi gstermemesindedir. Oyle ki

¹⁴⁰ **Köy Eğitmenleri Kanun ve Talimatnamesi**, s. 4.

¹⁴¹ **Ulus**, 08.07.1939, s. 2.

¹⁴² Candoğan, **a.g.e.**, s. 23.

¹⁴³ **Ulus**, 08.07.1939, s. 2.

¹⁴⁴ **Ulus**, 19.10.1939, s. 2.

Kültür Bakanı Saffet Arıkan ve İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç, Ziraat Bakanlığı'na köy öğretmenleri meselesini görüşmek için gittiklerinde Ziraat Bakanı Şakir Kesebir görüşmeden kaçmıştır.¹⁴⁵

Tablo 2.4 Yıllara göre köy öğretmeni yetiştirme kurslarının dersane, öğretmen öğrenci sayısı ve kurs giderlerini gösteren tablo

Öğretim Yılı	Dershane Sayısı	Öğretmen Sayısı		Öğrenci Sayısı		Giderler
		Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	
1935-1936	1	20	–	84	–	10.574
1936-1937	5	110	–	484	–	129.872
1937-1938	11	222	4	1341	29	280.832
1938-1939	14	243	–	1830	–	383.102
1939-1940	15	229	–	1657	1	218.597
1940-1941	16	182	–	1312	–	191.265
1941-1942	7	67	–	532	–	113.942
1942-1943	19	154	–	1016	2	292.015
1943-1944	17	159	1	544	8	207.091

* H. Oran v.d. **Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri**, s. 6

Temmuz 1936'da deneme mahiyetti olarak açılan kursun başarılı olmasıyla yeni kursların açılması birbirini takip etmiştir. Kısa sürede Türkiye'nin birçok şehrinde yeni kurslar açılmıştır. Kursların sayısının artmasıyla beraber öğretmen adayı sayısında hızla artmıştır. II. Dünya Savaşı'nın getirdiği ağır ekonomik nedenlerle kursların giderlerinde kısıtlamalar yapılmıştır.

2.3.4. Öğretmen Adayların Seçimi

Köy öğretmen adaylarının seçiminde askerliğini yapmış, askerlikte onbaşı veya çavuş rütbesi almış olması, ilkokulu bitirmiş veya devam etmiş olması, okur yazar olması, köyde yüz kızartıcı bir suç işlememiş olması gibi hususlara dikkat edilirdi. Bu özellikleri taşıyanlar müfettiş veya gezici başöğretmenler tarafından seçilirdi.

¹⁴⁵ Kaya, a.g.e., s. 165.

Kurslara alınacak olan eğitimci adaylarının seçimine kurslar açılmadan üç ay önce başlanır on beş gün önce de bitirilirdi. Kurslara başvurular önceden dağıtılan seçim fişlerinin değerlendirilmesine göre yapılmaktaydı.¹⁴⁶

1937 yılında Erzincan'da açılmış olan köy eğitimci kursuna Erzincan'dan 29, Gümüşhane'den 32, Tunceli ve Elazığ'dan 13, Pasinler'den 16 olmak üzere toplam 90 köy eğitimci seçilmiştir.¹⁴⁷

1937 Nisan ayında Edirne Kırkağaç eğitimci kursuna katılan adayların yaş dağılımı ve eğitim durumları ise şöyledir:¹⁴⁸

25 kişi	25 yaşında
20 kişi	26 yaşında
27 kişi	ilkokul mezunu
39 kişi	hiç okula gitmemiş

1939 Nisan ayında eğitime başlayacak olan köy eğitimci kursları için öğrenci seçimleri tamamlanmış, yeni açılacak kursların isimleri, eğitecekleri eğitimci adayların katıldıkları şehirler ve sayıları belirlenmiştir.¹⁴⁹

* Adana Karşıyaka ve Güneşli Yatılı Köy Okulu: Adana'dan 150

* Isparta Gönen Pansiyonlu Köy Okulu: Denizli 23, Burdur 25, Isparta 25, Antalya 25.

* Erzincan Ziraat Okulu: Erzincan 30, Erzurum 25, Gümüşhane 25, Sivas 50

* Eskişehir Hamidiye: Ankara 80, Kütahya 30

* Eskişehir Mahmudiye: Afyon 25, Eskişehir 25, Konya 50.

* Kastamonu Göközü: Çankırı 20, Çorum 50, Kastamonu 60, Sinop 50, Zonguldak 20.

* Kars Cilavuz: Ağrı 30, Çoruh 50, Kars 50

* Kayseri Pazarören: Kayseri 60, Kırşehir 40, Niğde 40, Yozgat 60

* Kırklareli Alpullu: Çanakkale 40, Edirne 40, Kırklareli 40, Tekirdağ 50

¹⁴⁶ Kaplan, **a.g.e.**, s. 26.

¹⁴⁷ **Son Posta**, 08.11.1937, s. 5.

¹⁴⁸ Candoğan, **a.g.e.**, s. 23.

¹⁴⁹ **Ulus**, 06.04.1939, s. 2.

* Kocaeli Arifiye: Bilecik 30, Bolu 60, Bursa 60, Kocaeli 50

* Malatya Akçadağ: Diyarbakır 25, Elazığ 15, Malatya 40, Maraş 40, Tunceli 10, Urfa 30

* Manisa Horozköy: Balıkesir 60, Manisa 40

* Samsun Havza Kamlık: Amasya 25, Samsun 30, Tokat 25

* Trabzon Beşikdüzü: Giresun 25, Ordu 25, Rize 25, Trabzon 25.

Temmuz 1936'da Eskişehir Çifteler'de 84 eğitimci adayıyla faaliyete geçen köy öğretmenleri projesi, istenilen başarının kısa sürede alınmasıyla ve projenin de kanunlaşmasıyla yurdun dört bir yanına yeni köy öğretmenleri kurslarının açılmasını sağlamıştır. 1939 yılında açılan kurs sayısı 16'ya eğitim gören eğitimci sayısı ise 2068'e ulaşmıştır.

2.3.5. Eğitimcilerin Kurslardaki Yaşamları

Köy öğretmenleri, köylerde görev alacakları için kurslardaki yaşamları, giyimleri, gayet sade idi. Şehir yaşantısının özelliklerini bu kurslarda bulmak imkansızdı. Zaten böyle bir yaşam da köy eğitimciyi yetiştirme projesinin amacına ters düşerdi. Köy eğitimci adayları buldukları kursun aşçılık, gece bekçiliği hariç bütün işlerini kendileri yapmak zorundaydılar.¹⁵⁰ Bu kurslarda hademe, müstahdem ve işçi bulunmazdı.¹⁵¹ 1938 yılına kadar kurslara sadece erkek eğitimci adayları alınmıştır. Adaylar kursa geldikleri zaman toprak rengi yazlık keten veya yünlü kışlık golf ve ceket verilirdi. Kurslardaki tek tip kıyafetleriyle eğitimci adaylarını birbirlerinden ayırt etmek zordur. Hepsi sadece dış görünüş olarak değil içlerinde taşıdıkları vatan ve millet sevgisiyle de Türk köyünü ve köylüsünü kalkındırmayı amaç edinmişlerdi.

Eğitimci adaylarının kurslarda kullanacakları eşya ve malzemeler İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün yayınlamış olduğu bir genelgeyle belirlenmiştir. Bu genelgeye göre,

¹⁵⁰ İlköğretim Dergisi, 1939, C. 2, S. 28, s. 149.

¹⁵¹ Ulus, 09.01.1939, s. 6.

“1- Eğitmen adaylarının yatakları sağlam kanaviçeden dikilerek içlerine ıslak olmayan kuru ot doldurulacaktır. Yatakların üzerine serilecek örtüler yerli bezlerden olacaktır. Yastıklara pamuk veya yün doldurulacaktır.

2- Battaniye olmayan yerlerde yün ve pamuk yorgan kullanılacaktır.

3- Karyolalar dört ayaklı, iki tahta sehpadan ve bunların üzerine konacak iki metre boyundaki üç parça temiz tahtadan olacaktır, madeni ve somyalı karyolalar alınmayacaktır.

4- Eğitmen adayları yatacakları yatakhanelerde temiz sade, pratik eşya bulunduracaklardır. Süslü dolap ve gardorap bulundurulmayacaktır.

5- Yemek tabakları, su tabakları, çaydanlıklar bakırdan olacaktır. Bakır malzeme bulunmazsa emaye bulundurulacaktır.

6- Yemek ve çalışma masaları, sandalyeler ucuz sağlam ve kullanışlı olacaktır.

7- Yukarıda belirtilen malzemelerden kursta yapılması mümkün olanlar kursta eğitim gören adaylar tarafından atölye öğretmenlerinin gözetiminde yapılacaktır.”¹⁵²

İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün kurslardaki yaşam biçimini belirleyen genelgesi dikkatle incelenirse, eğitim adaylarının kurslardaki yaşamları eğitimleri bittikten sonra görev alacakları köy şartlarına uygun bir ortam oluşturmayı amaçlamıştır.

Eğitmen adaylarının giydikleri kıyafetler, yatak yüzleri ve çarşafı 1938 yılından itibaren kadın eğitimciler ve kız öğrenciler tarafından hazırlanmıştır.¹⁵³

Kurslarda eğitimcilerin, yiyecekleri de onların günlük kalori ihtiyaçları hesaplanarak verilirdi. Bunda aşırıya kaçılmazdı. Asgari olan miktar verilirdi. Yani bir eğitim adayının günlük en az 12 saatlik mesaisi göz önüne alınarak yemek ve diğer ihtiyaçları karşılanırdı.

Hafta sonlarında ise bütün eğitim kurslarında eğlenceler düzenlenirdi. Her cumartesi akşamı eğitim adayları folklor oynayarak, türküler söyleyerek, saz çalarak, tekerlemeler, atasözleri hikaye ve masalları birbirlerine anlatarak hem eğlenmiş, hem de yeni bilgiler almış olurlardı.¹⁵⁴

¹⁵² Gedikoğlu, a.g.e., s. 158; “İlköğretim Genel Müdürlüğü Genelgesi, 20.02.1939, s. 6/1786.

¹⁵³ **Son Posta**, 21.08.1938, s. 5.

¹⁵⁴ Kaplan, a.g.e., s. 27.

2.3.6. Eğitim Kurularının Yönetimleri

Köy Eğitimcileri kurslarının müdürlüğüne ilköğretim müfettişleri seviyesinden biri atanırdı. Eğitim ve grup şefleriyle 8-10 kişilik eğitim adayları gruplarının öğretmenleri ayrıca ziraat ve inşaat öğretmenleri görev alırlardı.¹⁵⁵ Eğitim adaylarının başında bulunan öğretmenler daha sonra gezici başöğretmen olurlardı.¹⁵⁶

Kurslarda görev alan öğretmen ve müfettişler maaşlarını görev yaptıkları illerden alırlardı. Kursta çalıştıkları müddetçe de ayrıca ücret alırlardı.¹⁵⁷ Bu uygulamayla eğitim kurslarında görev almak özendirilmek istenmiştir.

Eğitim kurslarında görev yapan kurs müdürleri, ilgili makamlar arasında bağlantıyı sağlamak, kursun iase ve giyecek ihtiyacını sağlamak, çalışanları kontrol etmek, kursta kullanılacak eşyaları temin etmek ve korumak, kültür ve ziraat bakanlıklarına aylık rapor vermek, kursta çalışanlara bir haftayı geçmemek üzere izin vermek gibi görevleri vardı.¹⁵⁸

Eğitim şeflerinin kursun haftalık programını müdüre tasdik ettirerek uygulamak, eğitim ve öğretim yapılabilmesi için gerekli tedbirleri almak, haftalık rapor hazırlayarak müdüre vermek, kursun disiplin işlerini yürütmek, eğitim gruplarını oluşturmak, başlarındaki öğretmenleri seçmek, kursun öğretim ve eğitimcilerle ilgili kayıtlarını tutmak gibi görevleri vardır.¹⁵⁹

Grup şeflerinin idareleri altındaki 2 veya 3 grubun eğitim ve öğretim işlerini yürütmek, eğitim şefinin vereceği işleri yapmak, öğretmenlerin günlük raporlarını eğitim şeflerine iletmek, kursun iase, temizlik, yıkama gibi işlerinin düzenli olarak devam ettirilmesini sağlamak gibi görevleri vardı.¹⁶⁰

Eğitimcilerin seçimi kadar kurs müdürlerinin, eğitim ve grup şeflerinin daha sonra gezici başöğretmen olacak öğretmenlerin seçimine de dikkat edilirdi. Eğitim kursu çalışmalarında bu görevlilerin faydalı olup olamayacakları, bu işe yetenekli olup olmadıkları, mesleki bilgileri ve sağlık durumları da göz önünde bulundurularak tayin edilirdi.¹⁶¹

¹⁵⁵ **Ulus**, 29.10.1936, s. 2.

¹⁵⁶ Kaplan, **a.g.e.**, s. 25.

¹⁵⁷ **Düstur**, 11 Haziran 1937, III. Tertip, XVIII, C. s. 1316.

¹⁵⁸ **Köy Eğitimcileri Kanun ve Talimatnamesi**, s. 4.

¹⁵⁹ **Köy Eğitimcileri Kanun ve Talimatnamesi**, s. 5.

¹⁶⁰ **Köy Eğitimcileri Kanun ve Talimatnamesi**, s. 6.

¹⁶¹ Kaplan, **a.g.e.**, s. 26.

2.3.7. Köy Eğitimcileri Yetiştirme Kurslarında Eğitim ve Öğretim

Köy Eğitimcileri kursunda uygulanan eğitim köy eğitimcileri müfredatı ve öğretim teknikleri olmak üzere incelenecektir.

2.3.7.1. Köy Eğitimcileri Müfredatı

Köy Eğitimcileri kurslarında müfredatın üç ana bölüme ayrıldığı görülmektedir.¹⁶²

- a) Genel bilgi ve kültür dersleri
- b) Teknik bilgi ve çalışmalar
- c) Ziraat dersi ve çalışmaları

a) Genel bilgi ve kültür dersleri: Türkçe, aritmetik, geometri, yurt ve yaşama bilgisi, eğitim, çocuk bilgisi, öğretim metodu, münakaşa gibi derslerden oluşmaktaydı.

b) Teknik bilgi ve çalışmalar: Ağaç, maden ve inşaat işlerinden ibarettir. Bu dersle eğitimciler adaylarının teknik görüş ve bilgilerini artırmak amaçlanmıştır. Bu derslere eğitimciler kurslarında büyük önem verilmiştir. Çünkü eğitimci pratik bilgiyi kullanarak kısa yoldan köylüye faydalı olmalıdır. Kurslarda bu amaçla beton harcının nasıl yapılacağı, duvarın nasıl örüleceği, testerenin ne şekilde kullanılacağı, basit tarım aletlerinin nasıl imal ve tamir edilebileceği (dülger, orak vb.) gibi teknik bilgiler verilmiştir.¹⁶³

c) Ziraat dersi ve çalışmalar: Tarla, bahçe ziraatı ve hayvan yetiştiriciliğini kapsar. (Sebzecilik, meyvecilik, fidancılık, ağaçlanma, bağcılık, büyük ve küçük baş hayvan yetiştiriciliği, tavukçuluk, ipekböcekçiliği, arıcılık, sütçülük, konservecilik, üzüm ürünleri vb.) Bu derste öncelik olarak kursun açıldığı yerin tarım ve hayvancılık özelliklerine göre ders konuları işlenirdi.

¹⁶² Gedikoğlu, a.g.e., s. 163.

¹⁶³ **Ulus**, 10 Haziran 1938, s. 2.

2.3.7.2. Öğretim Teknikleri

Köy öğretmenlerinin, köy okullarında okutacakları ders kitapları köylünün temel ihtiyaçları göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Kitaplarda verilen örnekler, resimler, şekiller, şemalar tamamen köy hayatından alınmıştır.¹⁶⁴ Bununla eğitim gören köy çocuğunun konuları ve dersleri daha iyi anlaması amaçlanmıştır. Günlük yaşamında gördüğü, kullandığı alet ve hayvanları kitaplarda okumaktan zevk alacaktır. Böylece projenin amacına uygun hizmet edilmiş olacaktır.

Üç sınıflı köy öğretmenlerinin görev yaptıkları okulların tüm ders kitapları uzman eğitimciler tarafından hazırlanmıştır.¹⁶⁵ Bu kitaplar psikoloji, eğitim bilimi ve yöntemleri göz önünde tutularak köy hayatını yaşamış eğitimciler tarafından hazırlanmış, eserlerdir. Aşağıdaki kısımda bazı derslerde okutulan kitaplardaki konuların işlenişinin nasıl olduğunu inceleyelim.

Birinci yıl kitabının 7. aritmetik dersi:

“1- Çocuklara kitabın 7. sayfasındaki resmi göster ve tahminde bulunmalarını söyle.

2- Sonra çocuklara ayrı ayrı resimde bulunan kuşları, ağaçları, develeri, tavukları saydır.

3- Resimden karşılaştırmalar yaptır. Kuşlar mı çok ağaçlar mı? Gibi.

4- Çocuklardan resmi okumalarını iste. Örneğin “resimde 24 kuş var, yaya yürüyen adamın 5 devesi var, resmin alt tarafında bir horoz, üç tavuk, on civciv var” gibi.

5- Çocuklara kalemleri ağaçlar gibi, fasulyeleri kuşlar, çakıl taşlarını civcivler gibi dizdir.”¹⁶⁶

Üçüncü yıl kitabının 203. sayfasındaki Saka Memiş dersinin işlenişi:

“1- Saka kelimesini sor, çocuklar bilmiyorsa açıkla.

2- Çocuklara Türkçe kitabının 203. sayfasını açtırarak sessizce okumalarını iste.

3- Saka Memiş yazısındaki anlamadıkları kelimeleri sana sormalarını iste.

4- Çocukları teker teker kaldırarak yazıdan ne anladıklarını sor ve anladıklarını anlatmalarını iste.

5- Saka Memiş yazısını çocukların defterine yazdır.

6- İmla kurallarını anlat ve yanlışlıkları düzelt.”¹⁶⁷

¹⁶⁴ Abdullah Demirtaş, **Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri**, İzmir, Dikili Belediyesi Kültür Yayınları, 1993, s. 14.

¹⁶⁵ Kaplan, **a.g.e.**, s. 25.

¹⁶⁶ Gedikoğlu, **a.g.e.**, s. 168.

¹⁶⁷ **a.e.**, s. 169.

Üçüncü yıl kitabının yurt ve yaşama bilgisi dersinde köyü idare edenlerin seçimi dersinin işlenişi.

Köy Muhtarı ve Köy İhtiyar Heyeti, Köy Kanununu anlat. Bunların nasıl iş başına geldikleri hakkında bilgi ver. Nasıl seçim yapılır, oy nasıl kullanılır anlat ve tatbiki olarak göster.

“1- Dersten önce oy yazılacak kağıtları ve oy atılacak kutuları, hazırlat.

2- Köyün nüfusunu göz önüne alarak oy kağıtlarına kaç isim yazılacağını hesapla.

3- Çocukların oylarını kullanmalarını ve kutulara atmalarını iste.

4- Herkes oy kullandıktan sonra oy kağıtlarını açtır. Oyların tasnifi işlemini anlat ve onlara yaptır. Oyların sayımını yaptır. Muhtar ve İhtiyar heyeti adaylarının aldığı oyları belirle ve seçimi kimin kazandığını açıkla.”¹⁶⁸

Yukarıdaki yurt ve yaşama bilgisi dersindeki örnekten de anlaşılacağı gibi, Osmanlı’dan beri vatandaşlık bilincine sahip olmayan Türk köylüsüne, milli bütünlüğü sağlayacak, siyasal gelişmenin en önemli unsuru olan siyasal katılımın, siyasal kültürün ilke ve yöntemlerinin köylüye öğretilmesi de amaçlanmıştır.

Köy Eğitim kurslarının 7 saatlik ders çizelgesi ve saatleri:

Tablo 2.5 Köy Eğitim kurslarının 7 saatlik ders çizelgesi ve saatleri*

Ders	Saat
1- Türkçe (‘yazı, okuma, imla ve anlatım)	210-285
2- Aritmetik ve Geometri	175-285
3- Yurt ve Yaşama Bilgisi	210-285
4- Atölye Dersleri	40-60
5- Eğitim Bilgisi (köy eğitimi, çocuk bilgisi, öğretim metodu, ders uygulaması ve tartışması)	85-90
	730-960

* Köy Eğitmeni Yetiştirme Kursları Müfredat Program Taslağı, s. 3

Eğitmen kurslarında, derslerin uygulamasında esneklik gösterildiği için kesin bir ders saati belirlenmemiştir.

¹⁶⁸ a.e., s. 170.

2.3.7.3. Derslerin Uygulanışı

1- Derslere ayrılan saatler, kursiyerin yetişme gereksinimine göre yukarıdaki ders saatleri azaltılır veya çoğaltılabilirdi. Bir başlık altına toplanan derslere ayrılacak zaman eğitmen adaylarının durumlarına göre eğitim şefleri tarafından saptanırdı.

2- Her sabah en çok 20 en az 10 dakika beden eğitimi yapılırdı.

3- Müzik için ayrıca saat ayrılmamıştır. Demirbaş olarak satın alınacak radyo ve gramofon plakları ile boş zamanlarda, ders aralarında, iş içinde eğitim şeflerinin uygun görecekları zamanlarda memleket havaları ve diğer parçalar dinletilir, bazı parçalar öğretilirdi.

4- İşçilik derslerine 15 gün ayrılırdı. Bunun bir haftası ağaç işlerine diğer haftası maden işlerine ayrılır, dersler bir hafta süresince devamlı gösterilirdi. Bu süre içinde işlerin tekniğı öğretilir, kursiyerler öğrendikleri diğer dersleri fırsat buldukça uygularlardı.

5- Yapıcılık derslerinde kursiyerler, yapıda çalışarak uygulamalı dersler yaparlar.¹⁶⁹

2.3.8. Kadın Eğitmenlerin Projeye Dahil Edilmesi

Osmanlı'dan beri Türk kadını her alanda olduğu gibi eğitim alanında da ihmal edilmişti. Temellerini sağlamlaştırmak isteyen Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı, köy eğitmenleri projesinde sadece erkekleri eğitmen yetiştirerek istediğı neticeye ulaşamazdı. Çalışkanlığı ve samimiyetiyle bilinen Türk kadını da yeni kurulan Cumhuriyetin her kademesinde gelişmesinde mutlaka üstüne düşen sorumluluğı almalıydı. Yüzyıllardır ikinci planda kalan Türk kadını hem kendisinin, hem de kendi cinsinin eğitiminde görev almalıydı.

Türk toplumunun sosyal ve kültürel yapısını iyi bilen Türk devlet adamları köylünün erkek eğitmenlerle her bölgede istenilen uyumu sağlayamayacağını bilmekteydiler. Erkek eğitmenlerle beraber kadın eğitmenler de köy ve köylüyü kurtaracak olan bu projede yer almalıydı. Türk toplumunda erkek eğitmenlerin,

¹⁶⁹ Kaplan, a.g.e., s. 29.

yetişkin kadınları eğitmesi tepki uyandırabilirdi, bu nedenle köylü kadınları eğitmek için kadın eğitimciye ihtiyaç vardı. Köy aile tipine kadın eğitimcinin uyum sağlaması daha hızlı olabilirdi.¹⁷⁰

1930'ların Türk köy kültüründe kadınların eğitilmesi ve okutulması hoş karşılanmamaktaydı. Durum böyleyken köy kadınına verilmesi düşünülen eğitimin erkek eğitimci tarafından verilmesi de sorun oluşturabilirdi. Türk köylü kadını, çok basit hastalıklarla mücadeleyi bile hiçbir gerçekliliği olmayan tedavi yöntemleriyle ya da batıl inançlarla tedavi etmeye çalışmaktaydı.¹⁷¹ Doğumlarda anne ve bebek ölüm oranı çok yüksekti. Türk köylü kadını teknik bilgiden yoksun olduğu için çalışmasıyla orantılı çok düşük verim almaktaydı. Erkeklerden çok daha fazla çalışmasına rağmen hiçbir konuda söz hakkı yoktu. Türk köylü kadını bu durumdan ancak Cumhuriyet rejiminin getirdiği hak ve hürriyetleri öğrenmesi ve hayatına uygulamasıyla kurtulabilmiştir.

Bu anlayış çevresinde köylü kadınlara ve genç kızlara okuma yazma, ev idaresi, çocuk bakımı dersleri vermek amacıyla kadınların da eğitimci olarak yetiştirilmesine karar verilmiştir.¹⁷²

İsmail Hakkı Tonguç, 8 Ocak 1938 tarihinde İzmir Kızılçullu Köy Eğitimci Yetiştirme Kursunun eğitim şefi Ferit Oğuz Bayır'a kadınların eğitimci kurslarına alınması ilişkin bir mektup gönderir.

“Kardeşim Ferit,

Size yeni bir uğraş konusu daha. Yepyeni bir tecrübeye daha girmek istiyoruz. Sizdeki eğitimcilerden anasını, karısını, kız kardeşini ve ablasını getirip okutmak isteyenler bulunabilirse onları başlangıçta 15-20 kişi olarak toplayıp okuma yazmayı öğretmek bunun yanı sıra biçki dikiş ve ev idaresini göstermek. Bu suretle köy eğitimcinin kadını da yetiştirmeye çalışmak. Fakat; bunun görevi eğitimci gibi çocukları yetiştirmek olmasın. Daha çok eve taalluk eden işleri köy kadınlarına öğretmek olsun. Bununla birlikte tecrübe ne gösterecek? O da ayrı bir safhadır. Şimdi siz durumu bakımından inceleyin. İstekli bulunur mu? 15-20 kadın alma düşüncesindeyiz. Resmi emir yoldadır. Durumu inceledikten sonra

¹⁷⁰ İlköğretim Dergisi, Ocak 1939, C. 2, S. 31, s. 204.

¹⁷¹ İlköğretim Dergisi, Ocak 1939, C. 2, S. 31, s. 204.

¹⁷² Kaya, a.g.e., s. 167.

*cevabını geciktirmeyiniz, ayrıntılarıyla yazınız. Mesela okulun dışında Kemal'in oturduğu evde. Atölyelerde dersliklerde sizin ana yapılarla olabilir. Bakan Bey, bu tecrübeye önem veriyor. Pek etrafa da kesin biçimini almadan yaymayınız.”*¹⁷³

İsmail Hakkı Tonguç'un bu mektubundan sonra Türk köylü kadınına okuma yazma, biçki dikiş, ev idaresi, çocuk bakımı gibi köy kadınlarını ilgilendiren konuları metotlu bir şekilde öğretmek ve onu terbiye etmek amacıyla 15-35 yaş arasındaki kadınların köy eğitmeni olarak yetiştirilmesi işine başlanmıştır.¹⁷⁴

Kadın köy eğitmeni yetiştirme projesini düşünen yetkililer, köylü kız ve kadınların tek başlarına köyden ayrılamayacaklarını bildikleri için Kızılçullu Köy Öğretmen Okulu'ndaki erkek talebelerin ve köy eğitmen adaylarının annelerini, eşlerini, kızlarını, kız kardeşlerini Kızılçullu Köy Eğitmen Kursu'na davet etmişlerdir. Bir köyde kadın ve erkek eğitmenin bir arada görev yapmasıyla istenilen neticeye daha çabuk ulaşılabilirdi. Erkek eğitmen köylüye nasıl birçok işlerde kılavuzluk ediyorsa kadın eğitmende annelere, aile yuvalarına nüfuz ederek köy çocuğunun doğumundan itibaren sağlam ve memlekete faydalı bir unsur olarak yetişmesi için mücadele edecekti.¹⁷⁵ Kadın köy eğitmeni yetiştirilmesi köylünün evinin kalkınması açısından da önem taşımaktaydı.

Kızılçullu Köy Öğretmen Okulu'nda bulunan talebeler ve eğitmenlerin bir kısmı kadın eğitmen yetiştirme projesini kavrayarak ailelerinde bulunan uygun vasıftaki kadınların projeye katılmalarını sağlamışlardır.¹⁷⁶

Köylerinden kalkarak, Kızılçullu köy eğitmen kursuna katılan kızlar ve kadınlar eğitime uyum sağlamakta zorluk çekmemişlerdir. Kimi eşiyile, kimi oğluyula, kimi babasıyla kimi ise kardeşiyle eğitim görmeye başlamıştır.

Kadın köy eğitmeni adayları kursta okur yazarlık ve hesap bilgilerine göre gruplara ayrılmıştır. Kadın eğitmenleri kız enstitüsü mezunu bayan öğretmenler

¹⁷³ İsmail Hakkı Tonguç, **Mektuplarla Köy Enstitüsü Yılları**, İstanbul, Hilal Matbaacılık 1976, s. 14.

¹⁷⁴ Kaya, **a.g.e.**, s. 167.

¹⁷⁵ **İlköğretim Dergisi**, Ocak 1939, C. 2, S. 31, s. 204.

¹⁷⁶ Kaya, **a.g.e.**, s. 122.

eğitmekle görevlendirilmişlerdi. Kızılçullu'dan örnek bir köy odası oluşturulmuş, bu oda kadın köy eğitimcilerinin görev yapacakları köylere benzer şekilde tefriş edilmiştir.¹⁷⁷

Kadın köy eğitimci adaylarının kullandıkları eşyaların mümkün olduğu kadar sade olmasına dikkat edilirdi. Dikiş, nakış, yemek malzemelerinin köylerde kolaylıkla elde edilebilecek malzemelerden olmasına özen gösterilirdi.

Kadın eğitimci adayları günde 12 saat eğitim almaktaydılar. 2 saat genel bilgi dersi, 5 saat biçki ve dikiş, 5 saat ise ev idaresi dersi görmekteydiler. Ayrıca geceleri de çocuk bakımı ve resim derslerine katılmaktaydılar.¹⁷⁸

Ege bölgesinde kadın köy eğitimci olarak görev yapmış olan Zehra Aygüven'in (Mumcuoğlu) mesleği ile ilgili yapmış olduğu açıklamalar sürece ışık tutması açısından önemlidir:

“Altı yıl Urla'nın Denizli köyünde, sekiz yılda Zeytinalanı köyünde eğitimci yaptım. Köy çocuklarıyla, genç kızlarla, annelerle ve gençlerle güzel çalışmalarımız oldu. Bize öğretildiği ve kılavuzlarımızda belirtildiği gibi köy yaşamıyla iç içe olduk. Üretimden kopmadık. Kuru ezberden hep uzak durduk. Zorlandığımızda gezici başöğretmenler müfettişler yanı başımızda oldu. Köy çocukları çok başarılı oldular. Birçoğu öğrenimlerini sürdürdü. 1950'li yıllarda eğitimcilerin çoğu ayrıldı. Dolaylı yollarla adeta görevden ayrılmaları istendi. Aile içi nedenlerle bende eğitimciliği bıraktım. O güzel çalışmaları ve içten köy çocuklarıyla haşır neşir olmayı hep özledim... Eğitimciliği hep sevdim. Emekli bir eğitimci olarak o güzel eğitimci günlerimi anılarımda yaşıyorum.”¹⁷⁹

Kadın eğitimcilerinin de erkek eğitimciler gibi köy ve köylü için önemli ve başarılı çalışmaları olmuştur. Köylü kadını cehaletten, bilgisizlikten kurtarmaya yönelik çalışmalarda verimli olmuşlarsa da 1940'dan sonra kadın köy eğitimci yetiştirilmesine devam edilmemiştir. Bu işi daha farklı bir şekilde yeni kurulmuş olan Köy Enstitüleri üstlenmiştir.

¹⁷⁷ **Ulus**, 10 Haziran 1938, s. 2.

¹⁷⁸ Gedikoğlu, **a.g.e.**, s. 181.

¹⁷⁹ Feridun Bayram, **Eğitimciler “Öğrenmeyi Öğretme Ustaları”**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1999, s. 147.

Köylere kadın eğitimci yetiştirme projesi kapsamında 1937-1938 yılları arasında toplam 29 kadın eğitimci yetiştirilmiş ve köylerde göreve başlamaları sağlanmıştır.¹⁸⁰

2.3.9. Köy Eğitimcilerinin Köylerdeki Görevleri

Köy eğitimcilerinin köylerdeki görevleri ve yapacakları işler Kültür ve Ziraat Bakanlıklarının hazırladıkları talimatnameyle belirlenmiştir. Buna göre köy eğitimcilerinin köylerdeki görevlerini Eğitim Öğretim İşleri ve Tarım İşleri olarak iki ana başlık altında sınıflandırılmıştır.

2.3.9.1. Eğitim Öğretim İşleri

“1- Eğitimciler çalıştırdıkları okulların birinci sınıfına talebe sayısı 50’yi geçmemek üzere (9, 10, 11, 12, 13) yaşlarındaki çocukları alırlar. Talebe sayısı 50’yi geçecek olursa 9 ve 10 yaşlarındaki çocuklar okula kabul edilmezler.

2- Birinci sınıfa alınan çocuklar üç yıl okutulur ve bu müddet zarfında okula başka öğrenci alınmaz.

3- Üç yıllık devre faaliyeti bittikten sonra okulun birinci sınıfına (1. maddeye göre) yeni talebe alınır.

4- Eğitimciler haftada en az 2 gece buldukları köyün yetişkinlerine de okuma yazma öğretmelidirler.

5- Eğitimci bulunduğu köye, Köy Kanununa ve Kültür Bakanlığı’na verilen plana göre okul binası yaptırır. Eğitimci okul inşaatında köylü ve ustalarla birlikte çalışır.

6- Eğitimci, bulunduğu köyün, okulun her türlü eğitim işleriyle ilgilenir. Bu işlerin temizlik ve sağlığa ait olanlarını köylü ve talebe ile birlikte bizzat yapar.”¹⁸¹

2.3.9.2. Tarım İşleri

“1- Eğitimciler, buldukları köylerde tarım işlerinin fenni bir şekilde yapılması için köylülere rehberlik ederler.

¹⁸⁰ Kaplan, a.g.e., s. 6.

¹⁸¹ Köy Eğitimcileri Kanun ve Talimatnamesi, s. 8.

2- Eğitimci ziraat direktörleri veya işyerleri tarafından verilen plana göre bulunduğu köyün zirai durumunu kayıt ve tesbit eder. Bunun sonunda istenildiği zaman bu kayıtları kaza ziraat muallimine veya vilayet ziraat direktörüne verir.

3- Eğitimci bulunduğu köyde fidanlık yetiştirir. Bu fidanlıktan istifade ederek köy kanununa dayanarak köy için birer hektardan aşağı olmamak üzere bir koru ve meyve bahçesi tesis eder. Köyün meydanının ve sokaklarının ağaçlanması için kılavuzluk eder.

4- Eğitimciler, Ziraat Bakanlığı'na verilecek aletlerle buldukları köylerin yağmur durumunu tesbit ederler.

5- Ziraat Bakanlığı, eğitimcilerin buldukları köylerin hususiyetine göre eğitimcilere istihali artırıcı, ıslah edici ve kolaylaştırıcı vasıtalar verir. Eğitimci kendisine verilen vasıtalarla köylünün de yararlanmasını sağlar.”¹⁸²

2.3.10. Eğitimcilerinin Denetlenmesi

Türk köyünü ve köylüsünü kalkındırmak eğitmek için Anadolu'nun her bakımından geri kalmış köylerinde görev yapan eğitimcileri denetlemek için bir teftiş sistemi oluşturulmuştu. Eğitimciler, görev yaptıkları köylerde vazifelerinin başında denetlenirdi. Bu denetleme sırasında onlara yeni bilgiler de verilirdi. Köy eğitimcilerini Kültür ve Ziraat Bakanlıkları'nın görevlendirdiği gezici başöğretmenler, ziraat işyerleri ve ilköğretim müfettişleri teftiş ederlerdi.¹⁸³ Eğitimcilerin görev yaptıkları köylerin ihtiyacı kadar birleştirilerek bir bölge oluşturulurdu. Her bölgeye köy eğitimcisi yetiştirme kurslarına katılmış ve buralarda görev yapmış gezici başöğretmenler verilirdi.¹⁸⁴

Gezici başöğretmenler, teftişleri sırasında köy eğitimcilerini görev yerlerinde yapmış oldukları faaliyetleri denetlerlerdi. Eğitimcilerin karşılaştıkları veya karşılaşılabilecekleri meseleleri çözmekle görevliydi. Eğitimcilerin, kısa süreli kurslardan geçirilerek köylerde görev almaları nedeniyle eğitimde aksaklıklar meydana gelebilirdi. Bu durumda gezici başöğretmenler devreye girerek

¹⁸² Köy Eğitimcileri Kanun ve Talimatnamesi, s. 9.

¹⁸³ Ulus, 14.10.1937, s. 2.

¹⁸⁴ Meral Pazar, **Demokratik Eğitimde Bir Anıt Kurum “Köy Enstitüleri”**, Ankara, Güldikeni Yayınları, 2001, s. 34.

eğitmenlerin en büyük yardımcıları olmaktadır. Köy öğretmenlerini görev yerlerinde hem eğitiyor hem de denetliyorlardı.¹⁸⁵

2.3.11. Köy Öğretmenlerinin Köylere Atanması

Köy öğretmen adayları 7 aylık kurstan sonra 4 ay stajyer olarak görev yapacakları köylere atanırlardı. Her adayın kendi köyünde görevlendirilmesi esası kabul edilmişti.¹⁸⁶ Çünkü Türk köylüsü, dışarıdan gelen bir kişinin kendi sosyal ve kültürel yapısını değiştirecek faaliyetlerde bulunmasını hoş karşılayacak ve bunu ondan da isteyecek yapıya sahip değildi. Ama daha önce tanıdığı, bildiği, beraber yaşadığı birisinin kendi yaşamı üzerinde olumlu yönde yapacağı değişiklikleri kabullenmesi daha kolay olabilirdi.¹⁸⁷ Öğretmen kurslarını başarıyla bitiren adaylara, köylerde kolay anlaşılır türden bir sandık kitapla, ders araç gereçleri (kitaplar, kılavuzlar, matematik araç gereçleri, tebeşir, silgi, mürekkep, Türkiye haritası, sıralar, levhalar) verilirdi.¹⁸⁸

Köy öğretmenlerinin, köylerde görevlendirilmesinde köy öğretmenleri kanunun birinci maddesi göz önünde tutulmuştur. Kültür Bakanlığı yayınlamış olduğu genelge ile atama esaslarını aşağıda belirttiği şekilde belirlemiştir.

1- Öğretmenler, 3238 sayılı öğretmenler kanununun birinci maddesine göre nüfusları öğretmen görevlendirilmesine elverişli olmayan köylerde istihdam edilecektir.

2- Öğretmenler tercihen kendi köyelerine verileceklerdir.

3- Köyünde önceden açılmış okul ve öğretmen bulunanlar kendi köyelerine en yakın, durumları öğretmen verilmesine uygun olmayan köylere verileceklerdir.

4- Öğretmenlerin gidecekleri köylerde okul binası bulunmadığı takdirde, köyün okul binası olmaya elverişli odası veya binası köyde okul yapılıncaya kadar okul olarak kullanılacaktır. Bu gibi binaların veya odaların badana edilmesi, tamiri

¹⁸⁵ **İlköğretim Dergisi**, 12 Mart 1941, C. 4, S. 78, s. 923.

¹⁸⁶ **Türk Akdeniz**, Haziran 1940, S. 18, s. 1.

¹⁸⁷ **Son Posta**, 18.10.1937, s. 5.

¹⁸⁸ Pazar, **a.g.e.**, s. 34.

yerinde yapılacak okula ders araç ve gereçleri için eğitmenin görev yaptığı vilayete stajyer eğitmen başına 15 lira gönderilecektir.¹⁸⁹

Köy eğitmen adayları, katıldıkları kurslardan başarıyla mezun olduktan sonra Anadolu'nun muhtelif yerlerinde görev almışlardır. Eğitmenler, görevlerine yapılan törenlerle başlarlardı. Eskişehir Çifteler Köy Eğitmeni yetiştirme kursundan eğitimini tamamlayan Kütahyalı 28 genç düzenlenen törenle Kütahya'da görevlerine başlamışlardır. Eğitmenlerin, Atatürk anıtı başında heyecanlı ve duygulu konuşmalar yaparak, ant içip görevlerine başlamaları gazeteye yansıyan haberler arasındandır.¹⁹⁰

Eskişehir Çifteler köy eğitmeni yetiştirme kursundan sonra Anadolu'nun muhtelif yerlerinde yeni kurslar açılmış ve binlerce köy eğitmeni yetiştirme kursu mezunu verilmişti. Aşağıda 1940 yılında Türkiye'nin çeşitli illerinde çalışmakta olan eğitmenlerin sayısını ve çalıştıkları illeri göreceğiz. Aşağıdaki tablo dikkatle incelenirse köy eğitmenleri Anadolu'nun doğusu, batısı kuzeyi, güneyi olmak üzere dört bir yanında görev yapmaktadırlar.

¹⁸⁹ Gedikoğlu, **a.g.e.**, s. 162; "Kültür Bakanlığı Genelgesi", 07.10.1941, s. 6/11289.

¹⁹⁰ **Ulus**, 14.10.1937, s. 2.

Tablo 2.6 1940 yılında görev başında bulunan köy öğretmenlerinin illere göre dağılımı*

Vilayetin adı	Eğitmen sayısı	Vilayetin adı	Eğitmen sayısı
Afyon	80	Kars	127
Ağrı	43	Kastamonu	139
Ankara	327	Kayseri	148
Amasya	24	Kırklareli	135
Aydın	22	Kırşehir	30
Balıkesir	59	Kocaeli	150
Bilecik	55	Konya	49
Bolu	96	Kütahya	30
Burdur	35	Malatya	83
Bursa	58	Manisa	101
Çanakkale	111	Maraş	83
Çankırı	68	Muğla	30
Çoruh	75	Niğde	56
Çorum	99	Ordu	20
Denizli	33	Rize	31
Diyarbakır	21	Samsun	50
Edirne	131	Seyhan	41
Elazığ	38	Sinop	72
Erzincan	126	Sivas	69
Erzurum	65	Tekirdağ	125
Eskişehir	199	Tokat	25
Gaziantep	25	Trabzon	26
Giresun	22	Tunceli	20
Gümüşhane	82	Urfa	35
İçel	20	Yozgat	80
Isparta	33	Zonguldak	35
İzmir	116	Toplam	3854

* Köye Doğru, 15 Temmuz 1940, s. 2

Tablodan da anlaşıldığı gibi 1940 yılında stajyer ve asil olmak üzere Anadolu'nun köylerinde toplam 3854 köy eğitmeni görev yapmaktadır. 1940 yılında açılan köy eğitmeni yetiştirme kurslarında eğitim gören 1871 kursiyerinde mezun olmasıyla köy eğitmeni sayısı 5725'e ulaşmıştır.¹⁹¹

2.3.12. Eğitmenlerin Köylerdeki Faaliyetleri

Köy eğitmenleri aldıkları kısa süreli eğitime rağmen görev yerlerinde çok başarılı olmuşlardır. Türk köylüsünün güvenini sağlayarak onlar üzerinde büyük tesir bırakmışlar, köyün örnek alınan insanları haline gelmişlerdi. Eğitmenler bir nevi devletin temsilcileri olarak görülmüşlerdir. Eğitmenler görev yaptıkları köylerin eski bozuk adetlerinin terk edilmesini sağlamışlardır. Küçük yaştaki köylü çocuklarını ağaç yaşken eğilir atasözünde olduğu gibi eğitmeye çalışmışlar onlara okuma ve yazmayı ve köyün günlük yaşamında kullanabilecekleri bilgileri öğretmişlerdir. Yetişkin köylüye ise Türkiye Cumhuriyeti'ne sahip çıkmanın korumanın faziletlerinden bahsederek sadık bireyler olmalarını sağlamışlardır. Eğitmenler, köyün sosyal kültürel yapısında da önemli değişimler sağlamışlar, tarımda verimin artırılması, temiz su kaynaklarının bulunup kullanılması, hayvancılığın daha bilinçli yapılması gibi alanlarda da başarılı olmuşlardır.

Köy eğitmeni uygulamasının başarılarına ilişkin pek çok öykü vardır. Aşağıda yer verilen gezi yazısında anlatılanlar süreç içindeki dönüşümü sergilemek açısından ilgi çekicidir:

“İki yıl sonra eğitmenin daveti üzerine köye ziyarete gittim. Bu sefer şoseden köye ayrılan yolda arabadan inmedim. Zira yeni bir kaldırım yapılmıştı. V harfli yataklı derenin üstündeki ve iki arabanın yan yana geçebileceği genişlikteki köprüniün öte tarafına geçtiğim zaman iri bir anıt taşı gördüm. Üzerinde: Bu yol ve köprü köy delikanlıları tarafından yapılmıştır. Örnek alın yazısını okudum.

Köy sokaklarında bir temizlik göze çarpıyordu. Doğru okula gittim. Paydos olduğu için çocuklar yoktu. Eğitmen bahçede çalışıyordu. Beni görünce sevindi. Elimi sıktı. Bahçeyi, okulu gezdirdi. Durumdan çok memnun kaldım. Sonra evine götürdü iş ve sağmal hayvanlarını, bahçesindeki arı kovanını, kümes hayvanlarını, çiçeklerini gösterdi.

¹⁹¹ **Köye Doğru**, 15.07.1940, s. 2.

Sonra muhtarı bulduk. Akşam üzeri köy içinde bir gezintiye çıktık. Muhtar eğitmenin başarılarından bahsetti. En iyi mahsulü onun yetiştirdiğini köye meyve fidanı dikmeyi vesaireyi öğrettiğini anlattı durdu. Evlerin yarıya yakın miktarının krem rengi bir toprakla badana edildiğini gösterdi. Bu işte kendiliğinden olmuş evvela eğitmen, sonra muhtar ve daha sonra diğer ileri gelen köylüler.

Cumhuriyet alanına yaklaştığımızda 5-6 kişilik bir kalabalığın ağaç bir sütun etrafında toplanmış olduğunu ve ilgi ile bir şeye baktıklarını gördüm. Yanlarına gittik. İnsan boyunda ağaç bir sütun üzerinde içinde mayı bulunan candan bir tüp. Arkasında 30 x 40 cm. ebadında ve üzerinde tarife bulunan tahta bir levha köylüler evvela şişeye ve sonra tarifeye bakıp havanın vaziyetini öğreniyorlar.

...

Okuma salonunda “havadis” yazılı bulunan bir levha vardı. Levha sütunlara ayrılmış (Dünyada, vatanımızda olup bitenler, il ve ilçe haberleri, köyümüze dair haberler sütunları var). Daha ötede Türkiye haritası, köyün tarihçesi, resimler var. Köşede de zarif bir kütüphane. Orta yerde bir soba masalar. Akümülatörle işleyen radyo. Bu radyo sayesinde yurttan ve dünyadaki olaylardan haberleri oluyormuş.

...

Ertesi gün birlikte sınıfa girdik. Çocukların çoğunun elbiseleri yamalıydı. Fakat temizdi. Eğitmen benim yanımda çocuklara sorular sordu, uygulamalar yaptırdı hepsi de çok başarılıydı. Akşamleyin de eğitmenin önderliğinde düzenlemiş eğlenceyi izleyerek memnuniyetle köyden ayrıldım.”¹⁹²

Köy Eğitmenleri projesini hayata geçiren İsmail Hakkı Tonguç’un eğitmenli köy okullarında tanık olduğu görüntülerde eğitmenlerin başarılarını ortaya koymuştur.

Köy Enstitüleri’nin ilk yıllarında İsmail Hakkı Tonguç Doğu Anadolu’da bir geziye çıkar. Tunceli köylerinde incelemelerde bulunur. Eğitmenli köy okulunu ziyaret eder. Okulda derslik düzenli, öğrencilerin davranışları batı bölgelerindeki çocuklar gibidir. İsmail Hakkı Tonguç’un sorduğu sorulara öğrenciler doğru ve düzgün bir Türkçe’yle cevap vermektedirler. Eğitmen denemesinin başarılı olduğunu görür. İsmail Hakkı Tonguç hafta sonu okul bahçesinde toplanan kalabalığı görünce

¹⁹² İlköğretim Dergisi, “Kalkınan Köy”, 9 Kasım 1939, C. 1, S. 200, s. 184.

eğitmene bunun nedenini sorar. Eğitmen “*efendim bugün hafta sonu ya. Biraz sonra bayrak töreni yapacağız. Onlar alışıktır, bayrak töreninde bizimle olurlar.*”¹⁹³ İsmail Hakkı Tonguç bu cevabı memnuniyetle karşılamış ve eğitmen uygulamasının başarısını yerinde görerek köyden ayrılmıştır.

¹⁹³ Uyar, **a.g.e.**, s. 370.

3. BÖLÜM

KÖY ENSTİTÜLERİ'NİN KURULUŞU SONRASINDA KÖY EĞİTMENLİĞİ

3.1. Köy Enstitülerinin Açılışı

1936 yılında Eskişehir Çiftelerde açılan köy eğitim kursunun ve daha sonraki yıllarda açılan köy eğitim kurslarının başarılı neticeler vermesi Köy Enstitüleri'nin açılmasına zemin hazırladı.¹⁹⁴ Eskişehir Çifteler ve İzmir Kızıllıçlı'da 1937'de açılan köy öğretmen okulları da başarılı olmuştu. Köy Eğitim ve Köy Öğretmen okullarının başarılı olmasıyla Köy Enstitüleri'nin kurulmasına karar verilmiştir.¹⁹⁵

Türkiye Cumhuriyeti, kuruluşunun ilk yıllarında köye ve köylüye gereken ilgiyi gerek ekonomik nedenler gerekse de iç ve dış siyasi gelişmeler nedeniyle gösterememişti. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel ve İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un çabalarıyla köyü ve köylüyü canlandırabilmek için köy eğitimleri projesinden sonra en önemli atılım olan “*Köy Enstitüleri*” kurulması fikri uygulanmaya geçirilmiştir.

Köy Eğitmeni yetiştirme projesine büyük emeği geçen İsmail Hakkı Tonguç ülkenin kalkınması için köyün de kalkınması gerekliliğine inanıyordu. “*Köy güzelleşmedikçe bütün memleket güzelleştirilemez. Köy canlandırılmadıkça memleketin umumi hayatı canlandırılmaz. Köy çiçeklenmedikçe kasaba ve şehirler çiçeklenemezler. Köylü gülmedikçe şehirliler de gülemez. Köylü doymadıkça millet doyamaz. Köylü topraksız kalırsa, şehirliler halkın da büyük çoğunluğu evsiz ve yurtsuz kalır.*”¹⁹⁶

Bu duygu ve düşünceler içinde olan İsmail Hakkı Tonguç, köy eğitimleri projesinde olduğu gibi Köy Enstitüleri projesinde de önemli sorumluluklar üstlenmiştir. İsmail Hakkı Tonguç sayıları 40.000'i bulan Türk köylerinin canlanmasında ve kalkınmasında Köy Enstitüleri'nin önemli rol oynayacağına inanmaktaydı.

¹⁹⁴ Arayıcı, **a.g.e.**, s. 214.

¹⁹⁵ **Ulus**, 28.11.1939, s. 2.

¹⁹⁶ İsmail Hakkı Tonguç, **Canlandırılacak Köy**, s. 21.

Köy Enstitüleri kanunu çıkmadan önce açılması düşünülen Köy Enstitüleri'nin yerleri ve öğrenci alacakları şehirler belirlenmişti.¹⁹⁷ Buna göre:

- * Kars Cilavuz Köy Enstitüsü: Kars, Erzurum, Çoruh, Ağrı
- * Kayseri Pazarören Köy Enstitüsü: Kayseri, Yozgat, Niğde, Kırşehir, Sivas
- * Malatya Akçadağ Köy Enstitüsü: Malatya, Tunceli, Elazığ, Diyarbakır, Mardin, Urfa
- * Ankara Kızılcahaman Köy Enstitüsü: Ankara, Çankırı, Bolu
- * Kocaeli Arifiye Köy Enstitüsü: Kocaeli, Bursa, Bilecik, İstanbul
- * Isparta Gönen Köy Enstitüsü: Isparta, Konya, Burdur
- * Samsun Akpınar Köy Enstitüsü: Samsun, Amasya, Tokat
- * Adana Haruniye Köy Enstitüsü: Seyhan, Maraş, Antep
- * Trabzon Beşikdüzü Köy Enstitüsü: Trabzon, Ordu, Giresun, Rize
- * Antalya Aksu Köy Enstitüsü: Antalya, İçel, Muğla
- * Van Erciş Köy Enstitüsü: Van, Muş, Bitlis, Siirt, Hakkari.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 17 Nisan 1940'ta 3803 sayılı kanununun kabul edilmesiyle Köy Enstitüleri resmen kurulmuşlar ve faaliyete geçmişlerdir.¹⁹⁸

Köy Enstitüleri'nin açıldığı yerlere dikkat edilirse buralar köy eğitmeni yetiştirme kurslarının bulunduğu yerlerdir. Köy enstitüleri, genelde köy eğitmen kurslarının buldukları araziler üzerinde açılmıştır.¹⁹⁹

Köy Eğitmenlerinin köylerde okuttuğu öğrenciler, Köy Enstitüleri'nin öğrenci kaynağını oluşturmuşlardır. Eğitmenli köy okulundan mezun olan çocuklar üç yıllık mezun sayıldıkları için Köy Enstitüleri'nin hazırlık sınıflarına alınıp geriye kalan iki yıllarını tamamlayarak beş yıllık ilkokul mezunu olmaya hak kazandıktan sonra köy enstitülerinin öğrencisi sayılmaktaydılar.²⁰⁰

¹⁹⁷ **Ulus**, 20.12.1939, s. 2.

¹⁹⁸ Mustafa Çıkar, **Hasan Ali Yücel ve Türk Kültür Reformu**, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1997, s. 91.

¹⁹⁹ Nazif Evren, **Köy Enstitüleri Neydi, Ne Değildi**, Ankara, Güldikeni Yayınları, 1998, s. 28.

²⁰⁰ Arayıcı, **a.g.e.**, s. 202.

Köy Enstitüleri'ne 5 yıllık ilkokul mezunları alınmaktaydı. Köy Enstitüleri'nde eğitim süresi 5 yıldır. Bu 5 yıllık sürenin 114 haftasında kültür, 58 haftasında ziraat, 58 haftasında ise teknik ders çalışmaları yapılmaktaydı.²⁰¹

3.2. Köy Enstitüleri Kanunu

“1- Köy öğretmeni, köye yararlı meslek elemanı yetiştirmek üzere tarıma elverişli toprağı bulunan yerlerde, Milli Eğitim Bakanlığı'nca “Köy Enstitüleri” açılır.

2- Bu enstitülerin, aylıklı öğretmen ve memurlarının ücretleri Milli Eğitim Bakanlığı'nca ödenir.

3- Enstitülere, tam devreli köy ilkokulunu bitirmiş, sağlıklı ve yetenekli köylü çocukları seçilerek alınır. Öğrenim süresi en az 5 yıl olur. Öğretmen olamayacağı kanısına varılan öğrenciler başka, mesleklere ayrılır, bunların öğrenim süresi bakanlıkça saptanır.

4- Öğrenciler, sağlık nedeni dışında bir nedenle kurumdan ayrılırsa, kaldıkları sürenin bedeli kendinden yada kefilinden alınır.

5- Bu kurumlarda öğrenimini bitirerek öğretmen olanlar 20 yıl çalışmak zorundadır. Ayrılanlar devlet kurumlarına ve memurluğa alınmazlar.

6- Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenler atandıkları köylerin her türlü eğitim ve öğretim işlerini görürler. Örnek bağ-bahçe, atölye gibi tesisler kurarak köylüye önderlik ederler, bunlardan yararlanmalarına yardımcı olurlar.

7- Öğretmenler ayda 20 lira aylıkla Milli Eğitim Bakanlığı'nca atanır. Başarı gösterenlerin aylığı 6. öğretim yılında 30; 15. yılında 40 liraya çıkarılır. Aylıklar üç ayda bir peşin olarak Bakanlık bütçesinden ödenir.

8- Öğretmenler hastalanınca 788 sayılı yasa uyarınca aylıklarını alırlar.

9- Enstitü çıkışlılar askerliklerini üsteğmen olarak yaparlar. Bu süreye kadar geçen askerlik hizmetinde ücretlerinin üçte ikisini alırlar.

10- Göreve başladıklarında özel donatım bedeli olarak 60 lira verilir.

11- Öğretmenlere üretim için ve öğrencilerin uygulama yapacağı araçlar, tohum, çiftlik, fidan vb. araç gereçler okul demirbaşına geçirilerek devletçe verilir.

12- Köy öğretmenin atandığı okula, köy sınırı içinde ve tarım işlerine yarayacak topraklardan, köy kanununa göre satın alınarak öğretmen ve ailesinin geçimine, okul

²⁰¹ Akyüz, a.g.e., s. 340.

öğrencilerinin uygulama derslerine yetecek kadar toprak verilir. Köyde devlet toprağı varsa bu amaçla devredilir.

13- Köy okulu işletmesinde, kuraklık, sel, yangın, hastalık vb. nedenlerle ortaya çıkacak zarar için işletmenin yeniden kurulması amacıyla Bakanlık bütçesinden yardım edilir.

14- İşletmedeki her türlü eşya, hayvan vb. okulun malıdır. İşletmeden elde edilecek ürün öğretmenin olur.

15- Köy öğretmenlerinin işleri, gezici başöğretmenler ve ilköğretim müfettişlerince kovuşturulup, denetlenir ve yardımcı olunur.

16- Köy okulu ve öğretmen evi bakanlıkça verilecek planlara göre köy yasasına dayanılarak, bölge ilköğretim müfettişi ve gezici başöğretmen denetiminde köy kurulunca yapılır. Öğretmen atanacak köylere durum 3 yıl önceden bildirilir. Okul ve öğretmen evi, öğretmen işe başlamadan bitmiş olur. Köy okulunun onarımı vb. gideri köy kurulunca karşılanır.

17- Milli Eğitim Bakanlığı'nca "Köy Öğretmen Emekli Sandığı" ve "Köy Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı" kurulur.

18- Bu iki sandığın işleri ayrıca yönetmelikle düzenlenir ve saptanır.

19- Köy Enstitülerine şu kurumları bitirenler atanır.

** Yüksek okullar ve üniversite fakülteleri*

** Gazi eğitim enstitüsü*

** Öğretmen okulu*

** Ticaret lisesi ve orta ziraat okulu*

** Erkek sanat okulu ve kız enstitüsü*

** Köy enstitüleri*

** İnşaat usta okulları*

** Bunlardan başka her türlü teknik meslek okulu çıkışlılar.*

20- Köylerde çalışan öğretmenlerin ve ailelerinin sağlık işlerine parasız bakılması için, Milli Eğitim Bakanlığı'nca sağlık müfettişleri atanır. Bakanlık prevantoryum ve sanatoryumundan köy öğretmenleri parasız yararlanır.

21- Bu enstitülerin donatım, yapı ve onarım işleri 4290 sayılı artırma eksiltme yasasına girmez.

22- Bu yasa yayın tarihinden başlayarak geçerlidir.

23- Yasayı yürütmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir”²⁰²

3803 sayılı Köy Enstitüleri kurulması hakkındaki kanunun kabulünden sonra köy enstitüleri hızla açılmaya başlanmıştır. Aşağıda köy enstitülerinin kurulduğu yerleri ve açıldığı tarihleri görmekteyiz.²⁰³

1940

- 1- İzmir Kızılçullu Köy Enstitüsü
- 2- Eskişehir Çifteler Köy Enstitüsü
- 3- Kırklareli Kepirtepe Köy Enstitüsü
- 4- Kastamonu Gölköy Köy Enstitüsü
- 5- Malatya Akçadağ Köy Enstitüsü
- 6- Antalya Aksu Köy Enstitüsü
- 7- Samsun Ladik Akpınar Köy Enstitüsü
- 8- Kocaeli Arifiye Köy Enstitüsü
- 9- Trabzon Beşikdüzü Köy Enstitüsü
- 10- Kars Cilavun Köy Enstitüsü
- 11- Adana Düziçi Köy Enstitüsü
- 12- Isparta Gönen Köy Enstitüsü
- 13- Balıkesir Savaştepe Köy Enstitüsü
- 14- Kayseri Pazarören Köy Enstitüsü

1941

- 15- Ankara Hasanoğlan Köy Enstitüsü
- 16- Konya Ereğli İvriz Köy Enstitüsü

1942

- 17- Sivas Yıldızeli Pamukpınar Köy Enstitüsü
- 18- Erzurum Palur Köy Enstitüsü

²⁰² **Düster**, 17 Nisan 1940, III. Tertip, XXI, C. s. 444.

²⁰³ Akyüz, **a.g.e.**, s. 339.

1944

19- Diyarbakır Ergani Dicle Köy Enstitüsü

20- Aydın Ortaklar Köy Enstitüsü

1948

21- Van Erciş Köy Enstitüsü

Yukarıdaki çizelgeden görüldüğü gibi Türkiye'nin dört bir yanına çok kısa bir sürede Türk köylüsünü, eğitmek amacıyla yeni enstitüler açılmıştır. Aşağıdaki tabloda ise Köy Enstitüleri'nin gelişiminin görmekteyiz.

Tablo 3.1. Köy Enstitüleri'nin Gelişimi*

Ders Yılları	Enstitü Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı		Toplam	Mezunlar	
			Erkek	Kız		Öğretmen	Sağlıkçı
1940-41	14	234	4933	435	5371	–	–
1941-42	17	294	6987	705	7692	103	–
1942-43	18	354	8834	837	9671	254	–
1943-44	18	368	11563	1276	12839	1911	–
1944-45	20	487	12761	1475	14236	1797	221
1951-52	21	570	12647	706	13173	1795	–

* Cemil Öztürk, **Türkiye'de Dünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar**, s. 112

Köy Enstitüleri, Köy Eğitimcileri Yetiştirme Kursları gibi açıldığı ilk yıllarda hızlı bir gelişim göstermiştir. Köy Enstitüleri ve Köy Eğitimcileri Yetiştirme Kursları aynı anda faaliyette bulunmuşlardır.

3.3. Köy Enstitüleri'nden Sonra Köy Eğitimcileri Kursları

1937 yılında köy öğretmen okullarının kurulması ve bunların daha sonra 17 Nisan 1940'ta Köy Enstitüleri yasasıyla, köy enstitülerine dönüştürülmesiyle köy okullarında 3 yıl olarak verilen eğitim 5 yıla çıkarılmıştır.²⁰⁴

Köy Enstitüleri'nin kurulmasından sonra köy eğitimcileri kurslarının önemini yitirdiği görülmektedir. Öyle ki tez konusu için incelemiş olduğumuz gazete ve

²⁰⁴ Pazar, a.g.e., s. 41.

dergilerde köy enstitülerinin kurulmasından sonra köy eğitimleriyle ilgili haberlere nadiren rastlanmaktadır. Bu durumun muhakkak daha farklı sebepleri olabileceği gibi bizim tespit edebildiğimiz sebepleri şunlardır:

Yeni açılan Köy Enstitüleri, Köy Eğitimleri yetiştirme kurslarının bina ve arazileri üzerine açılmaktaydı. Aynı merkezde hem köy enstitüleri öğrencileri hem de köy eğitim adayları eğitim görmekteydiler. Enstitü müdürleri ile Köy Eğitimi kursu müdürü aynı kişiydi.²⁰⁵ Köy enstitüleri kanunundan sonra 10 eğitim kursu Köy Enstitülerine bağlanmış geride kalan 5 eğitim kursu ise bağımsız çalışmayı sürdürmüştür.²⁰⁶

Köy eğitim kurslarına, Kültür Bakanlığı tarafından yeni atamalar yapılmadığı için kurslardaki eğitim ve grup şeflerinin sayıları azalmıştı. Eğitim kurslarında görev alan öğretmenlerin gezici başöğretmen olarak atanmasını meslekte yükselme fırsatı olarak düşünen işin erbabı olmayan öğretmenlerin de bu kurslarda görev almasıyla verilen eğitim ve öğretimin kalitesinde de önemli ölçüde düşme olmuştur. Gezici başöğretmenler de köy eğitimlerini görevleri başında yetiştirmek teftiş etmek, yol göstermek işlerini ihmal etmişlerdir. Köylerde görev yapan eğitimler başıboş bırakılmışlardır.²⁰⁷ Gezici başöğretmenlerin görevlerini yapmaktan kaçmalarının en büyük nedeninin ekonomik durumlarında iyileştirmeler yapılmamasından kaynaklandığını görmekteyiz. Öyle ki 1937 yılında kabul edilen Köy Eğitimleri kanunu ile gezici başöğretmenlere, köy eğitimlerini denetlemeleri sırasında günlük 100 kuruş harcırah verilmesi kabul edilmişti. 1950'li yıllara geldiği halde artan fiyatlara karşın gezici başöğretmenlerin harcırahlarında olumlu yönde hiçbir düzenleme yapılmamıştır.²⁰⁸ 100 kuruş harcırahla gezici başöğretmenlerin bölgelerindeki 5 ile 8 köyde bulunan eğitimleri denetlemesi imkansızdı.

Köy eğitimlerine, göreve başladıkları zaman vaat edilen hakların ve yardımların ileriki yıllarda verilmediğini görmekteyiz. Bu hakların verilmemesi de

²⁰⁵ Gedikoğlu, **a.g.e.**, s. 183.

²⁰⁶ Uyar, **a.g.e.**, s. 297.

²⁰⁷ Gedikoğlu, **a.g.e.**, s. 184.

²⁰⁸ **Köy ve Eğitim**, Aralık 1960, C. 6, S. 70, s. 16.

köy eğitimcileri kurslarının önemini kaybetmesinde önemli bir etkidir. Ziraat Bakanlığı'nın 3238 sayılı kanuna göre vermesi gereken tohum, fidan, ziraat aletleri, damızlıkları eğitimcilerle vermediğini görmekteyiz.²⁰⁹ Maaşı zaten az olan köy eğitimciliği mesleğinin bu gibi avantajları da alınca hiçbir çekici yanı kalmamıştır. Böyle olunca yeni eğitimci adayı bulmakta sıkıntılar çekilmeye başlanmıştır. İstenilen vasıflarda olmayan kişiler köy eğitimcileri kurslarına alınmak zorunda kalmıştır. Gerekli ön bilgi ve donanımdan yoksun olan eğitimci adaylarının yetiştirilmesinde ve köylerdeki görevlerinden iyi bir netice alınamamıştır.

Göreve yeni başlayan köy eğitimcilerine 10 lira maaş verilmekteydi.²¹⁰ Bu aldığı maaşla köy eğitimcinin görev yaptığı köyde tarım ve hayvancılıkla uğraşmadan geçinmesi mümkün değildi. Üstelik Ziraat Bakanlığı da eğitimcilerle vermesi gerekenleri vermemekteydi. Köy eğitimcilerinin içine düştüğü bu ekonomik sıkıntı asıl mesleklerini ihmal etmelerinde etken olmuştur.²¹¹

Köy eğitimcilerinin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntıyla devlet idarecileri ilgilenme yoluna gitmemişlerdir. 1948 yılından okullarda ve resmi dairelerde çalışan hademelere 60 lira, öğretmenlere 100 lira maaş verilirken köy eğitimcilerine 32 lira maaş verilmektedir.²¹² İlgin eğitimcileri adına bir derginin okuyucu köşesine gönderilen mektupta eğitimcilerin ekonomik sıkıntıları dile getirilmiştir.

“On beş seneden bu yana devletin bir kanunu ile köylerde eğitimci olarak çalışmaktayız. Başlangıçta ücretimiz 10-20 ile en son 40 liraya kadar yükselmiş ve burada kalmıştır. Hayatını mesleğine vakfetmiş olan diğer öğretmen arkadaşlar gibi muntazam bir mesai ile kültürün temel kısmında çalışmaktayız. Bu arada aynı mesai arkadaşlarımız öğretmenler en az 20 asli ve en çok 100 lira asli maaşla memur haklarının hepsine sahip olan öğretmenlerin yanında hiçbir hakka sahip olmadığımız gibi en çok maaş alan eğitimci arkadaşımız 40 lira almaktadır. Devletin her çeşit dairesinde çalışan memurların maaşları dertleri düşünüldü ve bir düzene konuldu.

²⁰⁹ Kaya, **a.g.e.**, s. 168.

²¹⁰ Kaplan, **a.g.e.**, s. 35.

²¹¹ **Öğretmen**, Mart 1948, S. 5, s. 11.

²¹² **Öğretmen**, Temmuz 1948, S. 9, s. 15.

On beş seneden beri bizlerin dertleri hiç düşünülmedi. Bugünkü geçim şartları altında 5 ila 10 nüfuslu öğretmen, ailesinin ihtiyaçlarını nasıl karşılar? Tereyağı 7 lira, et 350 kuruş, ayakkabı 25 lira, tuza mı ekmeğe mi verelim?

Bir işçi günde 5 lira alıyor. Doğum zamanında işçi sigortaları yardım yapıyor. Biz köylüyü eğitiyoruz ayda 40 lira alıyoruz.

Vazife bakımından 15 senedir: İlköğretim müfettişleri tarafından denetleniyoruz. Başarılı olmasak herhalde bu meslekte tutulmayız. Öğretmenlerin maaşları ise 155 lira ile 500 lira arasında. Onların tahsili bizden farklı olabilir ama maaşlarımızda bu kadar fark olmamalı. Bize öğretmen arkadaşlarımızın maaşlarının üçte ikisini versinler yeter.

...

Bizler ilköğretim davasında bir fayda temin ediyorsak alacağımız ücretlerde bizi tatmin etsin. Bu hususların ilgili makamlar tarafından dikkate alınmasını arz ederim.”²¹³

İlgın Öğretmenleri

Yine Köy ve Eğitim dergisine Keşan öğretmenleri adına gönderilen bir mektupta içinde buldukları durum şöyle anlatılıyordu. “... memur değiliz, müstahdem de değiliz, işçi haklarından faydalanamıyoruz, aldığımız para sadece şahsımızı tatminkar değildir. Çocuklarımız nerede kaldı öyle ise bizim gibi mahsun köylü çocukları 20 sene gibi uzun zaman içinde ne diye bunaltılıyor. Biz öğretmenler millet memleket için çalışıyoruz diye emsalimiz içinde mağdur vaziyetteyiz. Şimdiye kadar kimseye gık demedik. Şimdi ise hükümetimizin hazırladığı personel kanunundan bizleri de faydalandırmalarını Sayın Maarif Vekilimizden bekleriz ...”²¹⁴

Keşan Öğretmenleri

İlgın ve Keşan öğretmenlerinin dergiye göndermiş oldukları mektuplardan anlaşılabilceği gibi öğretmenler ekonomik olarak büyük sıkıntı içinde yaşamaktadırlar. Ekonomik sıkıntının yanı sıra öğretmenlerin bir diğer problemleri de sosyal hak ve güvenceden yoksun olmalarıdır.

²¹³ **Köy ve Eğitim**, Ağustos 1954, s. 28.

²¹⁴ **Köy ve Eğitim**, Aralık 1960, S. 70, s. 16.

Köy öğretmenleri, ilkokul birinci sınıfta aldıkları öğrencileri üçüncü sınıfa kadar getiriyor sonra tekrar birinci sınıfa geri dönüyorlardı. Köy çocuklarının beş yıllık ilkokul öğrenimi yatılı okulların azlığı nedeniyle üçüncü sınıfta kesiliyordu. Böylece aynı bölgede hem 5 yıllık ilköğretim, hem 3 yıllık ilköğretim dönemli gibi karmaşık bir durum ortaya çıkıyordu. Bunun üzerine öğretmen kurslarının açıldığı Kızılçullu, Çifteler, Gölköy, Kezirtepe gibi yerlere 1937 yılından itibaren 3 yıl süreli köy öğretmen okulu açılması yoluna gidildi. 1939 yılında yapılan Milli Eğitim şurasında üç sınıflı sınırlı eğitim işinin beş sınıfa çıkarılmasına karar verildi.²¹⁵ Bu durum öğretmenli okulların önemini kaybetmesinde önemli rol oynamıştır.

Önceki dönemde gazete ve dergilerde öğretmenlerin çalışmaları, başarıları yer alırken Köy Enstitülerinin açılmasından başlayarak bu haberler azalmıştır. Öğretmenlere ilişkin haberlere gazete ve dergilerin okuyucu köşelerinde rastlanır olmuştur. Onların köylerdeki faaliyetleri ve başarıları görmezden gelinmekte bu durum bütün hayatını köye adanmış olan öğretmenleri üzmektedir.²¹⁶ Köy öğretmenleri toplumda önemsiz kişiler olarak görülmeye başlanmıştır. Bir köy öğretmenin oğluna yazmış olduğu mektubun giriş cümlesi şöyledir. “*Eğitmenin oğluna mektup, biliyorum “eğitmenin oğlu” deyişim seni kızdıracak; bir küçük düşürülme kokusu arayacaksın bunda ...*”²¹⁷ Eğitimci baba maalesef oğlunun babasının mesleğinden utandığını ifade eden cümlelerle mektubunu kaleme almıştır.

II. Dünya Savaşının getirdiği ağır ekonomik şartlar toplumun bütün kesimlerini etkilediği gibi temelleri yeni oturmaya başlamış olan köy ve köylünün kalkınmasını sağlayacak olan köy öğretmenleri kurslarını da olumsuz etkilemiştir. Kültür ve Ziraat Bakanlıkları, köy öğretmenlerine vermeleri gereken ders araç ve gereçlerini verememiş, ekonomik durumlarında düzenlemeler yapamamıştır. İleriki yıllarda değişen iktidarın köy öğretmenliği sistemine soğuk bakması nedeniyle zaten zorluklarla yaptıkları görevlerinden öğretmenlerin bir kısmı ya kendi isteğiyle ayrılmış ya da istifa etmek zorunda bırakılmışlardır. Her ne şart olursa olsun mesleğini devam

²¹⁵ Kaya, a.g.e., s. 166.

²¹⁶ **Öğretmen**, Temmuz 1948, S. 9. s. 15.

²¹⁷ Mehmet Başaran, **Tonguç Yolu**, “**Köy Enstitüleri Devrimci Eğitim**”, İstanbul Varlık Yayınları, 1974, s. 128.

ettiren köy öğretmenlerinin varlığı da söz konusudur. 1974 yılında Elazığ kız öğretmen okulu öğrencilerini günlük merkez köy stajına götüren bir öğretmen okulu öğretmeni staja gittikleri köyde bir öğretmenin görev yaptığını ve ilkokul 3. sınıfa kadar öğrencileri okuttuğunu söylemiştir.²¹⁸ Köy öğretmenleri arasından 1979 yılına kadar çalışıp 3. derecenin 6. kademesinden emekli olanlar da vardır.²¹⁹

Tablo 3.2
Yıllara Göre Yetiştirilen Eğitimci Sayısı
Eğitmenli Bağımsız Okul ve Öğrenci Çizelgesi*

Öğretim Yılı	Eğitmen Sayısı		Eğitmenli Okul	Öğrenci Sayısı	
	Erkek	Kız		Erkek	Kız
1935	1936	84	–	–	–
1936	1937	484	–	79	1533
1937	1938	841	29	546	10970
1938	1939	1070	–	1872	38708
1939	1940	1200	–	3607	77424
1940	1941	854	–	5010	108344
1941	1942	532	–	6400	119720
1942	1943	1012	–	5940	119577
1943	1944	544	–	6624	135439
1944	1945	574	–	7341	131774
1945	1946	923	–	7536	133067
1946	1947	528	–	8403	135604

* Şevket Gedikoğlu, **Evreleri Getirdikleri, Yankılarıyla Köy Enstitüleri**, s. 145.

1947 yılına kadar 8646 erkek 29 kız olmak üzere toplam 8675 köy öğretmeni yetiştirilmiş. Bu öğretmenler 200.000'den fazla köylü çocuğunu da eğitmişlerdir.²²⁰

²¹⁸ **Mahmut Kaplan**, Elazığ Kız Öğretmen Okulu Müdür Yardımcısı, 1974.

²¹⁹ Uyar, **a.g.e.**, s. 390.

²²⁰ Kaplan, **a.g.e.**, s. 36.

3.4. Köy Öğretmenleri Yetiştirme Kurslarının Sağladığı Faydalar

1- 1936 yılından 1947 ders yılı başına kadar 8675 öğretmen yetiştirilmiştir. Bu öğretmenler 7090 köyde görev yapmışlardır. 1946-1947 ders yılında 213824 Türk köylü çocuğunu eğitmişlerdir. Köy çocuklarının eğitimi yanında binlerce yetişkin köylüyü de eğitmişlerdir.

2- Yedi aylık kurs ve dört aylık stajyerlikten sonra 10 lira maaşla ölünceye kadar köylerde çalışmaya karar veren öğretmenler 1.000.000'dan fazla Türk köylü çocuğuna okuma yazma ve hesap işlerini öğretmişlerdir. Bu sayı o günkü şartlara ve imkanlara göre hiç azımsanacak bir rakam değildir.

3- Köy öğretmenlerinin çoğu nüfusu 150'den az olan Anadolu'nun uçsuz bucaksız tenha köylerinde görev yapmışlardır.

4- Köy öğretmenlerinin büyük kısmı görev yaptıkları köylerde tek öğretmen olarak çalışmışlardır.

5- Köy öğretmenleri, yılın belli aylarında köylerde görev yaparken köy öğretmenleri hayatları boyunca köylerde kaldıkları için köy eğitiminde devamlılığı sağlamışlardır.

6- Köy öğretmen okulları, ileride açılacak olan köy enstitülerinin temelini oluşturmuştur. Öğretmenli okullarda öğrenim gören öğrenciler daha sonra köy enstitülerine devam ederek eğitimlerini tamamlamışlardır.

7- Anadolu'nun her bakımdan geri kalmış Türk köylüsünü sadece eğitim alanında değil, tarım, hayvancılık, sağlık, ekonomi, çağdaşlık gibi alanlarda da ilerlemesi için çalışmışlardır.

8- Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin içinde bulunduğu ekonomik durum köyün ve köylüyü kısa zamanda kalkındırmaya müsait değildi. Düşük maliyetlerle yetişen köy öğretmenleri sayesinde bir nebze olsun köy ve köylü kalkındırılmıştır.

9- Osmanlı'dan beri dünyadaki hatta kendi ülkesindeki gelişmelerden habersiz olarak yaşayan Türk köylüsünün köyün dışındaki hayattan ve gelişmelerden haberdar olmasını ve sosyalleşmesini sağlamışlardır.

10- Köy eğitimcileri, gittikleri yerlerde devletin gücünü göstermişlerdir. Anadolu'nun en tenha ve ıssız köylerine giderek devletin varlığının ve otoritesinin temsili olmuşlardır.

11- 1936 yılından itibaren eğittikleri 1.000.000'dan fazla Türk köylü çocuğunun Cumhuriyete sahip çıkan, koruyan sadık bireyler olmalarını sağlamışlardır.

12- Mustafa Kemal Atatürk'ün "*köylü milletin efendisidir*" sözü yerine getirilmeye çalışılmış, gerek onun döneminde gerekse de daha sonra yapılan eğitim alanındaki faaliyetlerle Türk köyünün ve köylüsünün kalkınmasına çalışılmıştır.

13- Hepsinden önemlisi Mustafa Kemal Atatürk'ün yeni rejime dayalı olarak kurduğu Türkiye Cumhuriyeti; gücünü ve varlığının ülke topraklarının tamamında gösterebilmiş. Türk köylüsünün Cumhuriyeti seven ve koruyan insanlar olması sağlanmıştır.

3.5. Köy Eğitimcilerinin Görevden Alınmaları

Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel ile köy eğitimcileri ve köy enstitülerinin kurulmasında ve faaliyetlerde bulunmasında büyük emeği olan İsmail Hakkı Tonguç'un görevden alınmaları ile köy eğitimcilerinin destekçisi kalmamıştır.

1946 yılı Türkiye'de çok partili sisteme geçişte, demokrasinin gelişmesinde önemli bir tarih olsa da eğitim alanında gelişmenin hızlanması, artması değil bir nevi geriye gidişin başlangıcı olmuştur. Demokrat Partinin meclis içindeki muhalefeti, Cumhuriyet Halk Partisindeki parti içi muhalefet nedeniyle Hasan Ali Yücel ve İsmail Hakkı Tonguç görevlerinden uzaklaştırılmışlardır. Cumhuriyet Halk Partisindeki muhalefetin önde gelen ismi ise Eskişehir Çifteler Köy Eğitimcilerinin ilk müdürü olan Emin Soysal'dır.²²¹

Hasan Ali Yücel'in yerine Milli Eğitim Bakanı olan Şemsettin Sıralar 17 Nisan 1948'de yayınlamış olduğu genelgeyle köy eğitimcileri yetiştirme kurslarını kapatmıştır. Faaliyette olan 12. dönem kursundan sonra bir daha yeni kurs

²²¹ Bahattin Uyar, **a.g.e.**, s. 302.

açılmayacaktır.²²² Şemsettin Sırer döneminde yapılan bir uygulamayla eğitimci köy okulu sayısında azalma olmuştur. Bu uygulamaya göre öğretmenli-eğitici köy ilkokulundan görev yapmakta olan eğitimci, öğretmensiz başka bir köye atanmıştır. Eğitimcinin yıllarca bulunduğu köyden başka bir köye zorla gönderilmesi onların ekonomik olarak bir nevi iflas etmeleri anlamına gelmektedir. Yeni göreve başlayacakları köyde kendi geçimlerini sağlama imkanları olmadığı için eğitimcilerin bir kısmı görevlerinden ayrılmışlardır. Reşat Şemsettin Sırer'in bu uygulaması sonucunda eğitimci köy ilkokullarının sayısında önemli azalma olmuştur.²²³ Şemsettin Sırer'in ölümü üzerine Milli Eğitim Bakanlığı'na Tahsin Banguoğlu atanmıştır. Tahsin Banguoğlu tek parti döneminin son bakanı olarak göreve başlamıştır. Şemsettin Sırer gibi Tahsin Banguoğlu'da eğitimcilere soğuk bakmıştır. 1515 eğitimcinin görevine son vermiş, 340 eğitimci okulu kapatarak 30.000 köy çocuğunu karanlığa itmiştir.²²⁴ Bir anda 30.000 köy çocuğunun eğitimsiz kalması üzerine Bakan Tahsin Banguoğlu geri adım atarak eğitimcilerden tekrar yararlanma yoluna gitmiştir. Yayınladığı genelgeyle “önemsiz sorunlardan ötürü” eğitimcilerin görevden alınmasına gerek yoktur ifadesini kullanmıştır.²²⁵

1950 seçimleriyle Demokrat Parti iktidara gelmiştir. Demokrat Partinin iktidara gelmesiyle köy eğitimcileri üzerindeki baskılar yeniden artmaya başlamıştır. Yeni gelen iktidar sistemli bir şekilde eğitimcileri tasfiye etmeye başlamıştır. Eğitimciler için “ucuz öğretmen olmaz, ucuz etin yahnisi ...” gibi ifadeler kullanılarak birçok eğitimcinin görevden ayrılmasına neden olmuşlardır.²²⁶

1952 yılında dönemin Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri, eğitimciler hakkında “Türk çocuğunu eğitimci belasından kurtaracağım ...” ifadesini kullanmıştır.²²⁷ Tevfik İleri döneminde baskı daha da artmış bunun üzerine 1400 kadar köy eğitimcisi görevinden ayrılmak zorunda kalmıştır.²²⁸

²²² Başar, **a.g.e.**, s. 398.

²²³ **a.e.**, Erdoğan Başar, **a.g.e.**, s. 398.

²²⁴ Uyar, **a.g.e.**, s. 302.

²²⁵ Başar, **a.g.e.**, s. 428.

²²⁶ Talip Apaydın, **Köy Enstitüsü Yılları**, İstanbul, Çağdaş Gazete, Dergi, Kitap, Basın ve Yayın, 1990, s. 297.

²²⁷ Mehmet Emiralioğlu, **Köy Eğitimi ve Köy Eğitimcileri**, Ankara, Emel Yayınları, 1966, s. 16.

²²⁸ Uyar, **a.g.e.**, s. 303.

1952 yılı tasfiyesinden kurtulan 2700 kadar köy eğitmeni siyasi iradenin üzerlerine yaptığı baskıya topluca karşı koyabilmek için örgütlenme çalışmalarına başlamışlardır. Eğitimcilerin ilk örgütlenme çabaları Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu (TÖDMF) içinde başlamıştır. 1957 yılında Köy Eğitimcileri ve Öğretmenleri Derneğini (Köy EĞİT-DER) kurarak Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu içinde yer almışlardır.²²⁹ Bu dönemde eğitimciler haklarını aramak için “*Bekçi*” adlı gazeteyi çıkarmaya başlamışlardır.²³⁰

Köy Eğitimcileri 1966 yılında Köy Eğitimcileri Sendikasını (KES) kurmuşlardır. Köy Eğitimcileri Sendikası eğitim hizmetlerinde çalışanların sosyal ve ekonomik haklarını savunmayı, yaşam düzeyini yükseltmeyi ve çalışma koşullarını düzeltmeyi amaçlamıştır. Bu sendika daha sonra Türkiye Öğretmenler Sendikasına (TÖS) katılmıştır.²³¹

Köy eğitimci örgütlerinin çalışmaları olumlu sonuçlar vermiş. Aşağı da detaylı bir şekilde göreceğimiz Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde 5 Eylül 1963 tarihinde kabul edilen kanunla eğitimciler kadroya geçirilmiş, öğretmenlerle eşit haklar verilmiştir. Ayrıca görevden ayrılan eğitimcilere de görevlerine yeniden dönebilme hakkı verilmiştir. Bu arada 3238 sayılı Köy Eğitimcileri Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

3238 Sayılı Köy Eğitimcileri Kanununun Kaldırılması ve Eğitimcilerin Aylıklı Kadrolara Geçirilmelerine Dair Kanun

Kanun no: 326

Kabul Tarihi 05/09/1963

“1- 3238 sayılı kanuna göre yetiştirilen köy eğitimcilerinden halen görevli bulunanlar hizmet sürelerine ve öğrenim durumlarına bakılmaksızın 14’üncü derece aylıklı kadrolara geçirilirler.

2- Nüfusları öğretmen gönderilmesine elverişli olmayan veya yeteri kadar öğretmen tayinine imkan bulunmayan köylerin öğretim ve eğitim işlerini görmek ve istihdam yerlerini köyler teşkil etmek kaydıyla bu kanun gereğince ihdas olunan kadrolara intibak ettirilerek tayinleri ile terfi, taltif, tecziye ve nakilleri ilköğretim öğretmenleri hakkındaki hükümlere göre yürütülür.

²²⁹ Bayram, **a.g.e.**, s. 55.

²³⁰ Uyar, **a.g.e.**, s. 338.

²³¹ Bayram, **a.g.e.**, s. 55.

3- Milli Eğitim Bakanlığı kuruluş kadrolarıyla merkez kuruluşu ve görevleri hakkındaki 2887 sayılı kanunda değişiklik yapılmasına dair olan 4926 sayılı kanuna bağlı kadro cetvellerinde 58 sayılı kanunla değiştirilen Özlük İşleri Genel Müdürlüğü başlığı altındaki kadrolardan (2) sayılı cetvelde yazılı kadrolara ilişik cetvelde gösterilen kadrolara eklenmiştir.

4- 3238 sayılı kanun ile diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1- Bu kanunla aylıklı kadrolara geçirilen öğretmenler 5434 sayılı kanunun geçici 65'inci maddesindeki esaslar dairesinde ve 6 ay içinde bir yazı ile Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığına müracaatta bulunmaları şartıyla bu kanunun yürürlüğünden önce öğretmenlikte geçen hizmetlerinin en çok 10 yılı borçlanma yolu ile fiili hizmet sürelerine eklenir.

Bu müddetler kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren 10 sene geriye doğru hesaplanır.

Ancak bunların borçlanabilmeleri için bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki yaşlarından öğretmenlikte geçen hizmet süreleri indirildikten sonra yaş sayısının 40'ı geçmemiş olması şarttır.

Geçici madde 2- 15 ve daha fazla yıl başarılı olarak hizmet edenlerden kendi istekleriyle öğretmenlik görevinden ayrılmış olup da bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yeniden öğretmenliğe girmek isteyenler, bir yıl içinde müracaat ettikleri takdirde Milli Eğitim Bakanlığınca tesbit edilecek esaslar dahilinde göreve alınabilirler ve bu kanun hükümlerinden faydalanırlar.

5- Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

6- Bu kanunu Milli Eğitim Bakanı yürütür”²³²

Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen bu kanunla ömrünü Türk köyünün ve köylüsünün kalkınması için feda etmiş olan öğretmenler büyük haklar kazanırlar. Öğretmenlerin bu kazançlarının yanında kaybettikleri bir şey vardır o da “EĞİTMEN” unvanlarıdır.

²³² **Düstur**, V. Tertip, XII. C. s. 1952.

SONUÇ

Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin en büyük meselelerinden biri köy eğitimi meselesiydi. Türk köylüsü Osmanlı Devleti'nden beri her alanda ihmal edilmişti. Osmanlı'nın son dönemlerinde özellikle II. Meşrutiyet döneminde Türk köylüsünün eğitimine yönelik çalışmalar yapılması düşünülmüşse de bu düşünce ard arda gelen savaşlar ve Osmanlı Devleti'nin yıkılmasıyla uygulamaya geçememişti. Özellikle bu dönemde İsmail Mahir Efendi'nin Türk köylüsünün eğitimi ile ilgili görüşleri önemlidir. İsmail Mahir Efendi'nin köy ve köy eğitimi ile ilgili görüşleri yeni Türk Devleti'nin köy eğitimi meselesinde temel olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti'nde köy eğitimi meselesiyle ilgilenen ilk kişi Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey'dir. Mustafa Necati'nin genç yaşta ölümü üzerine köy eğitimi meselesi duraksamıştır. 1935 yılında Bakanlığa getirilen Saffet Arıkan, Mustafa Kemal Atatürk'ün desteği ve teşviki ile köy eğitimi meselesine esaslı çözüm bulmak için harekete geçmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar köy eğitimine büyük kaynaklar aktarabilmesine müsait değildi. Ekonomik sıkıntının yanında bir de köylü eğitecek öğretmen problemini çözmek gerekiyordu. Bu dönemde az sayıdaki öğretmen okulları 6 yıl eğitim vermekte ve her senede yaklaşık olarak 600 mezun vermekteydi. Öğretmen okulları aracılığı ile köylünün eğitim ihtiyacının karşılanması yüz yıl sürebilirdi. Oysa köyün ve köylünün bir an önce eğitime kavuşturulması gerekmektedir. Kısa bir zamanda ve ekonomik olarak daha az masraflı bir şekilde köy ve köylüyü eğitime kavuşturmak lazımdı.

Saffet Arıkan, yüz yıllardır eğitimsiz ve cahil bırakılan Türk köylüsünü ancak kendi içinden çıkan eğitimli insanlarla eğitilebileceğine inanmaktaydı. Bu amaçla Türk Silahlı Kuvvetleri'nden yararlanma yoluna gidildi. O dönemde asker ocağında okuma yazma bilmeyen erlere okuma yazma ve basit hesap işlemleri öğretilmekteydi. Askerlikte çavuş veya onbaşı rütbesi almış olanlar açılacak kursların köy eğitimini adayları olacaklardı. Mustafa Kemal Atatürk'ün desteği ve teşviki, Saffet Arıkan'ın köy eğitimi meselesine inanması ve İsmail Hakkı Tonguç'un büyük çabaları sonucunda deneme mahiyetli olmak üzere Temmuz

1936'da Eskişehir'in Mahmudiye Bucığı'nın Çifteler çiftliğinde "köy eğitmeni yetiştirme kursu" açıldı.

Deneme mahiyetli olarak açılan Çifteler Köy Eğitmeni Yetiştirme Kursu'nun başarıyla neticelenmesi üzerine Kültür ve Ziraat Bakanlıkları tarafından ortaklaşa "Köy Eğitmeni Yetiştirme Kanunu" hazırlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisinde 3238 sayılı kanunun kabul edilmesiyle Türkiye'nin muhtelif yerlerine yeni Köy Eğitmeni Yetiştirme Kursları açılır. Eğitmen yetiştirme kurslarının sayısı hızla artarak 1939 yılında 16'ya eğitmen adayı sayısı ise 2068'e ulaşır. Köy eğitmenlerinin nüfusu 400'ün altında olan köylerde görevlendirilmesi esas alınmıştır. Ayrıca eğitmenlerin imkânlar nispetinde kendi köyüne atanmasına dikkat edilmiştir.

Köyün içinden çıkan gençler, belli bir eğitimden geçtikten sonra tekrar köylerine eğitmen sıfatıyla gönderilerek köylüyü ve köy çocuklarını eğiteceklerdi. Köylüye okuma yazma, basit hesaplar, günlük yaşamında ihtiyaç duyduğu eğitimi eğitmenler verecekti. Köy çocuklarını 3. sınıfa kadar okutacaklar, başarılı ve azimli olanlarının eğitime devam etmelerini sağlayacaklardı.

Eğitmenler görev yaptıkları köylerde oldukça başarılı olmuşlardır. Hem köyün ve hem de köylünün ilerlemesinde görev yaptıkları köylerde yapı taşı olmuşlardır. Eğitmenlerin yetiştirdikleri öğrenciler ileriki yıllarda açılan Köy Enstitülerinin temelini oluşturmuştur. Askerlikleri sırasında aldıkları eğitim ile eğitmen yetiştirme kurslarında aldıkları 7 aylık kısa bir eğitime rağmen mezun ettikleri öğrencilerden milletvekili, profesör, öğretmen, asker, polis olanlar olmuştur.

Eğitmenler köylerdeki görevlerini başarıyla sürdürürken 1950 yılında Türkiye'de iktidar değişmiştir. Yeni gelen iktidar ortada hiçbir sebep yokken eğitmenlere mesafeli davranmaya başlamıştır. Eğitmenler meslekleri ile geçimleri arasında sıkışmaya başlamıştır. Ayrıca bu dönemde eğitmenlere karşı siyasi baskılar da uygulanmaya başlamıştır. Eğitmenler hem siyasi baskı, hem de ekonomik sıkıntılarla görevlerini sürdürmeye çalışmıştır. Bu sıkıntılara dayanamayan birçok köy eğitmeni görevinden istifa etmek ya da ettirmek zorunda bırakılmıştır. Eğitmenler emsallerinin neredeyse dörtte biri kadar maaşla ve hiçbir sosyal güvence olmadan çalışmak zorunda bırakılmıştır. Bu sıkıntılara dayanabilen az sayıdaki eğitmen 1963 yılında yapılan düzenlemeyle rahat bir nefes alabilmişlerdir.

Türkiye Cumhuriyeti'ne sadık ve onu koruyan nesiller yetiştiren eğitmenler, her ne kadar siyasi iktidarlardan baskı görseler de bu işlerinden vazgeçmemişlerdir.

Yetiştirdikleri ğrencilerin ağdaş, demokratik, laik vatandaşlar olmalarını amaçlamışlardır. 1.000.000'dan fazla köylü çocuğu eğiten eğitmenler 1930'ların ve daha sonrasının ekonomik şartları dşnldğnde yüzyıllarca sürebilecek bir köy eğitimi meselesini kendi imkanları çerçevesinde çözmeye çalışmışlardır. Bugün lkemizde yaşayan birçok bilim adamının, profesörün yetişmesinde eğitmenler önemli pay sahibi olmuşlardır.

KAYNAKÇA

A- Kitap ve Makaleler

- Akyüz, Yahya: **Türk Eğitim Tarihi**, 5 b., İstanbul, Kültür Koleji Yayınları, 1994.
- Altunya, Niyazi: **Köy Enstitüsü Sisteminin Düşünsel Temelleri**, 3 b., Ankara, Uygun Basım, 2002.
- Apaydın, Talip: **Köy Enstitüsü Yılları**, 4. baskı, İstanbul, Çağdaş Gazete, Dergi, Kitap, Basın ve Yayın A.ş. 1990.
- Arayıcı, Ali: **Kemalist Dönem Türkiye'sinde Eğitim Politikaları ve Köy Enstitüleri**, İstanbul, Ceylan Yayınları, 1999.
- Atay, Falih Rıfki: "Köy Terbiyecileri", **Ulus Gazetesi**.
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri: **Atatürk Araştırma Merkezi**, Ankara, 1989.
- Başar, Erdoğan: **Milli Eğitim Bakanları'nın Eğitim Faaliyetleri (1920, 1960)**, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2004.
- Başaran, Mehmet: **Tonguç Yolu "Köy Enstitüleri Devrimci Eğitim"**, İstanbul, Varlık Yayınları, 1974.
- Başgöz, İlhan, Wilson Howard E. : **Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk**, Ankara, Dost Yayınları, 1968.
- Bayram, Feridun: **Eğitmenler "Öğrenmeyi Öğretme Ustaları"**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1999.
- Binbaşoğlu, Cavit: **Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri Tarihsel bir Çerçeve**, İzmir, Dikili Belediyesi Kültür Yayınları, 1993.
- Binbaşoğlu, Cavit: "Eski Milli Eğitim Bakanlarından Mustafa Necati'nin Türk Eğitim Tarihindeki Yeri", **75 Yılda Eğitim Bilanço Serisi**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, 1999, s. 118-125.
- Binbaşoğlu, Cavit: **Türk Eğitim Düşüncesi Tarihi**, Ankara, Anı Yayıncılık, 2005.

- Candoğan, Galip: **Köy Enstitüleri Sistemi ve Çağdaş Eğitim**, İzmir, Dikili Belediyesi Kültür Yayınları, 1993.
- Çıkar, Mustafa: **Hasan Ali Yücel ve Türk Kültür Reformu**, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1997.
- Demirtaş, Abdullah: **Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri**, İzmir, Dikili Belediyesi Kültür Yayınları, 1993.
- Duru, Kazım Nami: “Kültür Sahasında Bir Deneme”, **Maarif Vekaleti Dergisi**, 1937, s. 133.
- Ekinci, Necdet: **Sanayileşme ve Uluslaşma Sürecinde Toprak Reformundan Köy Enstitülerine (1923-1950)**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1989.
- Emirlioğlu, Mehmet: **Köy Eğitimi ve Köy Eğitmenleri**, Ankara, Emel Yayınları, 1966.
- Ergun, Mustafa: **Atatürk Devri Türk Eğitimi**, Ankara, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1982.
- Evren, Nazif: **Köy Enstitüleri Neydi, Ne Değildi**, Ankara, Güldikeni Yayınları, 1998.
- Gedikoğlu, Şevket: **Evreleri ve Getirdikleri Yankılarıyla Köy Enstitüleri**, Ankara, İş Matbaacılık, 1971.
- Gedikoğlu, Şevket: **Niçin Eğitmen Kursları ve Köy Enstitüleri**, Ankara, İdeal Matbaası, 1949.
- Kaplan, Mevlüt: **Aydınlanma Devrimi ve Köy Enstitüleri**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002.
- Kaya, Yalçın: **Bozkırdan Doğan Uygarlık Köy Enstitüleri “Antigoneden Mızraklı İlmihale”**, İstanbul, Tıglat Matbaacılık, 2001.
- Kırby, Fay: **Türkiye’de Köy Enstitüleri**, Ankara, İmece Yayınları, 1961.

- Koçer, Hasan Ali: **Cumhuriyet Döneminde Eğitim**, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı, Yayınları, 1983.
- Köy Enstitüleri ile İlgili Yönetmelik ve Resmi Yazılar: **Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı**, Ankara, Karatepe Yayınları, 2005.
- Oran, Halil, v.d.: **Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri**, İzmir, Dikili Belediyesi Kültür Yayınları, 1993.
- Öymen, Hıfzırrahman Raşit: “Köy Enstitüleri, Köy Öğretmen Okulları”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Sayı 55-56, s. 1.
- Öymen, Hıfzırrahman Raşit: “Köy Eğitimi ve Bize Göre Yeni Bir Köy Pedagojisi”, **Varlık Dergisi**, 1936.
- Özel, Mehmet: **Köy Enstitüleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1997.
- Özel, Sabahattin-Gencer, Ali İhsan: **Türk İnkılap Tarihi**, 9. b., İstanbul Der. Yayınları, 2004.
- Öztürk, Cemil: **Türkiye’de Düünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar**, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2005.
- Öztürk, Cemil: “Cumhuriyet Döneminde Öğretmen Yetiştirme”, **75 Yılda Eğitim Bilanço Serisi**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, 1999, s. 283-311.
- Pazar, Meral: **Demokratik Eğitimde Bir Anıt Kurum “Köy Enstitüleri”**, Ankara, Güldikeni Yayınları, 2001.
- Sakaoğlu, Necdet: **Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi**, İstanbul, İletişim Yayınları, 1992.
- Sakaoğlu, Necdet: **Osmanlı’dan Günümüze Eğitim Tarihi**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2003.
- Tonguç, Engin: **Bir Eğitim Devrimcisi “İsmail Hakkı Tonguç”**, Ankara, Güldikeni Yayınları, 1997.

- Tonguç, İsmail Hakkı: **Canlandırılacak Köy**, İstanbul, Güven Matbaası, 1947.
- Tonguç, İsmail Hakkı: **İlkretim Kavramı**, İstanbul, Remzi Kitapevi, 1946.
- Tonguç, İsmail Hakkı: **Mektuplarla Köy Enstitüsü Yılları**, İstanbul, Hilal Matbaacılık, 1976.
- Türkoğlu, Pakize: **Tonguç ve Enstitüler**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1997.
- Uyar, Bahattin: **Tonguç'un Eğitmenleri**, Öğretmen Dünyası Yayınları, Ankara, 2000.

B- Gazeteler

Son Posta:	1936-1940 Yıllarına Ait Tüm Sayılar
Ulus:	1935-1941 Yıllarına Ait Tüm Sayılar

C- Dergiler

Eğitim Hareketleri:	1935-1936 Yıllarına Ait Tüm Sayılar
Emekli Öğretmen:	1959-1965 Yıllarına Ait Tüm Sayılar
Enerji:	1937-1938 Yıllarına Ait Tüm Sayılar
İlköğretim Dergisi:	1939-1955 Yıllarına Ait Tüm Sayılar
Köy Enstitüleri Dergisi:	1945-1947 Yıllarına Ait Tüm Sayılar
Köy ve Eğitim:	1951-1965 Yıllarına Ait Tüm Sayılar
Köye Doğru:	1940-1945 Yıllarına Ait Tüm Sayılar
Maarif Vekaleti Dergisi:	1937, 1939, 1940 Yıllarına Ait Tüm Sayılar
Öğretmen:	1947-1967 Yıllarına Ait Tüm Sayılar
Öğretmen Dergisi:	1947-1948 Yıllarına Ait Tüm Sayılar
Öğretmen Sesi:	1936, 1937, 1938, 1939, 1940, 1943, 1947 Yıllarına Ait Tüm Sayılar
Türk Akdeniz:	1940 Yıllarına Ait Tüm Sayılar
Varlık:	1936 Yıllarına Ait Tüm Sayılar

D- Kanunlar ve Zabıt Cerideleri

Düstur:	III. Tertip XVIII. C., Ankara, Başvekalet Devlet Matbası III. Tertip XXI. C., Ankara, Başvekalet Devlet Matbası V. Tertip XII. C., Ankara, Başvekalet Devlet Matbası
Köy Eğitimcileri Kanun ve Talimatnamesi:	Ankara, Maarif Vekilliği, 1938
Köy Eğitimcileri Müfredat Program Taslağı:	Ankara, Maarif Vekilliği, 1941

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Zabıt Cerideleri:

1936, Ankara T.B.M.M. Matbası, 1936.

EKLER

Ek 1- Çiftelerde açılacak 100 kişilik kurs için gereken eşya ve saire	100
Ek 2- Hasan Ali Yücel'in I. Maarif Şurasında Eğitimle İlgili Konuşması ..	102
Ek 3- Eğitimle İlgili Marşı	103
Ek 4- Eğitimle İlgili Tebliği	104
Ek 5- Büyük Eğitim Mitinginde Samsun Kavak Köyü Eğitimcinin Konuşması	105
Ek 6- Köy Eğitimcileri Sendikası Tüzüğü	106
Ek 7- Fotoğraflar	116

Ek 1 Çiftelerde açılacak 100 kişilik kurs için gereken eşya ve saire*

Adet	Cinsi	Düşünceler
120	Kaşık	20 adedi yedek
120	Çatal	20 adedi yedek
120	Bıçak	20 adedi yedek
250	Tabak	50 adedi yedek
20	Tuzluk	
120	Su ve çay bardağı	20 adedi yedek
20	Sürahi	
4	Lüküs lâmsaı	(Dershane ve yemekhaneler için)
10	Küçük gaz lambası	
20	Çaydanlık	
20	Kepçe	(Yemek dağıtmak için)
40	Karavana	
2	Büyük bakır kazan	
2	Küçük kazan	
2	Yemek süzgeci	
2	Büyük kepçe	
2	Tava	
15	Yemek masası	(eni 1 metre, boyu 1,5 metre)
120	Yemek masaları için tabure	
40 m ²	Yemek masalarına muşamba	
1	Baskül	
1	Terazi	
600 metre	Ot yatak ve yastık için kaput bezi (eni 1 metre)	
100 ad	Tahta karyola	
200 ad	Battaniye	

100 ad.	Beylik	
2 ad.	Erzak ambarıf	(Muhtelif bölmeli tahtadan)
2 ad.	Un ambarı	(Muhtelif bölmeli tahtadan)
20 ad.	Çuval	
2 ad.	Balta	(Et doğramak için)
2 ad.	Satır	
1	Et kıyma makinesi	
10	Mutfak bıçağı	
5	Bakır tepsi	
25	Su kovası	(yangı, temizlik işleri için),
4	Yazı tahtası	(20 metre murabba)
20	Sandalye	(Öğretmen odası için)
4	Küçük masa	(Öğretmen odası için)
1	Ayna	(Öğretmen odası için)
2	Büyük eşya dolabı*	

* **Köy Enstitüleri ile İlgili Yönetmelik ve Resmi Yazılar**, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı, Ankara, 2005, s. 18.

Ek- 2

Kültür Bakanı Hasan Ali Yücel'in I. Maarif Şurasının açılışında öğretmenlerle ilgili olarak yaptığı konuşma*

“Şimdiye kadar ancak 4638'ine öğretmen gönderebildiğimiz 40.000 köyün hepsine, öğretmen okulundan çıkmış öğretmen göndermenin ne kadar parlak olursa olsun bugün bulunduğumuz şartlar içerisinde ancak bir hayal olduğunu takdir edersiniz. Onun için nüfuslarının azlığı dolayısıyla öğretmen okulundan çıkmış bir öğretmen göndermeye bugün için imkan bulamadığımız köyleri eğitimle okutmanın zaruri olduğunu yüksek heyetiniz de teslim buyurur.

Üç seneden beri memleketin muhtelif yerlerinde açmış olduğumuz kurslardan yetiştirdiğimiz eğitimcilerden köylerinizde aldığımız randıman, hepimizi memnun edecek bir kıymettir. Köyden yetişmiş, köy kalkınmasının hayati önemini içinden duymuş, çalışkan ve müteşebbis gençleri, köy çocuklarını ve köy halkını yetiştirmek için lazım olan bilgiler, maharetler, teknik vasıtalar ve bilhassa ideallerle teçhiz ediyoruz. Bunları, yayından fırlamış bir ok gibi bütün hızı ve bütün enerjisiyle vazifesi başına koşan ve memleketin kendilerinden istediği ödevi canla başarır gördükçe bu milli işin az zamanda muvaffakiyetle neticeleneceğine inanımız artıyor. Binlerce senelik parlak tarihinin yüksek karakterine verdiği kudretle bugün Cumhuriyet Türkiye'sinin dayandığı en sağlam temel olan Türk köylüsü, kendi elemanı ile köy kalkınmasında baş rolü almış bulunuyor. Şimdiye kadar en hücre köylere dağıttığımız eğitimcilerin buldukları köylerin çocuklarına ve ergin halkına okuma yazma, hesap, tabiat ve sağlık bilgileri gibi umumi malumattan başka vatandaşlık terbiyesini ve Türk inkılap esaslarını telkin etmek, yeni ziraat usullerini ameli olarak öğretmek ziraat ve sağlık sahalarında yapılması lazım gelen işleri köylüye yaptırmak, az masrafla köy okul binalarını vücuda getirmek gibi hizmetlerle köye canlı bir terakki ruhu götürdüklerini ve getirdiklerini memnuniyetle görüyoruz.”

* T.C. Maarif Vekilliği, I. Maarif Şurası 1939, Tıpkı basım, s. 8.

Ek- 3

Eğitmenler Marşı*

Geldik bir sel halinde yurdun dört bucağından
Işıldıkça kafamız bu kültür ocağından,
Alacağız köyleri “GERİ”nin kucağından,
lks sonsuz olan biz köy eğitmenleri.

İşaret ATATÜRK'ten: Köylüye tapacağız.
Kymz yarının cenneti yapacağız.

Köy aşkı, köylü derdi içimizde yanıyor,
Köy savaşı bizlerle yeni hız kazanıyor,
Yıllar süren uykudan köylümüz uyanıyor,
deve başlayalı, biz köy eğitmenleri.

İşaret “ATATÜRK”ten: Köylüye tapacağız.
Kymz yarının cenneti yapacağız.

Türk köylüsü!... Köyüne yayılacak bilgi, yen
Bu uğurda zorluktan yılma ve usanma, yen
Söz’de, işde birliği tek bir hedef edin sen,
Diye haykırıyoruz, biz köy eğitmenleri.

İşaret ATATÜRK'ten: Köylüye tapacağız
Kymz yarının cenneti yapacağız.

Mahmudiye Kursu ğretmeni

Emin TAŞKENT

* Bahattin Uyar, **a.g.e.**, s. 184.

Ek: 4

Eğitmenlerin Tebliği*

25 yıldır bütün varlığını Milli Eğitim hizmetine feda etmiş bir grup olarak biz Eğitmenler, yüksek vicdanınıza sesleniyoruz.

Ulvi insanlık duygusu ve şrefli Türklüğün hasleti gereği, hakkın önünde hürmetle eğileceğinize inanıyoruz.

Ulu milletimizin haysiyetini rencide etmeden huzur içinde ölmeği düşünüyoruz. Bunun içinde emeklilik hakkı istiyoruz.

Lehimize kaldıracacağımız parmaklar, ruz-i mahşerde hakkı müdafaa ettiğinize şahadet edecektir. HAK önünde hiçbir engel tanımayan inançlarınıza hürmetlerimizi iletir, hak yolunda yapacağınız çalışmalarda sizlere, Allah'ın yardımcı olmasını dileriz.

BİLECİK

Eğitmenler Yardımlaşma Derneği

* Köy ve Eğitim, şubat 1963, s. 96, s. 32.

Ek: 5

Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu'nun 20 Şubat 1963'te Düzenlediği Büyük Eğitim Mitinginde Eğitimci Adına Samsun Kavak Köyü Eğitimci Şerif Bayındır'ın Konuşması*

Sayın Meslektaşım,

Ömrünü eğitim davası uğrunda köylerde törpülemiş bir eğitimci konuşuyor karşınızda. Benim ve arkadaşlarımın yetiştirdikleri arasında bugün en yüksek mevkilere çıkmış olanlar var. Onları gördükçe iftihar ediyorum.

Karşınızda ve bütün Türk ulusunun huzurunda 3000 eğitimci arkadaşımın haklarını belirtmeğe geldim.

Yıllardır emeklilik hakkımızı istemekteyiz. Ömrümüzün son yıllarını yaşamaktayız. 250 lira ücretle 25 yıldır çalışıyoruz. Hademe-i hayrat kadar da mı hizmet etmiyoruz?

Yıllardır elimizdeki kılavuzla bizim ve çocuklarımız için faydalı, yıl kitapları ile öğretim yapıyorduk. Bu yıl Bakanlık kitapları bastırmadı. Elimiz koynumuzda kaldı. Kılavuzlarımız diğer kitaplara uymuyor. Rica ederim bizi bu kadar ihmal etmeyin.

Kendi rahatlarını düşünenler biraz da yüzlerini bize çevirsinler. Eğitimci için yetkilileri düşünmeğe davet ediyorum.

Size, dağ başlarına, ıssız ovalara serpilmiş küçük köylerde çalışan 3000 eğitimcinin selamlarını getirdim.

Sağolun arkadaşlar, varolun.

* Köy ve Eğitim, Şubat 1963, Özel Sayı, s. 97, s. 20.

Ek: 6

Köy Öğitmenleri Sendikası Tüzüğü*

Adı ve Merkezi

Madde 1- “*Köy Öğitmenleri Sendikası*” adı ile bir sendika kurulmuştur. Sendika'nın kısa adı “*KES*”dir. İşareti Ay yıldız içinde çatılı evleri, yeşil tarlaların içinde düz bir yolu ile bir köyü gösteren bir armadır. Ay-yıldız beyaz olacaktır.

Madde 2- Sendikanın merkezi Ankara şehri olup şubesi yoktur. Kısa adresi “*Kes-Ankara*”dır.

Sendikanın Amaçları

Madde 3- Sendikanın amaçları şunlardır:

a) İnsan haklarını, demokratik ve sosyal adalet ilkelerini, Çağdaş dünyanın ve bu arada Türkiye'nin kültür ve uygarlık gelişmelerini, yurttan ve cihanda barışın ölümsüzleştirilmesini temel kabul eden millî eğitimin köylerimizdeki eksiksiz olarak gerçekleştirilmesine,

b) Yurt gerçeklerini ve üretici eğitim ilkelerini çağdaş bilimin ve teknolojinin gereklerine göre düzenlemesine ve yürütülmesine,

c) Köy Öğitmenlerinin ve eğitim hizmetinde çalışanların sosyal ve ekonomik haklarını savunmaya, yaşama düzeyini yükseltmeye, çalışma koşullarını düzeltmeye, üyeler arasında dayanışma sağlamaya, öğretmenlik mesleğini, eğitim mesleği içinde değerleri ile birlikte geliştirmeye çalışmaktır.

Sendikanın Yapacağı İşler

Madde 4- Sendika amaçlarını gerçekleştirmek için şu işleri yapar:

a) Öğitmenlik mesleğini ilgilendiren konuları, personel hukukumuzdan doğan üyelerin maddî ve manevî hak ve yükümlerini, mesleğin ve üyelerin yararına en uygun şekilde savunup çözümlenerek mesleğin gelişmesini sağlamak

b) Mesleğimizin personel hukukunu ilgilendiren konular üzerinde yapılacak incelemelere dayalı olarak yetkili ve ilgili kuruluşlara önerilerde bulunmak

* Mehmet Emiralioğlu, Köy Eğitimi ve Köy Öğitmenleri, s. 17.

c) İş verilen kurumların, iş yerlerinin ve görülen hizmetlerin memleket, meslek ve üyeler bakımlarından verimli olması için görüş ve işbirliği sağlamak,

d) İş yerlerinin ve iş şartlarının sağlığa, verimliliğe ve belli hukuk esaslarına uydurulması ve bu alanlarda çıkan anlaşmazlıklarda üyelere hukuk yardımında bulunmak.

e) Üretim ve Tüketim Kooperatifleri kurarak gereksinmelerin elbirliği halinde karşılanmasına çalışmak,

f) Yardımlaşma sandıkları kurmak,

g) Üyeler arasında konferanslar, kurslar ve benzeri çalışmalar düzenleyerek onların bilgi ve becerilerini artırmak ve kültürlerini geliştirmek,

h) Üyeler adına toplu sigorta sözleşmeleri yapmak,

i) Üyelerinin ortak hak ve çıkarlarının izlenmesinde veya hukuk yardımı gerektiği hallerde üyelerini ve mirasçılarını yönetim ve yargı her çeşit organ önünde temsil etmek ve ettirmek, dava açmak ve açılmış davalardan dolayı üyeler adına taraf olma yetkisini kullanmak,

j) Kuruluş amaçlarına uygun olarak gezi ve yayın çalışmaları ve araştırma hizmetleri yapmak,

k) Üyeler için ihtiyarlıklarında bakımevleri kurmak, hastalıklarında muayene ve tedavilerine rehberlik etmek, yardımda bulunmak, yaz aylarında dinlenmeleri için kamplar açmak, kreşler ve yapı kooperatifleri kurmak. Ankara'da bir Lokal ve konukevini hizmete sokmak,

l) Amaçlarına hizmet edecek taşınmaz mal edinmek,

m) Eğitim mesleği mensupları ve Devlet Personel Sendikaları ile işbirliği etmek veya birlikler, federasyonlar ve Konfederasyonlar kurmak suretiyle eğitimciler ve devlet memurları arasında dayanışma doğmasına hizmet etmek.

Üyelik, Girme, Çıkma ve Çıkarma

Madde 5- Aşağıda sayılan kimseler sendikaya üye olabilirler.

a) Halen Okullarda Köy Eğitmenliği veya Milli Eğitim Bakanlığı emrinde herhangi bir görevde çalışanlar,

b) Köy Eğitimliği yapmış ve halen herhangi bir kamu kuruluşunda görevli bulunanlar,

c) Köy Eğitimliğinden istifa ya da başka nedenlerle ayrılıp kamu kurumlarında görev almak üzere ilgili kurumlara başvurmuş olanlar.

d) Köy Eğitimliğinden emekliye ayrılmış olanlar.

Madde 6- 5. maddedeki şartları taşıyıp da üye olmak isteyenler giriş ödentilerini ve durumlarını belirten ve yürütme kurulunca hazırlanacak giriş bildirisini doldurur: Aylık ödentilerini mutemetleri tarafından kesilerek sendika merkezine gönderileceğine dair belgeyi bu bildiriye ekleyerek Sendika Temsilcilerine veya Merkez Yürütme Kuruluna gönderir ve üyeliğe kabullerini isterler. İsteklilerin üyelik işlemleri en geç bir ay içinde sonuçlandırılıp üyelik kartları yürütme kurulunca veya temsilcilerce kendilerine gönderilir.

Madde 7- Sendika üyeliğinden çıkarılma şöyle olur:

a) Mahkemelerce karara bağlanmış bir suçtan dolayı veya ilgili Kurumların işe son verme kararları ile görevden ayrılanlar, Sendika ödentisini üç ay üst üste vermeyenler üyelik haklarını kaybederler.

b) Sendikayı yıkıcı faaliyetlerde bulunanlar, Sendika Tüzüğü ve buna bağlı yönetmelik hükümlerine zıt hareket edenler, Yürütme Kurulunun teklifi ve onur Kurulunun kararı ile üyelikten çıkarılırlar.

Madde 8- Sendikadan ayrılmak isteğini altı ay önceden haber verenler, Sendikadan ayrılırlar.

Madde 9- Üyelikten ayrılan kimselerin, Sendika tarafından kurulan Kooperatif, Yardım Sandığı ve Sigorta Kurumu gibi üyelik ödentisi ile ilgili bulunmayan işletmelerdeki durumları bu kuruluşların özel yönetmelik ve statülerinde saptanır.

Sendikanın Organları

Madde 10- Sendikanın organları şunlardır:

- a) Genel Kurul,
- b) Temsilciler Kurulu
- c) Yürütme Kurulu
- d) Denetleme Kurulu

- e) Onur Kurulu
- f) Temsilcilikler
- g) Danışmanlıklar, Uzmanlıklar ve bunlarla ilgili kollar.

Genel Kurul

Madde 11- Genel Kurul Sendikanın en yetkili organıdır. 30 üyeye kadar bir, 60 üyeye kadar 2 kişi olmak üzere her ilim üyeleri tarafından seçilen temsilciler, Yürütme Kurulu, Denetleme Kurulu, Onur Kurulu üyeleri, Uzmanlık Kol Başkanları ile Sendika danışmanları, Sendika Genel Kurulunun üyeleridirler.

Genel Kurul üç yılda bir defa, Yürütme Kurulunun saptayacağı yer, gün ve saatte toplanır. Genel Kurula katılacak temsilci üyeler her ildeki üyeler tarafından iki ay önceden seçilir. Çalışma Raporu ve hesap bilançoları bir ay önceden bütün Genel Kurul üyelerine gönderilir. Genel Kurul toplantısının ilânı genel hükümlere göre yapılır.

Genel Kurul Başkanlık Divanı, Yürütme, Temsilciler Denetleme ve onur kurulu üyeleri dışında kalan Genel Kurul üyeleri arasından açık oyla seçilen bir başkan, 2 başkan vekili ve iki sekreterden kurulur. Genel Kurul toplantısı genel hükümlere göre yönetilir.

Madde 12- Genel Kurulun görev ve yetkileri şunlardır: Genel Kurul Başkanlık divanını ve gerekli Komisyonları, Yürütme, Denetleme ve Onur kurulu üyelerini seçmek, gündemi, çalışma raporunu, kesin hesapları, çalışma programını ve bütçeyi kabul etmek ve ilgili kurulları aklamak veya haklarında kovuşturma yapıp gerekirse dava, açılmasına karar vermek. Tüzük değişiklikleri yapmak, Sendikadan çıkarılan üyelerin itirazlarını karara bağlamak, Yurt içi ve yurt dışı meslek ve memur kuruluşları ile birleşmeye, işbirliği yapmaya karar vermek, Tüzük amaçları içine giren yeni örgütler, işletmeler kurulmasına ve onların kapatılmasına karar vermek, Yürütme Kurulunca çalıştırılacak görevlilerin adını, işini ve ücretini bütçe ile saptamak.

Madde 13- Genel Kurulda Başkanlık divanı dışındaki bütün seçimler gizli oyla ve salt çoğunluk esasına göre yapılır.

Madde 14- Üyelerin beşte birinin yazılı istekleri ve Yürütme kurulunun kararı ile Genel Kurul olağan üstü toplantıya çağrılır.

Temsilciler Kurulu

Madde 15- Genel Kurul tarafından üye bulunan her ili için seçilen birer kişiden oluşan ve yürütme, danışman, uzman, denetleme ile onur kurullarını içine alan bir topluluktan ibarettir. Genel Kurullar arasında açılan Temsilciliklere Yürütme, Denetleme ve Onur Kurulu üyeleri toplamının yarısından bir fazlasının katılması ile yapılacak toplantıda o ilden temsilci seçilir. Temsilciler Kurulu, yılda bir defa Yürütme Kurulunun çağrısı üzerine Genel Başkan veya Genel Sekreterin başkanlığında Ankara'da toplanır. Toplantı gündemi ile o döneme ait çalışma raporu en az 15 gün önce temsilcilere gönderilir.

Madde 16- Temsilciler Kurulunun görevleri şunlardır:

a) Yürütme Kurulu ile birlikte yıllık çalışmalarını gözden geçirir. Tüzük, kanun hükümleri ve Genel Kurulun direktifleri içinde yeni kararlar alır.

b) Bütçeyi hazırlar ve bütçede aktarmalar yapar.

c) Sendika Temsilcilerinin yolluk giderlerini saptar.

d) Tüzüğün kendilerine yüklediği ve Yürütme kurulunca ele alınmamış konuları karara bağlayarak yürütme kurulundan bunların yapılmasını ister.

Madde 17- Temsilciler Kurulu Yönetim, Denetleme ve Onur kurulunun kararı ile olağan üstü toplantıya çağrılabilir. Bu kurullardan herhangi biri Temsilciler Kurulunu toplantıya çağırmaya karar verirse Çağırma işlemi Yürütme kurulunca yapılır.

Madde 18- Temsilciler Kurulu üyelerine bu kurulla birlikte Yürütme, Denetleme ve onur Kurulu üyelerinin de katılacağı bir toplantıda saptanacak yol giderleri ve oturma gündelikleri verilir.

Yürütme Kurulu

Madde 19- Yürütme Kurulu Ankara ilinde oturan Sendika üyeleri arasından Genel Kurulca seçilen 5 üye ile Sendika Baş Danışmanından meydana gelir. Yürütme Kurulu seçiminden en çok oy alanlardan ilk beşi asil ondan sonra gelen 5'i de sırasıyla çağırılmak üzere yedek üye olurlar. Yürütme Kurulu kendi arasında iş

bölümü yaparak bir Genel Başkan ve bir Genel sekreter seçer. Genel Başkan ile Sekreterlerden başka üyelere birisi saymanlığa birisi de veznedarlığa getirilir.

Madde 20- Yürütme Kurulunun görevleri şunlardır:

a) Tüzük hükümlerini, Genel Kurul ve Temsilciler Kurulu kararlarını uygulamak.

b) Sendikanın memur ve hizmetlilerinin ücretlerini saptamak.

c) Her türlü satma, satınalma ve masraf işlerini yapmak.

d) Bütçeyi, çalışma programlarını, yönetmelik ve statüleri her çeşit yönleri ile hazırlayıp Temsilciler Kuruluna sunmak.

e) Her türlü Kurumlara ve kişilere karşı Sendikayı temsil etmek. Bu temsil yetkisini Başkanı aracılığı ile kullanır.

f) Sendikanın kurduğu her türlü işletme ve kuruluşların çalışmalarını yürütmek ve denetlemek,

g) Sendikanın her türlü çalışmalarını kanunlara göre düzenlemek.

Madde 21- Genel Başkan sendikayı birinci derecede temsil eder. Yürütme Kurulunun ve Temsilciler Kurulunun Başkanıdır. Aynı zamanda bütün Sendika Bürolarının birinci derecede üstüdür. Bulunmadığı zamanlar, kendisine Genel Sekreter vekillik eder. Genel Başkan yetkilerinin bir kısmını yürütme kurulunun diğer üyelerinden birine verebilir.

Madde 22- Genel Sekreter, Sendika Merkez Örgütünün çalışmalarını yürütmekle görevlidir. Memur ve hizmetlilerin çalışmalarını denetler. Genel Sekreter yetkilerinden bir kısmını yardımcılara devredebilir.

Madde 23- Sayman üye sendikanın para işlerinden birinci derecede sorumludur. Ve kendisine bağlı büroların ikinci derecede üstüdür. Her türlü para işlerinde Sayman üye ile birlikte Genel Başkan veya Genel Sekreterden birinin imzası bulunması zorunludur.

Madde 24- Yürütme Kurulu üyelerinden birinin herhangi bir sebeple vaktinden önce görevinden ayrılması halinde seçimdeki oy çokluğu sırasına göre yedek üyelerden biri onun yerini alır. Yürütme Kurulu üyeleri çalışmaları süresince ödenek ve görev gezilerinde yolluk alırlar.

Yürütme Kurulu yazışmalarda Başkan adına Genel Sekreter de bulunmadığı hallerde Baş Danışmana imza yetkisi verebilir.

Denetleme Kurulu

Madde 25- denetleme Kurulu üç asil ve iki yedek üyeden meydana gelir. Denetleme Kurulu, Temsilciler Kurulu ve Genel Kurul toplantılarından önce belli olmayan zamanlarda ve altı ayda bir kendi arasından seçeceği bir Başkanın Çağrısı üzerine Sendikanın bütün işlerini, hesaplarını ve amaçlar üzerindeki çalışmalarını denetler raporlarını Temsilciler Kuruluna verir. Bu raporlar, ve son rapor, Tümü ile Genel Kurula sunulur. Denetleme Kurulu Temsilciler Kurulu kararı ile Sendika kuruluşlarını da denetleyebilir. Bu gibi durumlar da kurula yolluk ödenir. Sendikanın bütün kayıt ve hesapları her zaman için Denetleme Kuruluna açıktır. Temsilciler Kurulu Denetleme Kurulunun raporlarını inceler, gerekli hallerde ilgili kararları alır ve yürütme kuruluna bildirir.

Onur Kurul

Madde 26- Onur Kurulu 3 asil ve iki yedek üyeden kurulur. Onur Kurulu, Yürütme Kurulu ve Temsilciler Kurulunun havale ettiği işler ve kişiler hakkında gerekli soruşturmayı yaptıktan sonra karar alır ve bu kararı uygulamak üzere ilgili kurula bildirir. Onur Kurulu Genel Kurulca seçilmiş kurullar ve kişiler hakkında yargılama yapamaz. Yürütme Kurulu veya Temsilciler Kurulu Onur Kurulu kararlarının uygulanmasını bir sonraki Genel Kurula kadar geciktirebilir. Bu kararlara Genel Kurulda itiraz edilebilir. Sendikadan çıkarma kararları Genel Kurulun onayından sonra kesinleşir.

Temsilcilikler

Madde 27- Yürütme Kurulunun Teklifi, Denetleme ve Onur Kurulu tarafından da uygun görülürse Temsilciler Kurulu üyelerinin bulunmadığı illerde ve genel kurulun o ildeki üyesinin önerisi üzerine illere birer tane olmak üzere Yürütme Kurulunca illerin sınırını aşmamak üzere temsilciler atanır.

Görevini yapamadığını gördüğü Temsilciyi Yürütme Kurulu görevden uzaklaştırarak yerine yenisini önerir.

Malî Hükümler

Madde 28- Her üye Sendikaya ilk girişte bir defaya mahsus olmak üzere 10 lira giriş ödentisi verir.

Madde 29- Üyelerin Sendikaya verecekleri aylık ödenti 5 liradan az olamaz.

Madde 30- Sendikanın bütçesini Yürütme Kurulu hazırlar, Temsilciler Kuruluna önerir Genel Kurul Kabul eder. Temsilciler Kurulu yıl içinde gerekirse bütçe içinde aktarmalar yapabilir.

Bütçe yılı 1 Martta başlar. Bütçede ödeneği olmayan konulara harcama yapılamaz.

Sendikanın Malî işlerini, Sayman üyenin denetimi altında sorumluluk Yürütme Kuruluna ait olmak üzere Sendika Saymanı yürütür.

Sendika Saymanı bütçeye konulmuş ücret kadrosuna Yürütme Kurulunca görevlendirilir. Saymanla Yürütme Kurulu arasında yapılan çalıştırma anlaşması noterlikçe onaylanır.

Madde 31- Sendikanın paraları Devlet Bankalarından biri yoluyla toplanır ve aynı bankada saklanır. Bankadan para Genel Sekreter ile Sendika Saymanının imzaları ile çekilir. Yürütme Kurulunca kararlaştırılacak miktarda Sendika parası Sayman üyenin denetim ve sorumluluğu altında Sendika veznedarına bulundurulabilir.

Madde 32- Sendikaya yeni giren üyeler, zorunlu ve geçici durumlar dışında, Sendikanın ekonomik yardımlarından altı ay sonra yararlanırlar.

Madde 33- Sendika, kendi amaçlarına uygun benzer teşekküllerle federasyon ya da Konfederasyon halinde birleşebilir. Bu konuda karar verme yetkisi Genel Kurula aittir.

Madde 34- Sendikanın feshedilmesi halinde Sendikaya bağlı biriktirme Sandıkları ile Kooperatiflerle diğer her türlü Kuruluşların varlıkları, bu kuruluşların ortak ve üyeleri arasında Ticaret Kanunları hükümlerine göre tasfiye edilir. Bu şartlar söz konusu kuruluşların yönetmelik ve statülerinde belirtilir.

Madde 35- Sendikanın tutacağı defter ve dosyalar şunlardır:

Üye Kayıt Defteri, Karar Defteri, Gelen ve Giden evrak kayıt defteri, Demirbaş Defteri, Gelir-Gider kayıt defteri, Demirbaş Faturaları doyası Gider evrakı ve faturalar dosyası, Kuruluş ve teşkilâtlanma dosyası, Vilâyet Makamı ile yazışma, işverenle yazışma, üyelerle yazışma ve diğer yazışma dosyaları.

Fesih

Madde 36- Tüzük değişikliği ile Sendikanın feshi üzerinde Genel Kurulun üçte iki çoğunluğu ile karar verilebilir.

Sendika feshedilirse Sendika varlıkları, feshine karar veren Genel Kurulca Sendikanın amacına uygun çalıştığına karar verdiği başka bir sendikaya, böyle bir sendika bulunmaz ve gerekli karar da alınmaz ise Eğitim haklarını savunan herhangi bir Sendikaya -ki bu Sendikanın Milli Eğitimde Çalışanlar Sendikası olması şarttır- devredilir. Bu konuda karar vermek yetkisi tamamen Genel Kurula aittir.

Kurucular

Madde 37- Sendikanın Kurucuları aşağıda belirtilmiştir. İlk Genel Kurul toplanıncaya kadar kurucular topluluğu Genel Kurul yetkisini kullanırlar. Bu sıfatla Sendika organlarının seçimini, denetimini yapar.

Madde 38- Kurucular Genel Kurulunun veya Sendika Genel Kurulunun seçtiği Yürütme Kurulu Sendika Genel Merkezi için gerekli olan Personelin niteliklerini saptar. Çalışma Yönetmeliklerini yapar, ücret kadrolarını hazırlar ve Genel Kurulun onayından geçirerek uygular. Bir Başkanışman atayarak göreve başlatır.

Kurucuların tümü T. C. Vatandaşdırlar.

Adı ve Soyadı, Doğum Yeri ve Tarihi, İş ve Ev adresi, İmzası

Yunus Öztürk: Ucarı, 1328 Ucarı Köyü Eğitmeni, Ucarı Köyünde Yenimahalle – Ankara.

Abdullah Öztürk: Kınık Köyü, 1333 Kınık Eğitmeni Kınık Köyünde Kızılcahamam.

M. Mahir Yılmaz: Kızılcahamam Doğanözü Köyü, 1320 Doğanözü Köyü Eğitmeni Doğanözü Köyünde.

Halil Aslan: Çorum, Alaca Küre Köyü, 1329 Çubuk Camili Köyü Eğitmeni, Çubuk Camili Köyünde.

Hurşit Karazüm: Çubuk Gücük Köyü 1326, Gücük Köyü Eğitmeni, Gücük Köyünde.

Hasan Ünal: Çubuk Kışlacık Köyü 1325, Kışlacık Köyü Eğitmeni, Kışlacık Köyünde.

Kâzım Yılmaz: Çubuk Yayla Köyü 1322, Yayla Köyü Eğitimci Yayla Köyünde.

Abbas Şen: Çubuk Taşpınar Köyü 1908, Taşpınar Köyü Eğitimci Taşpınar Köyünde.

Hüseyin Akmaz: Kızılcahamam Çeçetepe Köyü 1327, Çeçetepe Köyü Eğitimci Çeçetepe Köyünde.

Ahmet Armutçu: Ayaş Başayaş köyü 1923, Başayaş Köyü Eğitimci Başayaş Köyünde.

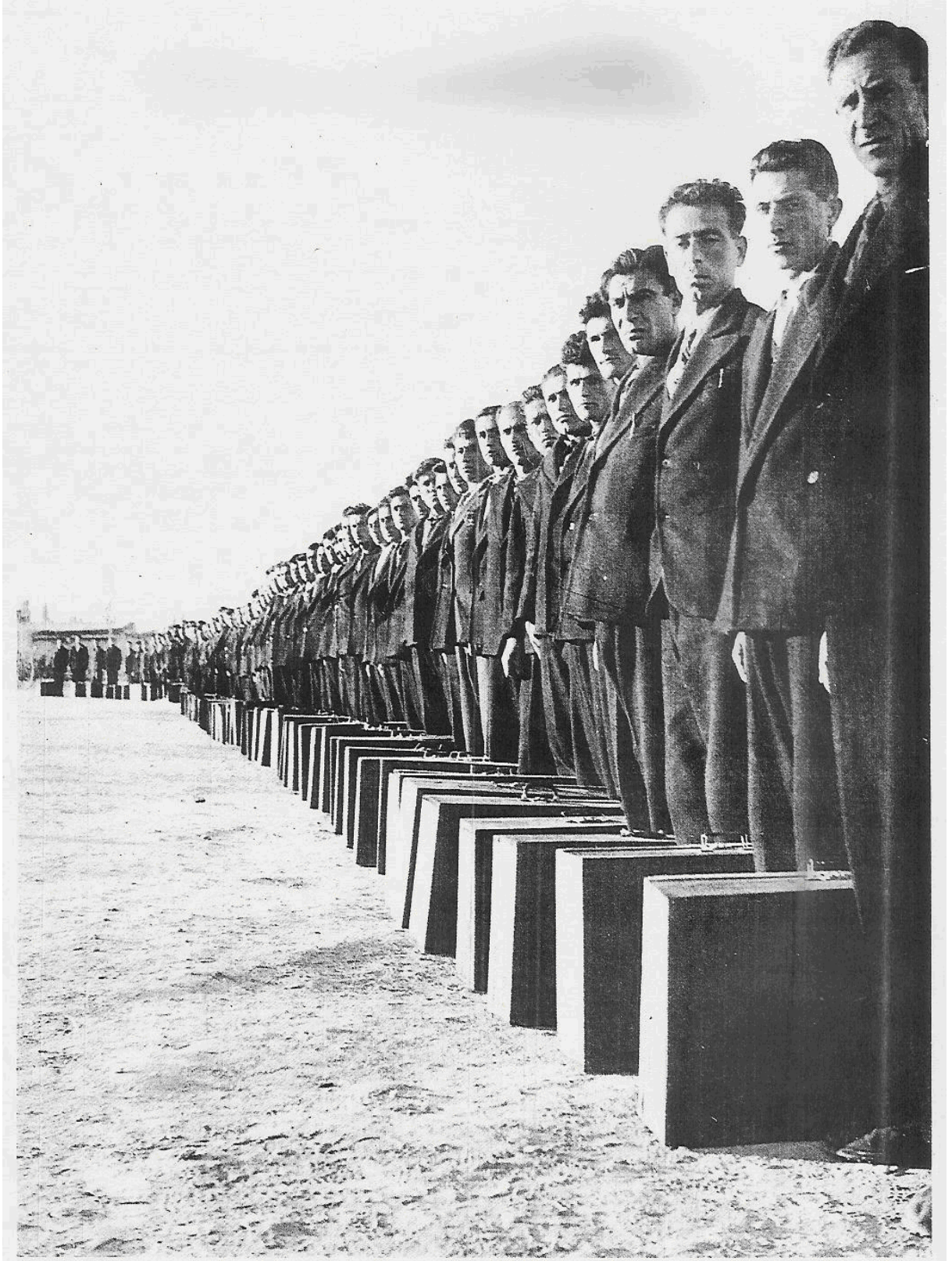
Mehmet Emiralioğlu: Niğde, Ululukışla Darboğaz 1341, Ankara Işıklar Cad. No. 13/4 Ankara Milli Eğitim Md. De.

Geçici Madde 1- İlk Genel Kurul toplanıncaya kadar aşağıdaki şekilde iş bölümü yapılmıştır.

Genel Başkan: Mehmet Emiralioğlu, Genel Sekreter: Yunus Öztürk, Muhasip: Hurşit Karaüzüm, Veznedar: Hüseyin Akmaz, Üye: Ahmet Armutçu.

Yukarıda yazılı Yürütme Kurulu kendisine bir Başkanışman atayacaktır.

Geçici Madde 2- İl Temsilciliklerini İlk Genel Kurula kadar Yürütme Kurulu seçer ve atar.

1- 21.10.1939 tarihinde Eğitmen Kursu'nu bitirip görev yerlerine gitmek üzere kurstan ayrılan eğitmenler kendi yaptıkları tahta bavullarıyla

2- Eğitmen Kursu'nun
Öğretmenleri
(17.10.1936)

3-4 Eğitmen Kursu'na
gelen çavuşlar, ilk gün
ve sonrasındaki
kıyafetleriyle

2

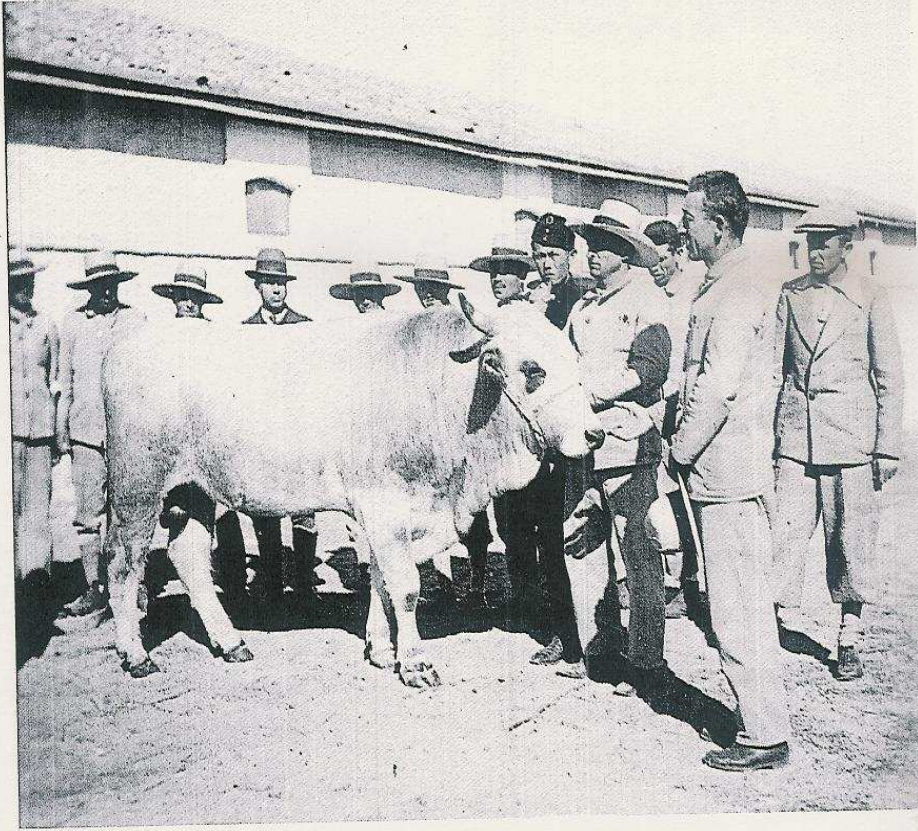
3

4

5,6,7- Eskişehir

Çifteler Eğitmen Kursu

5

6-7

8 İzmir Kızıllıllu

Köy Öğretmen
Okulu'nda kız öğren-
ciler (1937)

9,10. Keirtepe

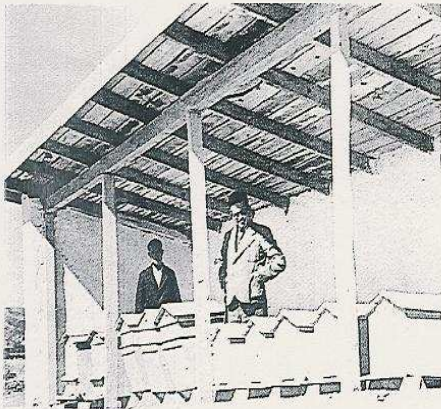
Eğitmen Kursu'nda
arıcılık ve tarım
çalışmaları

8

9

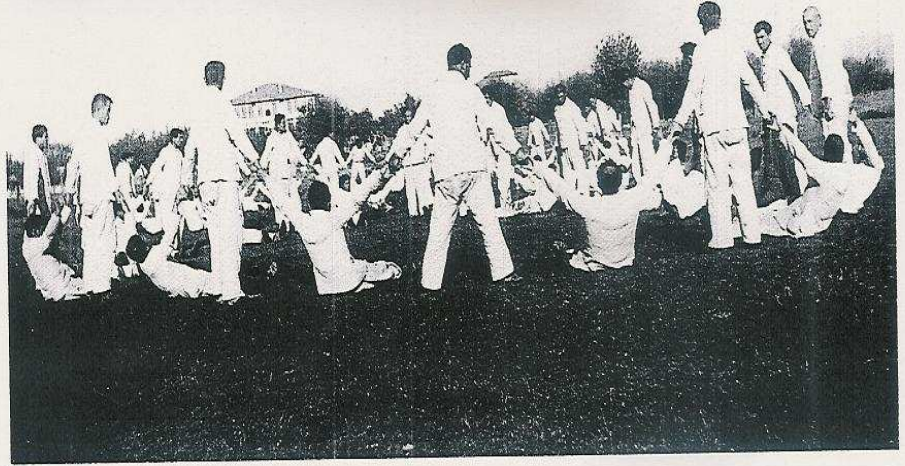

10

Gölköy Eğitmen Kursu

11,12. Kayseri Pazarören

13
Eğitmen Kursu

11

12

13

14

14 K.Maraş
Elbistan'da bir
eğitmenli okulun
açıldığı gün öğrenciler

15 K.Maraş Elbistan
Kabağaç köyü
eğitmenli okulu

15

16 Erzinan Piteriç köyü eğitmeni Ali Doğan ders verirken (4 Ocak 1938)

17 Kırklareli Kızılcamüsellim köyü eğitmeni, köylüler ve öğrencilerle

17

18

18 Yozgat İsfakılı köyü eğitmeni, öğrencileri ve gezici başöğretmeni (1938-1939)

19 Yozgat Sarımbey köyü eğitmeni ve öğrencileri (1938-1939)

19

20 Kırklareli Kepirtepe
Köy Enstitüsü ve
Eğitmen Kursu'ndan
mezun bir eğitmen açık
havada ders yaparken
(1941)

21 Eskişehir
Mahmudiye Köy
Öğretmen Okulu

20

21